

Guvernanță și securitate în Uniunea europeană

Prof. Univ. dr. Adrian Ivan

Guvernanța: semnificații

- etimologic, termenul de guvernanță provine din termenul grecesc *kubernân* (a pilota sau a cârmui) și a fost utilizat de Platon cu privire la proiectarea unui sistem de guvernământ (Kjaer 2010:3; Greenstein 2004:8-9).

Guvernananța: semnificații

- În Evul Mediu și perioada premodernă, cuvântului latin, *gubernare*, care are aceeași conotație (a cârmui, a guverna sau a conduce).

the *Concise Oxford Dictionary*:

- the *Concise Oxford Dictionary*: "maniera de a guverna"; "funcția sau calitatea de a guverna". "Governance" înseamnă a conduce sau a controla cu autoritate, "a fi la guvernare".
- În dicționarul american Webster's din 1828 termenul guvernanta însemna guvernământ, exercițiu al autorității, direcție, control, management, fie un oficiu public, tutore, guardian etc . (Greenstein 2004:9).

American Heritage Dictionary of the English Language

- în American Heritage Dictionary of the English Language din 2000, în care guvernanta semnifică act, proces, puterea de a guverna, guvernământ sau statul ce guvernează (Greenstein 2004:10).

Collins Cobuild English Dictionary

- În Anglia, *Collins Cobuild English Dictionary*, un dicționar din 1995 redactat pe baza unui corpus de 200 milioane de cuvinte consideră guvernanta unei țări mijlocul, calea prin care se guvernează.

Online Plain Text English Dictionary

- *Online Plain Text English Dictionary*
guvernanța înseamnă exercițiul autorității,
control, guvernare, aranjament (Greenstein
2004:11).

Le Petit Larousse

- *Le Petit Larousse illustré* din 2004, consideră guvernanața ca fiind acțiunea de a guverna, de a conduce politica unei țări .
- Însă atunci când vine vorba de o întreprindere, acesta utilizează conceptul de *corporate governance (gouvernance d'entreprise)* prin care înțelege un sistem de repartiție a puterii într-o întreprindere între acționari, consiliul de administrație și patroni, definit printr-un ansamblu de principii și reguli ce permit controlul și limitarea rolului fiecărui actor (Greenstein 2004:13).

Grand Larousse de la langue française

- A apărut în secolul XIII conform dicționarului Grand Larousse de la langue française, la sfârșitul secolului XIV potrivit textului din Oxford English Dictionary și la sfârșitul secolului XV conform Le Petit Robert.

Guy Hermet

- Guy Hermet consideră că guvernanta se înscrie în linia cameralismului din Germania secolului al XVIII-lea înscriindu-se în „științele camerale (Kameralwissenschaften) consacrate studiului buneii guvernări a cărui normativitate se înscrie în zilele noastre în sintagma „buna guvernanta”(Hermet 2004:163).

Banca Mondială/ “buna guvernanță”.

- Ideea era de a optimiza resursele statului, creșterea prosperității și satisfacerea nevoilor populației cea ce corespunde în istoria noastră recentă cu dezvoltarea socio-economică, concept strâns legat de principiile stabilite de Banca Mondială pentru o “buna guvernanță”.

Guvernanța: semnificații

- Greacă- Kubernân-a cârmui o navă- Platon- a cârmui oameni
- Latina- gubernare, gubernatia- a cârmui- a dat derivate în limbile neolatine (Bell, Hindmoor 2009: 149–159);
- Franceza din sec. XIII- *gouverner, gouvernement, gouvernance*- nu erau distincte din punct de vedere semantic;
- Engleză-sec.XIV-*governance*-artă sau manieră de guvernare (Grand Larousse de la langue française, Oxford English Dictionary, Le petit Robert).

guvernanța

- dicționarul de politici publice publicat la Paris, în 2006, Patrick Le Galès definea guvernanța ca fiind un șantier de cercetare cu privire la formele de coordonare, pilotaj, direcțiile sectoarelor, grupurilor și societăților, dincolo de organele clasice ale guvernului (Le Galès 2006:244).

Dicționar de Politici publice, Paris 2006

- O definiție mai complexă ne dă același autor atunci când afirmă că guvernanta poate fi definită ca „*un proces de coordonare a actorilor, grupurilor sociale și instituțiilor, în vederea atingerii obiectivelor definite și discutate colectiv*” (Le Galès 2006:245

Guvernanța-definiții

- presupune „un ansamblu de instituții, rețele, directive, reglementări, folosințe politice și sociale și de asemenea actori publici și privați care contribuie la stabilitatea unei societăți și a unui regim politic, la orientarea sa, la capacitatea de a conduce și cea de a furniza servicii și de a-i asigura legitimitatea” (Le Galès 2006:245).

guvernanța sociopolitică

- pleacă de la cinci tipuri ideale de organizare: **piață (concurență), firmă mare (ierarhie), stat (constrângere), comunitate (solidaritate), asociația patronilor (negociere)** (Le Galès 2006:250).

guvernanță în rețea-UE

- În cazul Uniunii Europene, Le Galès preferă conceptul de *guvernanță în rețea*. În caz de conflict, acest tip de guvernanță se bazează pe negociere și cooperare, ce permite actorilor să ajungă la decizii mutuale.

Jan Kooiman de la Universitatea Erasm de Rotterdam

- definea guvernanta ca fiind „toate acele înțelegeri și compromisuri în care actorii publici sau privați participă la rezolvarea problemelor sau la crearea oportunităților societale, încercând să dezvolte activități ale guvernantei în cadrul instituțiilor și să stimuleze dezbaterile normative pe baza principiilor acesteia” (Kooiman 2003:2).

Kooiman

- studiul guvernării se potrivește foarte bine Uniunii Europene unde deciziile publice și formularea politicilor publice sunt făcute în absența guvernului. El sesizează trei trăsături ale guvernării:
 - 1. interpenetrarea diferitelor niveluri ale guvernării;
 - 2. multiplicarea actorilor și a intereselor organizate nonstatale, existența rețelelor de acțiune publică mai mult sau mai puțin organizate, a unor subsisteme politice și sociale cu interdependențe multiple;
 - 3. lipsa delegării puterii de decizie către un guvern unic

Ali Kazancigil într-o carte din 2010 intitulată « *La gouvernance pour ou contre le politique ?* »

- cuvântul a fost utilizat într-o manieră imprecisă, normativă și teleologică, fără ca cei direct implicați să se întrebe asupra semnificațiilor sale

Kazancigil

- Sensul guvernantei este mai clar-afirma același autor- atunci când se referă la organizațiile private și de birocrății, la o firmă, la o media, la o administrație publică, la o asociație, la o organizație patronală sau sindicală

11 septembrie 2001

- Până la 11 septembrie 2001, când s-a produs dezastrul de la New York o mare parte din analiști au crezut că ne îndreptăm spre o societate globală caracterizată de mai multă guvernanță și mai puțin de suveranitate
- suveranitatea internă și externă a statelor era în recul în fața mondializării neoliberale, a securității colective și a multilateralismului și că jocul de putere cinic între statele suverane se estompa progresiv (a se vedea Joseph S. Nye Jr 2002, Badie ș.all., 2006, Paquin 2005 :97-113).

secolului al XXI-lea

- Kazancigil consideră că în primul deceniu al secolului al XXI-lea avem trei tipuri de state : state hobbsiene (Statele Unite), state posthobbsiene și kantiene (de exemplu membrii Uniunii Europene) și state state eșuate caracterizate de haos și anomie (Irak).

guvernanța transnațională, bazată pe negociere și suveranitatea agresivă

- bătălia mondială se dă între *guvernanța transnațională, bazată pe negociere și suveranitatea agresivă* bazată pe o diplomație imperială caracterizată de mize strategice și folosirea forței pentru a impune dominația politică și controlul resurselor naturale.

Kazancigil 2005

- guvernanta « este un procedeu sau tehnica de coordonare, negociere și luarea deciziilor » (Kazancigil 2005 :53).

Kazancigil

- Suveranitatea exprimată prin stat este o variabilă independentă și structurantă, care privește anumite chestiuni politice fondatoare precum puterea, relațiile interstatale, raporturile între economie și politic, mondializare și democrație teritorială.
- În schimb, guvernanța, în cea mai mare parte, -afirma același autor- chiar dacă este utilizată în chestiuni importante la nivele locale, naționale sau mondiale este *sectorială*.

Tipuri de guvernare

- *guvernarea corporatistă* specifică întreprinderilor ; *guvernarea tehnocratică* specifică anilor '70 (*nu lipsită de critici privind corupția agențiilor și grupurilor specializate precum* cele din programele-cadru ale UE sau Andersen, Moody's sau Standard&Poor's) când a existat în multe democrații vestice o criză a *guvernabilității* determinată de complexitatea, fragmentarea și diversificarea societății capitaliste în rețele și sub-sisteme sociale, permițând dialogul dintre stat și societatea civilă

Tipuri de guvernare

- **guvernarea democratică** prin care conceptul pătrunde în spațiul politicului, întărind interacțiunile între societate și democrația reprezentativă ;
- **guvernarea transnațională** specifică organizațiilor interguvernamentale și nonguvernamentale a căror domenii sunt mediul și dezvoltarea (FMI, Banca Mondială, UE, ONU ; NATO etc) (Kazancigil 2005 :56-63 Cohen 2008 :19-82) .

Caracteristicile guvernantei

- guvernanta este *heterahicã*, fiind apropiatã noþiunilor de auto-organizare, reþea și coordonare, funcþionând pe orizontalã ;
- 2. nu este instituþionalizatã și posedã aparat birocratic specializat. Modalitãþile sale și compoziþia sa țin de norme autoproduse și nu de o legislaþie sau de o reglementare ;

caracteristici

- este decuplată de suveranitatea populară, de noțiunea de interes general, de cetățenie și democrație reprezentativă. Funcțiile sale nu țin cont de distincțiile public-privat și bun public-bun de piață ;

caracteristici

- este multinivel - se practică la nivelurile :
local, național, regional și global ;

caracteristici

- rezultatele produse în spațiul public sunt provizorii, fie că este vorba de rezolvarea de probleme sau de producerea de politici publice, de norme, reguli sau de coduri de conduită sectoriale ; pentru a fi pusă în practică trebuie să fie asumată de instanțele publice ce dețin puterea suverană ;

stakeholders

- actorii săi nu sunt cetățenii și reprezentanții lor ci *stakeholders* cooptați și nu aleși. Ei aparțin sectorului privat, asociativ

guvernanța

- public ; sunt mai degrabă agenții private și autorități de organizare, rețele de politici publice (policy networks), întreprinderi, asociații, grupuri de interes, experți și administrații publice ;

Guvernanța

- toți actorii guvernancei, publici sau privați sunt egali ;
-

guvernanța

- participarea actorilor se face prin cooptare ad-hoc, variind în funcție de chestiunile înscrise pe agenda elaborată de părțile participante ;

guvernanța

- guvernanța este un proces de coordonare, negociere, tranzacții și nu de dezbateri și deliberări ;

Caracteristicile guvernancei

- provocările guvernancei sunt sectoriale și tehnice, expertiza jucând rolul central. Ele nu privesc alegerile politice din cadrul societății ;

caracteristici

- funcționează pe termen scurt, în funcție de piață și de temporalitatea politicului ;

caracteristici

- se focalizează pe eficacitatea tehnică și nu pe eficiență democratică ;

caracteristici

- ea este indiferentă la externalitățile negative provocate de compromisuri și soluțiile sectoriale pe care le produce ;

caracteristici

- logica guvernantei se înscrie în tendința obositoare a timpului nostru, bazându-se pe două componente : privatizare și raționalizare în gestiunea afacerilor publice

Gerry Stoker

- Gerry Stoker imaginează o « teorie a guvernării » (Stoker 1998 :19-30).
- Stoker propune 5 caracteristici centrale ale guvernării :
- 1.un ansamblu de actori și instituții ce nu aparțin în totalitate sferei publice ;
- 2.frontiere și responsabilități, mai puțin nete în domeniul acțiunii sociale și economice ;
- 3.interdependența dintre puterile instituțiilor asociate la acțiunea colectivă ;
- 4. rețele ale actorilor autonomi ;
- 5. acțiune în afara statului. (Stoker 1998 :20-21)

Definiții contemporane ale guvernancei

- 1. Guvernanța se referă la rețele auto-organizatoare și interorganizaționale, caracterizate de interdependență, schimb de resurse, reguli ale jocului și autonomie semnificativă față de stat.
- (Rhodes, 1997a: 15)

definiții

- Guvernanța globală include sisteme de conducere la toate nivelurile activității umane: de la nivelul familiei până la nivelul organizațiilor internaționale- iar exercitarea controlului, în vederea atingerii obiectivelor, implică repercusiuni transnaționale.
- (Rosenau, 1995: 13)

definiții

- Guvernanța implică gestionarea unor reguli politice ale jocului- formale și informale. Guvernanța se referă la acele măsuri care implică stabilirea unor reguli pentru exercitarea puterii și soluționarea conflictelor cu ajutorul acestor reguli.
- (Hyden, 1999: 185)) Kjaer 2010:3)

Kjaer

- tratează guvernanta pe mai multe domenii precum : 1. Guvernanta Administrației Publice și a Politicilor Publice: Guvernarea Rețelelor de Coordonare Interorganizațională ;
- 2. Guvernanta în Relațiile Internaționale: guvernând într-o eră globală ;
- 3. Guvernanta Europeană: între Relații Internaționale și Politici Publice ;
- 4. Guvernanta în politicile comparate I: statul și dezvoltarea economică ;
- 5. Guvernanta în cadrul politicilor comparate I: teorii ale democratizării ;
- 6. Guvernanta și Banca Mondială. O să insistăm mai mult asupra guvernantei Uniunii Europene.

Chhotray și Stoker

- Chhotray și Stoker afirmă, la rândul lor că: *„governanța se referă la regulile de decizie colectivă în condițiile în care există o pluralitate de actori sau organizații și în care nici un sistem formal de control nu poate să dicteze termenii relațiilor dintre acești actori și organizații”* (Chhotray și Stoker 2009 : 3).

Chhotray și stoker

- Autorii consideră că:
- regulile au un caracter formal și informal (cu un grad variat de stabilitate) avute în vedere;

Chhotray și stoker

- nuanțele conceptului de „colectiv” care „în general implică drepturi pentru unii de a avea ceva de spus, și responsabilități pentru toți să accepte deciziile colective”;

Chhotray și stoker

- -diferitele tipuri de decizie, care pot fi atât „strategice”, cât și cotidiene;

Chhotray și stoker

- existența unui grad de „autoritate și coerciție”, fără a fi concentrate într-un singur loc și fără a avea un nivel care să permită un control clasic al procesului de guvernare

Comisia pentru guvernanță globală

- definește guvernanța ca fiind suma numeroaselor moduri în care individul și instituțiile publice și private își gestionează afacerile comune.

(Commission on Global Governance 1995:2).

- Potrivit acesteia, guvernanta este un proces continuu ce permite concilierea unor interese diverse sau conflictuale și de a duce o acțiune în cooperare.
- Ei îi sunt specifice instituții și regimuri formale, abilitate să impună execuția deciziilor lor.

Banca Mondială

- în 1992, sub sintagma „*good governance*”, element esențial în lista sa de criterii privind împrumuturile acordate țărilor în curs de dezvoltare (Doornbos 2001: 93-108).

World Bank 1992

- „buna guvernanță” era caracterizată de un proces politic predictibil, transparent, caracterizat de o birocrație pătrunsă de etos profesional și care acționa în vederea promovării binelui public, a domniei legii, a unor procese transparente, precum și pentru susținerea participării în chestiunile publice a unei societăți civile puternice (World Bank 1992).

Banca Mondială

- ia în calcul trei nivele de analiză: 1. sistemul politico-administrativ; economia de piață; 3. rolul societății civile ca actor în cadrul „bunei guvernante” ;
- *putere-dezvoltare*, ce parcurge raporturile democratice dintre guvernanți și guvernați.

United Nations Development Programme , *Governance for Sustainable Human Development, 1997*

- Programul Dezvoltare considera guvernanta, în 1997, ca fiind „exercitarea autorității economice, politice și administrative de a gestiona afacerile unei țări la toate nivelurile.

(United Nations Development Programme , *Governance for Sustainable Human Development, 1997*)

- Ea cuprinde mecanismele, procesele și instituțiile prin intermediul cărora cetățenii și grupurile își articulează interesele, își exercită drepturile lor legale, își îndeplinesc obligațiilor lor și își mediază diferențele lor”

Societatea civilă

- Societatea civilă se referă la toate organizațiile și grupurile care nu sunt specific guvernamentale sau generatoare de venituri.

Organizația Națiunilor Unite-societatea civilă

- Organizația Națiunilor Unite descrie societate civilă ca fiind "o asociație de cetățeni (în afara familiei, prietenilor sau afacerilor lor) constituită voluntar pentru a susține interesele , ideile și ideologiile lor" (Hemmati 2002:2).

United Nations Department of Economic and Social Affairs: 2007:150

- Într-un document al Națiunilor Unite din 2007, guvernarea este caracterizată ca fiind actul de modelare a afacerilor de colectare și alocarea în comun a resurselor unei organizații, comunitate sau societate, cu un accent special pe procesul de luarea deciziilor.

(United Nations Department of Economic and Social Affairs: 2007:150).

- Aceasta include activitățile oficiale ale guvernului, activități neoficiale ale populației și a diverselor asociații de voluntariat și, în special, interacțiunile între guvern și cei afectați de deciziile luate.

guvernanța

- Guvernanța nu arată drumul spre care să se meargă ci arată **cine** ar trebui să fie implicat în luarea deciziei și capacitatea actorilor implicați (Graham, Amos, Plumptre 2003).

B. C. Smith- “good governance”

- consideră , de exemplu că sunt patru domenii în care schimbările sunt necesare:
- 1. constituțional (întărirea responsabilității liderilor politici față de popor; asigurarea drepturilor fundamentale ale omului; întărirea statului de drept; garantarea descentralizării autorității politice);
-

smith

- 2. politic (pluralism politic prin încurajarea agențiilor și organizațiilor nonguvernamentale să participe la viața politică; participarea; lichidarea corupției ca om măsură necesară pentru eradicarea sărăciei);
-

Smith 2007:6

- 3. administrativ (responsabilitate administrativă prin transparența activității acesteia; eficiență administrativă prin constituirea unui staff responsabil, competent și eficient prin conlucarea cu organizațiile nonguvernamentale, externalizarea serviciilor, sistemul meritocratic de recrutare a personalului, orientare către client care implică participarea utilizatorilor, anchetă client, și criterii de referință publicate (angajamente la standarde minime));

Smith 2007:6

- 4.politică (policy-sistem politic) prin sistemul neoliberal de organizare a economiei, planificare, eradicarea sărăciei, reevaluarea rolului statului în acest proces etc.

Consiliul European 1991

- a subliniat, de asemenea, importanța „ bunei guvernante”, în 1991, atunci când afirma, că în timp ce state suverane au dreptul de a institui propriile structuri administrative și să stabilească propriile aranjamente constituționale, dezvoltarea echitabilă, eficientă și durabilă nu se poate realiza fără următoarele principii:
- politici economice și sociale sensibile;
- formularea unor decizii democratice;
- transparență guvernamentală adecvată și responsabilitate financiară;
- crearea unui mediu de piață favorabil pentru dezvoltare;
- măsuri de combatere a corupției;
- respectul pentru statul de drept, drepturile omului, libertatea presei și a libertății de expresie (European Council 1991).

„Buna guvernare”

- se concentrează asupra calității de servicii, precum și pe îmbunătățirea calității vieții; se concentrează pe eficiență, eficacitate a economiei, precum și asupra modului de îmbunătățire a încrederii și pe alte valori sociale importante.

Buna guvernanță-caracteristici

- este participativă,
- orientată spre consens,
- responsabilă,
- transparentă,
- receptivă,
- efectivă și eficientă,
- echitabilă și cuprinzătoare
- și urmează statului de drept

guvernanță democratică-Paul Magnette-coordonare

- pentru a desemna procesul decizional democratic din Uniunea Europeană (Magnette 2006:247).
- Justificările acestora sunt legate de structura instituțională a Uniunii Europene definită ca organizație supranațională, cu tendințe federale dar care nu a devenit încă un stat federal.
- Paul Magnette consideră că „guvernanța” este convenabilă ca mod de analiză pentru că nu presupune existența prealabilă unei **identități civice foarte puternice** (Magnette 2006:248).
- Uniunea Europeană este văzută ca un cadru de reglementare a politicilor europene în timp ce acțiunea publică națională se concentrează pe politicile de redistribuire.

„poliarhie deliberativă”

- Uniunea Europeană prin agențiile sale specializate deleagă competențe actorilor privați constituind ceea ce se numește „poliarhie deliberativă” în care instituțiile europene acționează doar pentru coordonare într-un proces de descentralizare a deciziilor comunitare.

magnette

- Parlamentul și Consiliul de Miniștri determină legislativ ce domenii pot fi tratate prin metoda de coordonare, ce principii caracterizează normele de reglementare și ce proceduri trebuie să urmeze actorii ce primesc misiuni de expertiză și aplicare.

magnette

- Comisia are funcția de a susține acest proces, furnizând părților implicate informații utile

magnette

- Curtea de Justiție este chemată să asigure un control a posteriori a respectării mandatului actorilor cărora le-a fost încredințată misiunea. (Magnette 2006:252)

UE

- Părintele neofuncționalismului european, Ernest Haas afirma, în 1964, că ne vom îndrepta continuu spre supranaționalitate (Haas 1964:492).
- De cealaltă parte, Stanley Hoffman, în 1966, afirma că statul națiune va rămâne unitatea de bază în Europa (Kjaer 2010:101)

supranaționalitatea

- pe de o parte, erau cei care erau preocupați de a menține și respecta suveranitatea statelor și care propuneau o *cooperare interguvernamentală* în cadrul unor instituții permanente, fără ca acestea să aibă putere de decizie;

supranaționalitatea

- de cealaltă parte, erau cei care susțineau o *Europă federală și supranațională*, insistând asupra transferului de suveranitate de la statele naționale către o autoritate decizională superioară (Ivan 2003:13).

UE

- *Supranaționalismul* se fundamentează pe integrarea și solidaritatea statelor membre, pe consimțământul acestora în ceea ce privește transferul de suveranitate către o organizație internațională.

UE

- Acest tip de organizație are puteri proprii, asemănătoare funcțiilor superioare ale statelor care o compun; deliberările se pot face conform regulilor majorității, ceea ce creează o anumită flexibilitate în luarea deciziilor;

UE

- are organe constituite din reprezentanți ai particularilor din statele membre, care participă la luarea hotărârilor;

UE

- puterile organizației se exercită imediat fără intermediul guvernelor naționale, în profitul sau în sarcina particularilor, modificând structurile juridice naționale (Reuter 1970:37; Emiliou 2004: 85-95).

Jean Monnet

- afirma că Europa nu se va face decât cu prețul unei „savante progresivități”, plecând de la realizări pragmatice și precise, cum era cazul cărbunelui și oțelului, pentru a construi în final o federație a statelor europene (Monnet 1976; Landau 1995: 257)

Jean Monnet

- considera construcția comunitară ca un proces bazat pe un nucleu (cărbunele și oțelul) care se va lărgi, prin jocul interdependențelor, progresiv către alte domenii și va permite Europei de a ieși din mizeriile istoriei și de a asigura pacea pe continent, sublimând, astfel, suveranitățile naționale (Monnet 1976: 323; Urwin 2000: 342-344).

organizația supranațională

- este o organizație creată în urma unei fuziuni politice a statelor componente, este independentă de guvernele naționale care i-au transferat din competențele lor în domenii precis determinate și restrânse ca arie de aplicare, având totodată posibilitatea de a intra direct în relații cu particularii din țările respective.

Dusan Sidjanski

- Uniunea Europeană se găsește conform profesorului nostru Dusan Sidjanski divizată de două tendințe opuse: pe de o parte, avem de a face cu o comunitate dinamică care construiește o Uniune cu vocație federală, iar pe de altă parte, asistăm la o cooperare interguvernamentală în politica externă și afacerile interne (Sidjanski 2001, 2010:1).

Sidjanski

- « Ca atare, în funcție de perspectiva din care îi analizăm structura, ajungem la concluzia că are tendințe federale sau, dimpotrivă, că are o natură confederală, în vreme ce, de fapt, cele două laturi coexistă sau chiar se confundă în cadrul construcției comunitare » (Sidjanski 2010 :91).

UE

- problematica Uniunii Europene s-a concentrat pe raportul dintre stat și instituțiile supranaționale. Guvernanța ne aduce în discuție un al treilea actor: societatea civilă.
- Nu întâmplător, John McCormick consideră Uniunea Europeană o veritabilă „putere civilă” (McCormick 2007:59)

UE

- Ea presupune de la început expertiză și corpuri tehnocratice recrutate nu din birocrăția specializată a Bruxelles-ului ci, mai ales, din universități și centre de cercetare.

polity

- Sunt și analiști ce tratează Uniunea Europeană ca o *polity*, introducând administrația publică și politicile publice în cadrul studiilor despre UE (Kjaer 2010:102).

guvernanța regională neofuncționalistă

- guvernanței regionale neofuncționaliste (Kazancigil 2010:140). neofuncționalismul apropiat de ideile funcționaliste ale lui David Mitrany a fost curentul unei veritabile guvernante europene.
- De ce ? Pentru că acest curent de gândire propunea o formă de autoritate europeană deconectată de la suveranitate și politic, fondată pe nevoi, cunoaștere științifică, expertiză și tehnologie.

Kazancigil

- Integrarea europeană,- consideră Kazancigil-este un veritabil laborator de regionalizare ce permite analiza tensiunilor, contradicțiilor și modulărilor între concepte și practici de guvernare și guvernare, partaj de suveranitate și suveranism, de comunitar și interguvernamental, de organizare și reglementare, de privat și public (Kazancigil 2010:143).

Robert Frank

- problema majoră a guvernantei europene este căutarea soluțiilor la suprapunerea piramidală a instanțelor de decizie regionale, naționale și europene, ce nu conduc la o putere legitimă la vârf căci piramida este trunchiată (Frank 2004:44).

Robert Frank

- „încălecarea între instanțele de decizie, lipsa de transparență sau de vizibilitate a instituțiilor europene sunt reflectarea incompletă a complexității chimiei identitare europene” (Frank 2004:44).

Teoriile integrării europene

- Teoriile integrării europene sunt paradigme ale relațiilor internaționale prin care politologii și nu numai aceștia au încercat să explice procesul de integrare europeană după lansarea Planului Schumann la 9 mai 1950 (O'Neil 1996; Hill, Smith 2005; Rosamond 2000; Schwok 2005; Chrysochoou 2009; Batistella 2009; Hix 2005; Nugent 2010; Mckormik 2003; Landau 2006, Wiener și Diez 2009).

Teoriile integrării europene

- paradigmele explicative ale construcției europene sunt caracterizate de aceleași provocări și variabile ca și teoria –mamă. Subiectele principale atacate de teoriile relațiilor internaționale sunt: statul modern westphalic și asigurarea securității în sistemul internațional.
- Ele se întreabă despre natura integrării europene, despre ce este și cum funcționează Uniunea Europeană

TIE

- Comunitățile europene au devenit importante pentru teoreticienii relațiilor internaționale în măsura în care ofereau un model de pace, organizare și securitate a Europei Occidentale după al doilea război mondial.

TIE

- În momentul în care procesul comunitar european a cunoscut o dinamică integrativă, analiștii s-au arătat interesați de instituțiile europene, de raportul acestora cu statele membre și de politicile comune în cadrul organizațiilor europene.

TIE -Primele explicații teoretice sunt centrate în jurul federalismului și funcționalismului.

- Pe măsură ce procesul integrării europene a evoluat în contextul războiului rece, teoreticienii au analizat Comunitățile Europene din perspectiva mai largă a unui „polity”.
- Autori precum Simon Hix sau Paul Maignette tratează Uniunea Europeană ca sistem respectiv regim politic. Neil Nugent vorbește de guvernare și politici în Uniunea Europeană.

TIE

- Dario Battistella, un cunoscut autor în domeniul teoriilor relațiilor internaționale considera că orice știință socială se definește printr-un domeniu de studiu delimitat și un demers științific recunoscut (Battistella 2009 :14).

batistella

- Același autor considera că o teorie este expresia coerentă și sistematică a cunoașterii realității. Etimologic conceptul provine din substantivul grec theoros ce înseamnă „spectator” sau „martor” și din verbul theorien ce semnifică a observa cu uimire ceea ce se petrece, pentru a descrie, identifica și înțelege fenomenul (Batistella 2009:26).

TIE

- Odată ce științele politice, economice, sociologice au devenit de sine stătătoare separându-se de filosofie, prin teorie se înțelege, un demers de cunoaștere, provocat de o „intuiție strălucitoare” și o idee creativă, ce trebuie fondat pe rațiune logică și pe confruntare empirică (Batistella 2009:27).

Batistella

- Întrebările la care trebuie să răspundem sunt două: ce studiem ? (consens ontologic) și cum studiem (acord epistemologic).

TIE- University College of Wales din Aberystwyth

- Disciplina de relații internaționale a evoluat de la problematica relațiilor de putere (război și pace) exprimată de prima catedră de politică internațională de la University College of Wales din Aberystwyth imediat după primul război mondial la o definiție mai complexă prin care se înțelege studiul ansamblului de relații care se derulează dincolo de spațiul controlat de state luate individual- oricare ar fi actorul statal sau nonstatal vizat de aceste relații- sau oricare ar fi natura politică a acestor relații (Battistella 2009:25).

teorii

- Atacând probleme complexe precum strategia, politica externă, relațiile transfrontaliere, rolul societății civile în relațiile transnaționale, teoriile relațiilor internaționale analizează astăzi chestiuni legate de „turbulență” și „frontieră” (Rosenau); transnaționalism și interdependență economică (Keohane); „soft power”(Nye); unipolaritate (Krauthammer), guvernanță (Czempel), regimuri internaționale (Krasner); „noul medievalism” (Bull); „sfârșitul istoriei”(Fukuyma);, terorism și rețele, datoria ingerinței (Linklater și Vincent); toate formele de deterritorializare și sfârșitul erei wephtaliene (Badie) ; progresul „multilateralismului”(Ruggie); „anarhia matură”(Buzan); sau „societatea anarhică”

Jean Barrea

- Jean Barrea, profesor la Universitatea Catolică din Louvain, unul din cei mai reputați profesori de teoria relațiilor internaționale contemporane consideră că obiectul de studiu pentru internațional comportă trei ansambluri, actori sau unități, interacțiunile și relațiile dintre aceștia și cadrul în care acestea se desfășoară (Barrea 2002: 9).

Barrea

- Actorii sunt statele și actorii nonstatali, nonsuverani și nonteritoriali precum ONG-urile, firmele multinaționale, mișcările sociale, minoritățile etnice și naționale .
- Relațiile și interacțiunile dintre actori sunt structurate normativ pe baza unor principii și reguli de drept internațional inspirate de valori culturale partajate. Cadrul în care se întâlnesc actorii este dat de structuri, norme și instituții .

TIE-Barrea

- Actori statali și nonstatali sunt fie în competitivitate fie în cooperare cea ce determină relațiile și strategiile lor. În opinia lui Barrea, teoria relațiilor internaționale studiază problematica acestor tipuri de relații și strategii.
- Ea pleacă de la întrebări precum: decid actorii intențiile lor sau sunt determinați de alte forțe? ; cum trec ei de la competitivitate la cooperare sau de la un ansamblu structurat la o societate articulată în jurul unor valori și reguli comune?

Barrea

- Cum structura influențează baza edificiului internațional? ; Identitatea culturală a actorilor determină ea comportamentele, strategiile, practicile și instituțiile acestora?

TIE

- În opinia noastră, teoria relațiilor internaționale- *este încercarea științifică de a explica într-o manieră riguroasă și dinamică relațiile internaționale, de a descoperi forțele și structurile determinante ale raporturilor principalilor actori ai relațiilor internaționale, eventual a prevedea evoluția acestora.*

TIE

- Trei factori au influențat dezvoltarea Disciplinei de relații internaționale:
 1. primul război mondial- a distrus mitul “misiunii civilizatoare” a Europei ;
 2. necesitatea unei viziuni sociologice care să depășească evenimentialul din istoria diplomatică, să studieze “forțele profunde” care influențează comportamentul actorilor ;
 - 3.refuzul SUA de a participa la constituirea primei organizații internaționale, Liga Națiunilor

TIE

- 4. originea unei reflexii mai profunde privind rolul puterii și finalitățile acțiunii diplomatice (Roche 2001 :9-12).
- Teoria relațiilor internaționale ca știință s-a constituit în prima jumătate a secolului XX pornind de la preocupările unor britanici de a înțelege politicile europene.

TIE

- Primele încercări au fost a lui Hans Morgenthau și ele au dat naștere la cea ce s-a numit Teoria politicii internaționale.

TRI

- Fără îndoială la baza încercărilor explicative privind scena internațională au fost influențate de două curente majore :
- un curent inspirat de mișcarea umanistă a Renașterii și a Luminilor și de triumful raționalismului în științele naturii, estimând că relațiile internaționale sunt determinate de legi obiective ce există independent de conștiința actorilor și că aceleași cauze determină aceleași efecte ;

TIE

- al doilea curent era influențat de istoricismul și relativismul secolului al XIX-lea și pune accent pe interpretarea relațiilor internaționale și nu pe explicații raționale bazate pe cauze obiective, importantă fiind semnificația pe care actorii o acordau relațiilor dintre ei (Batistella 2009 :28-29).

TIE

- Raymond Aron. În « Paix et guerre entre les nations », politologul francez considera că temele principale ale relațiilor internaționale sunt pacea și războiul.
Aron nu credea că putem vorbi de o teorie a relațiilor internaționale, pledând pentru în favoarea unei „sociologii” “intermediară între teorie și eveniment” (Roche 2001:13).

ARON

- Argumentele sale erau :1.absența posibilității de predicție și acțiune în relațiile internaționale;
2.absența mecanismului automat de restaurare a echilibrului;
3.absența parametrilor comparabili cu principiile de bază ale economiei;
4. absența distincției între variabilele dependente și independente;
5.statul ca actor principal nu urmărește un scop unic definit în termeni de interese și securitate;
6.multiplicitatea factorilor care fac imposibilă distincția între domeniul intern și cel internațional
-

Keneth Walz „Theory of International Politics”

- În opoziție cu acesta, părintele „teoriei relațiilor internaționale „ Keneth Walz era de altă părere. În lucrarea sa fundamentală „Theory of International Politics”, publicată în 1979, afirma că:“cu cât complexitatea este mai mare cu atât nevoia de a fi simplu este mai imperioasă”simple-minded”

Waltz

- . Conform acestuia relațiile internaționale aveau nevoie de o teorie pentru a izola un domeniu și a-i stabili principiile de funcționare.
- Obiectivul teoriei conform lui Waltz era de a stabili *legi generale* în știința politicii, pornind de la care să poată face predicții.

Walz

- Teoria lui se baza pe analiza sistemică-structurală;
-ierarhia priorităților;- selecționarea unui anumit număr de factori mai explicativi decât alții, organizarea lor, supunerea lor probei timpului

TIE

- În anii '30 asistăm la o dispută între realiști și idealiști, iar pe parcursul anilor '60 la dezbateră între tradiționaliști și behavioriști, diferențele fiind date de metodologie..

TRI

- Primii, considerau că cercetarea în relațiile internaționale presupune apelul la istorie, drept și filosofie, în timp ce ceilalți argumentau în favoarea unei conceptualizări în științele sociale, cuantificarea variabilelor, testarea ipotezelor și construirea unui model cauzal

TIE

- Printre curente cele mai importante în anii '60-90 au fost cele **marxiste** ce analizau dialectic și istoric relațiile internaționale,
- **teoriile critice** ce se îndoiesc de statutul ontologic și epistemologic al Relațiilor internaționale (RI), subliniind rolul științelor sociale în tratarea RI
- protagoniștii **constructivismului social** ce vedeau statele și nonstatele nu ca un simplu produs al societății internaționale ci ca având rolul decisiv în organizarea acesteia.
- Nu trebuie neglijate « **teoriile stato-centrice** » în această perioadă.

TIE

- Teoriile stato-centrice s-au dezvoltat în anii '70, în contextul războiului din Vietnam. Acestea subliniau depășirea metodelor istorice bazate pe eveniment și consolidarea metodelor științelor sociale. Demersul lor a condus la apariția *teoriilor sistemice*, bazate pe ideea de ordine și de dezordine în sistemul mondial.

TIE- Geogescu Reungen

- De aici s-au născut, apoi, două concepte noi precum 1. *Entropia*-ce studiază dezordinea progresivă a unei ordini stabile (un protagonist a fost Nicolae Geogescu Reungen) și *Negoentropia*-reorganizarea dezordinii.

Teoria sistemică

- Teoria sistemică pretindea înțelegerea rațiunilor dezordinilor pentru a le integra într-o reprezentare dinamică a lumii.
- Autorul principal a acestei explicații sistemice a fost Karl Deutch în lucrarea sa „Nationalism and Social Communication. An Inquiry into the *Foundations of Nationality*”, 1953.

TIE

- Dezbaterile privind teoria relațiilor internaționale și teoriile integrării continuă, astfel că sunt autori ce vor să le separe de teoria-mamă și analizeze Uniunea Europeană ca un stat în devenire.

TIE-Rosamond

- Pornim de la constatarea lui Ben Rosamond că *„theories may stand or fall according to rather more than whether they can successfully describe a phenomenon or predict the consequences of that phenomenon”* (Rosamond 2001:9).

TIE

- Teoria este mai mult decât necesară dacă observațiile noastre asupra unui fenomen social, în cazul de față relațiile internaționale-transnaționale, sunt puse într-o ordine descifrabilă.
- O bună teorie trebuie să fie aceea care selectează, cum spunea Walz, cei mai relevanți factori necesari explicării evenimentului.

TIE

- Metoda istorică presupune și ea observarea faptelor, devenind însă prizonieră lor, în timp ce știința socială urmărește structurarea evenimentelor observate într-o logică explicativă.
- Pentru Walz sunt importante nivelurile de analiză precum natura umană, structura sistemului politic și natura sistemului internațional.

TIE

- Pentru el important este să se înțeleagă limitele schimbării politice, arătând că pentru state este mai important să acționeze într-o ordine internațională dată, bazată pe balanță a puterilor, decât s-o schimbe.
- Putem sublinia în acest context și limitele teoriei relațiilor internaționale, capabile să analizeze și să facă predicții în cazul războiului rece dar incapabile să prevadă sfârșitul ordinii bipolare.

TIE

- René Schwock consideră că explicațiile teoretice privind Uniunea Europeană sunt cu atât mai interesante cu cât aceasta este un sistem parțial federalist de guvernare, având prin tratate un fel de „Constituție” (Schwok 2005:12).

TIE

- Uniunea este cu atât mai interesantă, cu cât este o organizație internațională supranațională și interguvernamentală în același timp (Ivan 2007).
- Este mai mult decât o confederație, deoarece statele membre nu mai dețin întreaga suvernitățe așa cum se întâmplă, de exemplu în Confederația Germană după 1848.

TIE

- Precum teoriile-mamă din relațiile internaționale **teoriile integrării sunt luate în considerare dacă sunt încercări științifice, riguroase de analiză a principalilor actori ai integrării (în cazul UE este vorba de 4 actori), a relațiilor dintre aceștia (forțe, competențe, principii) și să prevadă evoluția Uniunii Europene .**

TIE- Scott Burchill și Andrew Linklater în *Introducerea* din „Theories of International Relations (2005

- Ne asociem și noi celor șase criterii prin care Scott Burchill și Andrew Linklater în *Introducerea* din „Theories of International Relations (2005) le-au identificat pentru o teorie a relațiilor internaționale:
- trebuie să înțeleagă o problemă sau un proces;
- o teorie are o putere explicativ-justificativă;
- poate să prevadă cu succes evoluția evenimentelor;
- are consistență intelectuală și coerență;
- trebuie să aibă un domeniu de analiză;
- să aibă capacitate critică și autocritică și un angajament intelectual cu teoriile învecinate

TIE

- 1. Uniunea Europeană este o organizație internațională și participă la toate procesele internaționale (are personalitate juridică și este reprezentată în exterior de președintele Consiliului European și Înalțul Reprezentant pentru Politică Externă și Securitate);
- 2.este un răspuns original și dinamic la globalizare;
- 3. este o organizație regională;
- 4. UE este rezultatul unui proces de instituționalizare supranațională și interguvernamentală;
- 5.Uniunea poate fi tratată ca un „polity” în emergență și atunci răspunde unor interogații din teoria relațiilor internaționale precum natura, sistemul și funcționarea sa (Warleigh 2006; Rosamond 2005; Pollack 2005).

integrare europeană

- Karl Deutch, *integrare* înseamnă realizarea în sânul unui teritoriu a unei comunități de instituții și practici suficient de puternice pentru a garanta pe termen lung schimbări pașnice în rândul populației pe care o reprezintă (Deutch 1957 :5-6).

TIE

- Ernest Haas (*The Unity of Europe*)
integrarea este definită ca fiind procesul prin care actorii politici din mai multe cadre naționale distincte transferă competențe către un centru “a cărui instituții posedă și pretind o jurisdicție asupra statelor naționale preexistente”(Haas 1958 :16).

TIE

- Leon Lindberg, un alt mare teoretician al integrării europene, definește conceptul ca fiind:
- procesul prin care națiunile abandonează voința și capacitatea lor de a avea politici externe și interne independente unele de altele, și de a delega procesul decizional noilor organe create;
- procesul prin care actorii politici din mai multe cadre distincte transferă activitățile lor politice către un nou centru (Lindberg 1963 :6).

TIE

- În literatura de specialitate, integrarea are întotdeauna o conotație pozitivă, implicând ideea unor legături care depășesc cadrul statului-națiune, de adeziune voluntară, de transformare pașnică.
- Comunitatea pe care o creează are vocația securității, opunându-se violenței indentităților naționale.

TIE

- Pentru politologi, integrarea desemnează supunerea cetățeanului față de un cadru mai vast decât comunitatea de origine.
- Pentru economiști, integrarea este sinonimă cu *interdependența*, probând existența unor legături structurale între economii și descriind atât mondializarea economică, cât și regionalizarea schimburilor.

TIE

- Glyn Morgan, vorbind despre integrarea europeană sublinia că este necesar să facem o distincție între proiect, proces și rezultatul integrării europene.
- Proiectul se referă la eforturile intelectualilor, elitelor politice și mișcărilor populare de a crea o anumită “European polity” (organizare politică, regim politic, stat) (Morgan 2005 :4).

TIE

- Procesul integrării europene se referă la transformarea actuală, pas cu pas, a Europei împărțită în state-națiuni într-un sistem politic, legal și economic din ce în ce mai integrat (Morgan 2005 :4).

TIE

- Produsul integrării se referă la rezultatul curent a acestui proces precum sunt instituțiile politice și practicile din Uniunea Europeană. Autorul afirmă direct că scopul “telos-ul” acestui proiect este de a fonda “Statele Unite ale Europei”.

TIE

- Definiția pe care Glyn Morgan o dă proiectului european este aceea de întreprindere post-suveranitate (supranațională) a cărui scop nu este neaparat să creeze un stat federal european ci să transforme Europa într-un entitate politică complexă a cărui autoritate să se distribuie între diferite niveluri (local, național și european), cu alte cuvinte o *guvernare multinivel*. (Morgan 2005 :5).

TIE

- Conceptualizarea Uniunii Europene este o sarcină dificilă. Integrarea este un fenomen complex, cu multiple fațete, economice și politice. Alegerea trebuie făcută întotdeauna în funcție de definiția dată integrării.

TIE

- Unii autori se referă la o asociere de state care realizează integrarea pentru a crește puterea de negociere în exterior a guvernelor acestora.
- Alți autori discută rolul instituțiilor, al cetățeniei comune, dubla subordonare a cetățeanului față de statul de origine și față de organizația nou creată

TIE

- Conținutul procesului de integrare sau a procesului de decizie separă teoriile interdependenței (neofuncționaliștii) de interguvernamentalism (neorealiștii).

TIE

- Teoriile diferă între ele, mai ales, prin rolul pe care îl acordă statului sau organizației sau prin locul pe care îl fixează fiecărei instituții (federaliștii acordă un loc privilegiat Parlamentului, în timp ce realiștii și neorealiștii insistă pe importanța Consiliului de Miniștri).

TIE-funcționalismul și neofuncționalismul

- **Funcționalismul și neofuncționalismul.**
- « **Forma urmează funcției** »
- **David Mitrany**

funcționalismul

- Curentul funcționalist se încadrează în tradiția liberal-idealistică de la Kant la Wilson (Rosamond 2000:31).

funcționalismul

- Europa unită trebuia să realizeze, prin acțiuni pragmatice și precise (a se vedea domeniile cărbunelui și oțelului), care să ducă în timp la o federație europeană.

funcționalismul

- Nașterea Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului oferea posibilitatea administrării în comun a resurselor strategice și crearea unui nucleu comunitar care să se lărgescă progresiv și la alte domenii.
-

funcționalismul

- Extinderea progresivă urma jocul interdependențelor economice și social-politice. Ideea comunitară nu avea limite geografice și viza crearea unei rețele transnaționale a elitelor europene, puternic convinse de necesitatea integrării.

Funcționalismul

- Funcționaliștii doreau o Europă pragmatică, independentă de verdictele populare, fără constrângeri democratice.
- Ei nu-și puneau problema legitimității, iar statul, în viziunea lor, era incapabil să facă față problemelor sale interne și externe și ca o consecință trebuia corectat instituțional

Funcționalismul

- Printre cei mai notorii funcționaliști amintim pe Ernst Haas, Joseph Nye, Leon Lindberg, Philippe Schmitter, John Groom , Paul Taylor ș.a.

Mitrany

- Ordinea mondială-afirma Mitrany-, nu mai trebuia gândită în termeni de **putere** ci de **nevoi**, a căror satisfacere trebuia să conducă la cooperare (Mitrany 1966)

Mitrany

- De la Mitrany funcționaliștii au putut împrumuta idei precum noțiunea de transfer (*devolution*) de la central spre local pe care și acesta a preluat-o de la liberalii britanici interbelici.

Mitrany

- Schema sa presupunea crearea de organizații supranaționale (federații) în care statele să cedeze atribute suverane către organe executive, juridice și legislative, criticate imediat de teoreticienii realiști ca fiind neadecvate mediului anarhic internațional

Mitrany

- Mitrany a introdus două concepte necesare păcii postbelice : *securitatea socială* și *dezvoltarea progresivă* (graduală) a organizațiilor supranaționale, idei majore pentru teoria funcționalistă și, mai ales, pentru acțiunea pragmatică a lui Jean Monnet.

Mitrany

- El propune, de asemenea, ca reconstrucția să se facă prin *planificare* și să se utilizeze experiența acumulată atât de Organizația Internațională a Muncii cât și de Secretariatul Ligii Națiunilor

Mitrany

- Mitrany avea îndoieli în ceea ce privește realizarea unei federații, considerând că o uniune federală nu ar însemna decât lărgirea bazei teritoriale și administrative a statelor naționale

Mitrany

- Haas completa această idee atunci când considerând funcționalismul apropiat de marxism-leninism preciza că Mitrany înlocuia de fapt « *gouvernement of men* » cu « *administration of things* »

Mitrany

- Transferul de competențe de la stat către administrații supranaționale sau transnaționale precum căile ferate, marina civilă sau aviație civilă se putea realiza, dar dificultatea apărea în domeniile de competiție precum producția, comercializarea și distribuția.
- El a vorbit mult de instituții tehnocratice, fără amestecul politicului.

Mitrany

- simpatizant al New Deal-ului american
- statul redevine actorul cheie al procesului economic
- abilitatea oamenilor și guvernelor de a se mișca în direcții raționale

Mitrany

- era dificil să separe puterea și binele public. Haas va insista mai mult asupra acestui subiect deschizând calea neofuncționalismului.

mitrany

- teoria funcționalistă consideră că prin jocul interdependențelor, cooperarea trebuia să pătrundă în toate sectoarele de activitate economică, debordând din câmpul economic în cel politic.

mitrany

- opinia funcționaliștilor, dinamica integrării focalizată pe probleme tehnice, mai puțin politizate, se propagă către alte sectoare și conduce la adoptarea de politici comune

funcționaliști

- funcționaliștii doreau împărțirea deciziei între organe funcționale, independente de guverne (Înalta Autoritate), care să acționeze sectorial și care să dobândească, în cele din urmă, cvasitotalitatea competențelor statelor-națiune.

funcționaliști

- Funcționaliștii erau critici față de statul națiune

funcționaliști

- CECO a fost construită în această manieră funcțională ținându-se cont de ideea lui Robert Schuman din 9 mai 1950 (Jean Monnet) că « Europa nu se va face dintr-odată... ci se va face prin realizări concrete », dând statelor obișnuința de a coopera în vederea unei « fuziuni de interese indispensabile Comunității economice »

neofuncționaliștii

- Moștenitorii funcționalismului « neofuncționaliștii » au fost mult mai preocupați să articuleze nivelul supranațional cu cel național. Ideea lui Mitrany privind acoperirea frontierelor politice printr-o rețea de relații și administrații partajate va fi reluată de Ernst Haas.

Haas- «funcționalismul federalist »

- credea în ideea federației politice, considerând că interesele economice convertite în procesul integrării vor conduce la unitatea politică.
- Curentul pe care l-a dezvoltat Haas poate fi considerat ca fiind «funcționalismul federalist » (Navari 1995:214-246).

haas

- Influențat de curentul behaviorist, Haas definea integrarea ca fiind “*procesul prin care actorii politici de naționalitate diferită sunt convinși să transfere credințele, așteptările și activitățile politice către un centru nou a cărui instituții au sau încearcă să aibă, competențe asupra statelor naționale preexistente*” (Haas 1968:16).

haas

- Ideea lui Haas este bazată pe faptul că actorii societali fundamentali precum tehnicianul economic, înaltul funcționar, industriașul inovator și sindicalistul, elite europene recunoscute vor considera că interesele lor vor fi mai bine satisfăcute într-un spațiu politic european mai lărgit.

haas

- Autoritățile politice naționale, marcate de consecințele celui de al doilea război mondial și având ca ideologii comune social-democrația și creștin-democrația vor decide să abandoneze jocul politic de putere și se vor dedica construcției europene pentru a atinge scopuri mai modeste, precum unificarea sectorului cărbunelui și oțelului european

haas

- Haas miza pe faptul că Germania era direct interesată de a scăpa de controlul Aliaților în Zona Ruhr-ului iar Franța prin construcția unei Comunități ale Cărbunelui și Oțelului va putea supraveghea renașterea industrială germană.

haas

- Actorii societali precum industriașii și sindicaliștii vor fi de asemenea partizanii noii construcției transnaționale, considerând că nevoile lor vor fi mult mai bine satisfăcute.

Haas-Lindberg- spill over

- În acest joc intervine actorul supranațional-
Înalta Autoritate- capabilă să satisfacă tehnic
nevoile comune, iar odată ce sectorul va fi
integrat el va atrage prin jocul
interdependenței și alte sectoare.
- Conceptul va fi cel de *spill-over* descris de
Haas în lucrarea sa « The Uniting Europe »,
dar a cărui autor era Leon Lindberg.
-

Lindberg

- În lucrarea sa « The Political Dynamics of European economic Integration » din 1963, Lindberg definea spill-over-ul ca fiind « o situație în care o acțiune dată, în raport cu un scop specific, crează o situație în care scopul inițial nu poate să fie atins decât prin noi acțiuni, care la rândul lor crează în plus condițiile și nevoile altor acțiuni » (Lindberg 1963 :10).

neofuncționaliștii

- Teoreticienii neofuncționalismului disting între trei tipuri de spill-over : funcțional (tehnic), politic și cultivat (Jensen 2005 :85).

Spill over

- Un exemplu de spill-over funcțional este dat de constituirea pieței unice europene în care odată ce sectoare au fost integrate pe baza unor reguli și principii comune au creat noi așteptări în domeniul mediului, transporturilor și sănătății.

Funcționalismul politic- « package deals »

- Funcționalismul politic se referă la un « package deals » în care se crează condițiile negocierii între state cu nevoi și ideologii diferite.

Funcționalismul politic

- Se observă mai ales în Conferințele Interguvernamentale de revizuire a tratatelor, când politici diferite se regăsesc prin negociere în același pachet, chiar dacă au așteptări și nevoi diferite

Spill-over

- Spill-overul cultivat apare în situații determinate de interesele Comisiei Europene de a împinge procesul integrării europene în sfera supranaționalului. Ea devine mediator între diferite interese naționale mai ales atunci când este vorba de politici publice comune.

Spill over

- În acest caz Comisia devine agent de politici comune un fel de “policy entrepreneurs”. Cel mai bun exemplu în acest caz poate fi dinamismul politicilor europene în mandatele lui Jacques Delors.

Spill-over

- spill-over înseamnă continuarea procesului de integrare, pe de o parte, printr-o presiune directă a actorilor societali asupra actorilor naționali, iar pe de altă parte, asupra actorilor supranaționali, rezultatul convertindu-se într-o legislație comună în sectoarele vizate.

Spill-over

- Rezultatul final, în opinia lui Haas, va fi o integrare politică bazată pe actori politici transnaționali precum partidele politice europene și formarea unei noi conștiințe naționale de data aceasta europeană (Haas 1958 :14).

haas

- Trecerea de la piața economică integrată la o entitate politică unificată se va face numai cu ajutorul instituțiilor supranaționale.

haas

- Haas sublinia corect că fără « Înalta Autoritate » CECO ar fi avut soarta Comisiei Dunării sau al Uniunii poștale Universale, ideea critică la adresa lui Mitrany

Concluzie haas contra lui mitrany

- Observăm că Haas depășește ideea lui Mitrany conform căreia funcționalismul trebuia să se restrângă doar la integrarea economică, fără unificare politică.

neofuncționaliștii

- *neofuncționaliștii* acordau un rol important realităților statale (tehnocrați, partide politice și grupuri de interes) chemate să înfrângă rezistența statelor. Integrarea era consecința firească a rețelei ce se țesea între noii actori.

Interese individuale si integrare

- Teoria funcționalistă și neofuncționalistă accentuează legătura dintre interesele individuale și integrare.
- Interesele individuale, prin jocul rețelelor, vor deveni interese colective.
- Acestea vor fi maximizate la nivel supranațional și vor fi în același timp deservite la nivel național.

Federația europeană

- Adepții funcționalismului și neofuncționalismului sunt atașați ideii de federație europeană, dar spre deosebire de federaliști, ei acordă un rol organizațiilor europene, a căror instituții precum Comisia Europeană pot juca un rol major într-o construcție graduală.

concluzii

- Ei au ignorat importanța naționalismelor, obstacolele transferului de competențe, rolul încă important al statului-națiune pe scena internațională.
- Este o realitate că regimurile politice și sociale diferite, orgoliile naționale, hrănite de o istorie europeană tumultoasă, au constituit frâne considerabile la integrarea europeană.

concluzii

- există o rezistență a birocrăției naționale la transferul de competențe de la nivel național la nivel supranațional
- deciziile statelor nu sunt totdeauna identice cu cele ale grupurilor de interese, cu a elitelor în general

Concluzii: elite vs opinii publice

- Teoriile neofuncționaliste supraestimează rolul elitelor, ignorând rolul opiniilor publice, a căror importanță crește pe măsură ce integrarea se politizează și divergențele statale se multiplică.

concluzii

- Este irealist să credem că statul renunță ușor, chiar în favoarea unei integrări funcționale reușite, la suveranitatea sa în domeniile strategice precum apărarea și politica externă.

Aspecte pozitive

- logica de *spill-over*, a angrenajelor, a extinderii integrării prin voința politică de la un sector la altul.

Aspecte pozitive

- metodă inovativă și distinctă de interpretare a politicilor și organizațiilor internaționale. Unul din elementele forte ale acestei paradigme de gândire a fost predictibilitatea reflectată în construcția europeană prin apariția celor trei Comunități Europene

Realismul și neorealismul în construcția europeană. Interguvernamentalismul

- **Ce este interguvernamentalismul ?**
- **Michelle Cini, interguvernamentalismul este poate cea mai precisă teorie a integrării europene**

Interguvernamentalismul

- stato-centrism
- partizanii acestei teorii vor să reducă substanțial rolul instituțiile supranaționale
- ei doresc ca politicile comune să fie renaționalizate la nivelul statelor membre.

interguvernamentalism

- s-a afirmat în anii '60 când procesul integrării europene nu numai că a cunoscut o încetinire, dar Europa Vestică a cunoscut o renaștere a sentimentului național

Charles de Gaulle

- Președintele Franței s-a opus, în 1963, intrării Marii Britanii în Comunitate și tot el a folosit dreptul său de veto în cadrul Consiliului de Miniștri ce a condus la « criza scaunului gol » (1965),
-

compromisul de la Luxembourg (1966)>

- Enunța principiul intereselor naționale vitale) principiul unanimității în deciziile comunitare și evident ascendentul
- interguvernamentalismului asupra supranaționalismului.

Stanley Hoffmann.

- În planul dezbaterilor teoretice, interguvernamentalismul s-a născut ca o reacție la neofuncționalism în anii '60. Principalul său autor a fost Stanley Hoffmann.

Hoffmann

- n-a insistat pe teoriile stato-centrice conștient fiind de schimbările sociale aduse de Comunitățile europene, dar va încerca să demonstreze ideea conservării autorității statelor membre în procesul decizional

ipoteză

- ipoteza conform căreia deciziile tehnice sunt tot decizii politice și nu pot fi luate decât prin negocieri între statele membre, capabile să înțeleagă avantajele interdependențelor.

hofmann

- El reproșează neofuncționaliștilor că au supraestimat greutatea acțiunilor revendicative ale grupurilor de interese societale la nivel supranațional și, de asemenea, impactul socializării comunitare a înalților funcționari europeni în cadrul arenelor centrale de luare a deciziilor

hoffmann

- elitele politice și administrative sunt structurate de mandatele lor naționale decât prin frecventarea omologilor lor europeni. Mai mult, el afirma că integrarea va crea noi tensiuni și va determina mai târziu chestiunea suveranităților naționale.

hoffmann

- Statele sunt dispuse să cedeze din atribuțiile lor economice, dar nu vor renunța niciodată la independența lor națională în favoarea unei construcții ce nu dat nicăieri o probă de vitalitate și funcționare.
Interguvernamentalismul preia din realism aceea distincție între high politics și low politics.

hoffmann

- Hoffmann recunoștea importanța interacțiunilor nonpolitice, dar sublinia răspicat că tot statele erau stăpânele procesului de integrare. Batistella comentând ideile lui Hoffmann afirma că realitatea nașterii Uniunii Europene cu Uniunea sa economică și monetară cu piața unică a infirmat teoriile autorului american.

Hoffmann și Keohane- ideea “suveranității partajate”

- Hoffmann va continua împreună cu Robert Keohane să susțină teza potrivit căreia trecerea de la Comunitatea la Uniunea Europeană nu a pus capăt capacității de decizie a autorităților naționale precum guvernele Franței și Germaniei (Keohane, Hoffmann 1991).

“suveranitatea partajată”

- El va insista mereu pe ideea “suveranității partajate” și nu pe transferul de sau abandonul suveranității în favoarea unei autorități superioare.
- Exemplele pe care cei doi le invocă sunt corecte.

hoffmann

- Batistella comentând ideile lui Hoffmann afirma că realitatea nașterii Uniunii Europene cu Uniunea sa economică și monetară, cu piața unică a infirmat teoriile autorului american.

Hoffmann și Keohane

- Hoffmann va continua împreună cu Robert Keohane să susțină teza potrivit căreia trecerea de la Comunitatea la Uniunea Europeană nu a pus capăt capacității de decizie a autorităților naționale precum guvernele Franței și Germaniei (Keohane, Hoffmann 1991).

“suveranității partajate”

- El va insista mereu pe ideea “suveranității partajate” și nu pe transferul de sau abandonul suveranității în favoarea unei autorități superioare.

Hoffmann și Keohane

- Exemplele pe care cei doi le invocă sunt corecte. Nucleul de decizie comunitară franco-german a stat atât la baza constituirii CECO cât și a relansării construcției europene din anii'80 prin semnarea Actului Unic european (1987) și a creerii Uniunii Europene prin tratatul de la Maastricht (1993)

acordul pragmatic al guvernelor

- Interguvernamentalii au dreptate atunci când arată că nici o schimbare importantă nu se ia fără acordul pragmatic al guvernelor și mai ales fără o înțelegere prealabilă între președintele Franței și cancelarul Germaniei Federale

“intergovernmental bargains”

- înțelegere prealabilă între președintele Franței și cancelarul Germaniei Federale. Neorealiștii numesc acest tip de negociere “intergovernmental bargains” (tranzacții interguvernamentale)(Keohane, Hoffmann 1991: 26-33).

Exemple ale interguvernamentalității

- Relansarea construcției europene din anii '80 a avut loc după celebra declarație de la Stuttgart, din 9 iunie 1983, făcută de François Mitterand și Helmut Kohl. Nașterea Uniunii Europene s-a datorat tot celor doi lideri, iar marile decizii europene din anii '2000 precum Declarația de la Berlin și semnarea Tratatului de la Lisabona (2007) precum și cele din zona euro se iau numai după consultarea celor doi lideri politici francez și german.

contextul internațional

- este important contextul internațional și sistemul internațional în care se găseau la un moment dat statele membre ale UE
- Relația cu SUA: precum criza de identitate europeană din anii '70 și afirmarea politicilor naționale în domeniul energiei; relația strânsă între Marea Britanie și Statele Unite mai ales în domeniul apărării; relația specială între noile state membre din Est și Statele Unite via NATO; participarea unor state membre în G8; rolul Franței în Consiliul de Securitate al ONU etc.

Andrew Moravcsik

interguvernamentalismului liberal

- . El pune bazele teoriei *interguvernamentalismului liberal*
- cercetătorul trebuia să caute dincolo de tranzacțiile interguvernamentale în politicile interne ale statelor membre

Moravcsik- tranzacții și negocieri infraguvernamentale

- El refuză să considere statele ca niște mingi de biliard sau niște cutii negre rigide și considera la începutul anilor '90 că interesele pe care guvernele statelor membre le apărau în fața Comisiei Europene erau rezultatul unor tranzacții și negocieri infraguvernamentale ce aveau loc între autoritățile statale și actorii sociali interni

moravcsik

- Combină ideea interguvernementalistă de exercițiul puterii ca rezultat al negocierii strategice între state și ipoteza liberală a formării preferințelor statale la nivel societal

Robert Putnam

- preia ideea lui Robert Putnam conform căruia negocierea diplomatică are totdeauna două niveluri: un guvern ce negociază pe plan internațional are o dublă constrângere: una dată de presiunea partenerilor externi și alta dată de obligația de a apăra interesele grupurilor societale interne

Moravcsik

- Moravcsik credea că instituțiile europene cresc marja de manevră a guvernelor naționale atât în raport cu actorii statali și interguvernamentali exteriori (a se vedea organizațiile internaționale) cât și cu cei interni precum actorii societali (Moravcsik 1993:474).

moravcsik

- Exemplul cel mai convingător la care apela autorul american era legat de presiunea pe care industriașii germani l-au făcut asupra guvernului acestei țări pentru a obține de la omologul său francez deschiderea pieței industriale franceze și presiunea pe care agricultorii francezi l-au făcut asupra guvernului francez pentru a obține de la cel german deschiderea pieței sale agricole acestora.

moravcsik

- Un alt exemplu legat de preferințele grupurilor societale este cel al consumatorilor europeni care în anii '80 au influențat deschiderea negocierilor europene pentru uniunea economică și monetară, determinată și aceasta de suprimarea barierelor comerciale, libera circulație a capitalurilor și a Politicii agricole Comune (PAC) (a se vedea triumful doctrinei neolibérale în defavoarea protecției statale a economiei lansată între cele două războaie mondiale de doctrina keyneziană

highs politics

- Andrew Moravcsik are o explicație și în cea ce privește lipsa integrării în domeniul politicii externe. Dacă Haas considera că nonintegrarea în acest domeniu se datora liderilor charismatici naționaliști precum Charles de Gaulle, iar Hoffmann pleca de la ideea că problemele diplomatice țin și de natura intrinsecă a ceea ce el definea highs politics, Moravcsik considera că absența integrării în domeniul politicii externe se datora lipsei de interes atât a grupurilor societale pentru acest domeniu cât lipsei de interes guvernamental de a o gestiona în comun.

Costuri și beneficii

- Costurile și beneficiile cooperării politice erau difuze și nesigure pentru actorii societali iar actorii guvernamentali nu au o presiune foarte mare din partea electoratului în cea ce privește politica externă și se simt confortabili în acest doemniu. Cu toate acestea, presiunile exercitate în ultimi ani de crizele internaționale în care Uniunea Europeană își afirma cu greu identitatea sa externă a condus la Tratatul de la Lisabona (2009).

moravcsik

- Acesta a făcut pași importanți în direcția integrării politicii externe prin crearea funcției de Înalt Reprezentant al Politicii Externe și de Securitate, un fel de ministru de externe al Uniunii Europene, cu dublă funcție de vicepreședinte al Comisiei Europene pentru probleme externe și în același timp de președinte al Consiliului Afacerilor Externe.

interguvernamentalismul

- Interguvernamentalismul, expresie a realismului, permite intereselor naționale de a prevala la stadiul ultim al deciziei, prin jocul unanimității (O'Neill 1996 :57-58).
- Statele au făcut uz de suveranitatea lor în diferite momente ale construcției europene, criza "scaunului gol" (1965) fiind un exemplu în acest sens.

interguvernamentalismul

- De la Tratatul de la Roma (1957), prezența interguvernamentalismului este evidentă. Consiliul de Miniștri, care reprezintă guvernele Statelor Membre prin prezența miniștrilor de externe și de resort pentru fiecare politică comună, este instituția de decizie în cadrul Uniunii Europene.

Neorealiștii-proces de *ajustare mutuală*.

- Neorealiștii consideră că statele păstrează controlul procesului, dar acceptă să delege o parte din puterile lor, menținând autoritatea lor în câmpul politic.
- Având în vedere problemele cu care statele se confruntă, ele sunt obligate să-și armonizeze politicile pe scena internațională, printr-un proces de *ajustare mutuală*.

interguvernamentalisti

- Ei explicau prezența statului în integrarea europeană prin intermediul interdependențelor economice, ale procesului schimburilor și a rolului grupurilor profesionale, care partajează valori și opinii comune față de problemele comune.

interguvernamentaliști

- Statele își păstrează autoritatea în cele mai importante nivele de decizie. Instituțiile comunitare supranaționale erau acceptate ca instrumente utile pentru a întări puterea Statelor Membre și pentru a le ajuta să-și atingă obiectivele.

moravcsik

- În opinia lor, integrarea europeană nu este altceva decât expresia schimburilor interstatale și infrastatale, între guverne și actorii interni societali.
- Statele își conservă autoritatea, nealterată de construcția instituțională, economică și socială a procesului comunitar

moravcisk

- Adăugarea nivelului suprastatal, internațional și comunitar, constituia un element de decizie și de control suplimentar în mâinile guvernelor.
- Acestea dispuneau de o mai mare marjă de manevră față de presiunile infrastatale

neorealiștii

- În opinia lor, integrarea europeană nu este altceva decât expresia schimburilor interstatale și infrastatale, între guverne și actorii interni societali.
- Statele își conservă autoritatea, nealterată de construcția instituțională, economică și socială a procesului comunitar.

Moravcsik-grupurile societale

- Adepții neorealismului legau prezența statelor în cooperarea internațională de raportul dintre integrare, regimul internațional și politica internă.
- Ei au introdus în dezbateri rolul grupurilor societale care, prin legea intereselor și presiunii, influențau politica guvernelor.

Grupurile societale

- Aceste grupuri delegau guvernelor puterea de a negocia acordurile internaționale.
- La rândul lor, reprezentanții guvernamentali acționau în virtutea acestui mandat, depășirea lui putând să atragă după sine sancțiunea votului popular.

moravcsik

- Eficacitatea lor depindea de puterea grupurilor, de capacitatea acestora de a utiliza diferite canale instituționale pentru a influența cursul negocierilor.
- Andrew Moravcsik transpune această schemă în cazul Uniunii Europene.

autorul teoriei regimurilor internaționale, care include nivelul societal

- Conform lui, UE era asimilabilă unui regim internațional care micșora costurile de informare și raționaliza circuitele deciziei și negocierii, dar ea furniza, în egală măsură, un cadru propice cooperării politice, în sânul căruia, guvernele defineau interesele, expresie a presiunilor societale, apoi, în al doilea rând, procedează la un schimb interstatal în scopul realizării intereselor lor

conciliere între neofuncționaliști și realiști

- Încearcă o conciliere între neofuncționaliști și realiști. Insistând asupra rolului major al statului în sistemul internațional marcat de anarhie, autorul menționat consideră că acesta este rațional, și își formulează preferințele în termeni de costuri-beneficii.
- Statele acceptă constrângerile Uniunii Europene pentru că acestea facilitează înțelegerile și negocierile.
- Procesul de **cooperare colectivă** care are loc permite reconcilierea intereselor conflictuale.

moravcsik

- Dinamica comunitară din anii '80 confirmă o parte din tezele lui Moravcsik.
- Amenințarea din ce în ce mai puternică a unei Europe cu două viteze, care marginaliza și plasa Marea Britanie în afara efortului general de integrare, a provocat revirimentul politicii acesteia față de UE.
- Franța, la rândul ei, a fost pusă în fața unei reconsiderări a poziției sale față de construcția europeană.

neorealiștii

- Aceasta se datorează mai ales fragilității sale financiare, datorate integrării Spaniei și Portugaliei (1985) și diminuării avantajelor sale obținute din Politica Agricolă Comună. Coaliția europeniștilor s-a lărgit foarte mult înspre Italia și țările Beneluxului.
- Grecia și Danemarca, din motive diferite însă, au rămas aliate ale Marii Britanii.

neorealiștii

- teoreticienii neorealiști acceptau mai multe nivele: societal, etatist și supranațional.

Neorealiștii- rolul “comunităților epistemice »

- Nimeni – afirmă aceștia – nu poate neglija astăzi, pe de o parte, rolul “comunităților epistemice » ,încorporat în birocrății sau corpuri specializate în exteriorul mașinii birocratice și, pe de altă parte, nimeni nu poate contesta nivelul de expertiză al Comisiei

Comisia Europeană

- Comisia asigură un adevărat leadership și duce o adevărată acțiune colectivă în anumite domenii pentru că posedă o experiență tehnică necesară pentru a mobiliza mediile vizate și a obține soluții comune

Piața internă

- Crearea Pieței interne era un alt domeniu în care cooperarea statelor se îmbina cu procesul comunitar.
- Succesul acestuia din urmă depindea de acordul prealabil al guvernelor Statelor Membre și de impulsul Comisiei, fără a uita presiunea mediului internațional.

Jacques Delors

- Personalitatea președintelui Comisiei europene, Jacques Delors, a fost determinantă în realizarea Pieței Unice.

Delors

- Delors a lărgit domeniile de acțiune ale Comisiei și a creat o dinamică propice înțelegerilor între state, în vederea realizării atât a Pieței Interne, cât și a reformei instituționale.

Piața internă

- Politica de cercetare și dezvoltare a fost relevantă în acest sens.
- În anii '80 erau reunite condițiile cooperării între Statele Membre.
- O mare parte dintre ele au conștientizat importanța constituirii unui spațiu industrial european, care să facă față concurenței americane și japoneze și care trebuia să amelioreze competitivitatea europeană în domenii cheie precum electronica semiconductorilor.

Piața internă-regimul normelor

- Regimul normelor și specificităților fiecărui Stat Membru era puțin propice dezvoltării tehnologice. Statele membre nu reușeau să finanțeze trecerea la noua generație de produse, iar piețele lor naționale erau prea reduse ca să rivalizeze cu SUA și Japonia. În acest context, s-a creat climatul favorabil realizării Pieței Interne, prevăzută de Tratatul de la Roma, dar niciodată până atunci realizată efectiv

Neomedievalism.

- **Uniunea Europeană este construită dintr-o rețea de actori: Statele Membre, birocrațiile, grupurile de interes, parlamentele naționale, partide politice și instituțiile comunitare.**

neomedievalismul

- Noua ordine instaurată la Maastricht, în 1993, nu corespundea nici juxtapunerii de state-națiune și nici unei federații de state constituite prin abandonul de suveranitate.
- Situația Uniunii Europene era una hibridă, compusă din state, state-orașe, regiuni-state, comunități și minorități autonome, fără a se putea delimita foarte clar statutul unora sau altora.
- Realitatea era asemănătoare cu fărâmițarea prezentă în Evul Mediu.

Philippe Schmitter

- considera că UE constituie un nou tip de guvernare care se articulează pe mai multe nivele: intrastatal, suprastatal, fără a avea linii de autoritate, de jurisdicție și identitate clar definite

neomedievalismul

- Metoda neomedievalistă introducea alături de state și instituțiile comunitare o pluralitate de actori: regiuni, grupuri, organizații nonguvernamentale, fiecare cu strategia sa de luptă pentru a-și apăra propriile interese. Neomedievalismul pune în lumină raportul dintre identitățile naționale, regionale, locale și identitatea comunitară

Neomedievalism+guvernanța multinivel-minoritățile etnice și culturale

- era pusă în evidență competiția între elitele statale, comunitare, regionale și locale etc. Integrarea nu asigură o progresie liniară, ci încurajă manifestarea unor actori până atunci minimalizați, minoritățile etnice și culturale. Prezența lor încurajează dezvoltarea legăturilor intersectoriale culturale, economice și sociale

Federalismul și neodeferalismul european

„Fondat pe recunoașterea persoanei, pe respectul omului liber și responsabil, pe toleranță, federalismul politic se dezvoltă urmând principiile subsidiarității, autonomiei și participării, care permit depășirea statului, atât la nivel superior, cât și la unul inferior, prin federația europeană, respectiv la nivel de localitate și regiune”(Sidjanski 2010:14).

spinelli

- **federalismul pornește de la constatarea că statele membre ale Uniunii nu sunt capabile să garanteze siguranța economică și politică a cetățenilor lor (Spinelli 1972:68).**

Michael Burgess

- cuvântul „federal” are înțelesuri diferite, de la o țară la alta (Burgess 2005:66).
- Pentru britanici, obișnuiți cu autonomiile regionale, de exemplu, „federal” reprezintă centralizare și întărirea nivelului unional în defavoarea nivelului național,
- în timp ce pentru germani, belgieni, italieni și spanioli conceptul înseamnă descentralizarea sistemului politic.
-

Federal –foedus- asociere umană-acord voluntar

- **Termenul de federal provine din latinul *foedus* și, în fapt, semnifică o asociere umană**
- **Asocierea implică un acord voluntar între diferite entități, grupuri, indivizi, colectivități pentru a asigura și menține interesele, identitățile și integritatea lor, urmărind în comun anumite obiective comune**

federal

- **presupune recunoaștere mutuală, compromis, toleranță, parteneriat, reciprocitate, conciliere și consimțământ**

Reszler

- de la Institutul European al Universității din Geneva, un federalist convins, format la școala constituționalistă a lui Denis de Rougemont spunea că federalismul începe în cadrul familiei tradiționale compusă din cei doi soți și copiii.
- Uniunea dintre cei doi presupune sentimente, interese comune și un imperativ moral precum și gestionarea în comun a unor păreri diferite.

Uniunea federală

- **Uniunea federală presupune, de asemenea, un set de credințe și valori determinate de un imperativ moral**
- **Imperativul moral corespunde convingerii fundamentale de a lucra împreună pentru interese, nevoi și bunăstare.**

Federalism și federație

- **Specialiștii disting între federalism, ca și curent ideologic, filosofic sau emirico-practic și federație (Burgess 2005:68).**
- **Federația presupune un acord între state suverane ce conduce la un nou tip de suveranitate în care guvernul central împarte puterea cu unitățile sistemice în baza unei constituții (Burgess 2005:68).**
- **Exemple de astfel de federații sau uniuni federale sunt Elveția și Statele Unite**

Althusius, Kant, Rousseau, Proudhon, Alexandre Marc, Denis de Rougemont, Spinelli, Brugmans, Fischer și alții.

- Sistemul federal a fost văzut de multe ori ca fiind compromisul ideal între unitățile sistemice. El stabilește măsura optimă între *unitate și diversitate*.
- Exemplele pozitive sunt Statele Unite și Confederația helvetică.
- Cele mai proaste exemple au fost Federația iugoslavă și Uniunea Sovietică.

Federal-național-constituțional

- Federaliștii spun fără rezerve că metoda nu poate fi decât una constituțională.
- Althusius a introdus ideea ca metodă de împărțire a competențelor dintre central și local în cadrul bisericii catolice.
- Principiul a fost inclus în cadrul tratatelor comunitare de la Actul Unic European până la Lisabona.

subsidiaritatea

- Unii își pun problema dacă nu existența acestui principiu maschează neputința europenilor de a propune constituirea unei federații europene.
- Într-un fel au dreptate acești critici, principiul asigură funcționarea unei confederații ce lasă loc exagerat identităților naționale autonome și în parte suverane.

subsidiaritatea

- Din păcate, criza mondială începută, în 2008, ne arată că Uniunea Europeană fără decizii majore de federalizare, mai ales în domeniul politic, incluzând aici implicit și politicile bugetare nu va putea face față unor provocări majore.

Uniunea federală

- Propunerea Angelei Merkel și a lui Nicholas Sarkozy din august 2011 și pactul de stabilitate fiscală din 9 decembrie 2011, de a avea un guvern economic comunitar cu atribuții în politicile bugetare devine din ce în ce mai necesară.

Statul-națiune ?

- **Teoria lor pornea de la ideea slăbiciunii și compromiterii statului-națiune. Printre cei mai cunoscuți federaliști menționăm nume precum Denis de Rougemont, Henri Brugmans, Altiero Spinelli, Dusan Sidjanski, Joschka Fischer etc**

Statul federal

- Statul federal pe care aceștia doreau să-l construiască se baza pe o logică instituțională, pe o *constituție europeană*, menită să înglobeze toate moștenirile comune culturale și socio-politice.

PE

- În centrul sistemului instituțional se afla Parlamentul European numit -*Adunare Constituantă* ce trebuia să pună în funcțiune celelalte structuri ale Casei Comune Europene.
- Construcția federalistă era, în primul rând, una politică. Se poate constata, în acest sens, insistența lui Altiero Spinelli pentru a realiza, în 1952, Comunitatea Politică Europeană.

manifestul de la Ventontene (1942

- Ideea federalistă lansată de manifestul de la Ventontene (1942) a cunoscut o dinamică aparte după al doilea război mondial.
- Mișcările federaliste europene născute, în mare parte, în cadrul Rezistențelor Europene contra nazismului și fascismului, au luat amploare după discursul lui W. Churchill din septembrie 1946 de la Zürich.

Uniunea Europeană a federaliștilor

- La scurt timp, în decembrie 1946, la Paris, a luat ființă *Uniunea Europeană a federaliștilor (UEF)* (Orsello 1996:17), a cărei președinte a fost ales provizoriu Henry Brugmans. Scopul acestei organizații era acela de a crea o Europă unită după un model federal.
- Ea va avea curând, în august 1947, un congres la Montreux, la care au participat reprezentanți a 33 de organizații, acoperind în jur de 150 000 membri (Du Réau 2008:170).
- Numărul acestora va crește, astfel că, în martie 1952, la Aix-la-Chapelle numărul asociațiilor participante va ajunge la 36, acoperind în jur de 200 000 de persoane.

Europa federală

- La acest congres federaliștii europeni și-au propus crearea unei Europe Federale care să primească în sânul ei Germania. Federația pe care ei o propuneau trebuia să fie, în același timp, economică și politică (Du Réau 2008:170). Mai mult, discuțiile din cadrul Congresului au lăsat să se înțeleagă, de asemenea, că o cooperare instituțională pentru gestionarea în comun a Planului Marshall așa cum se propunea, în vara lui 1947 la Paris, nu era de luat în considerare pentru mișcarea federalistă europeană.
- Această mișcare a constituit un model pentru alte mișcări federaliste, precum „Mișcarea Socialistă pentru Statele Unite ale Europei”, „Noile Echipe Internaționale” (Creștin Democrată), „Uniunea Parlamentară Europeană” a contelui Richard Coudenhove-Kalergi etc.

Uniunea Europeană a federaliștilor

- Uniunea europeană a federaliștilor avea avantajul de a reuni personalități de diferite orientări politice precum conservatori, federaliști, creștin-democrați și creștin-federaliști

Federația europeană

- Mișcările federaliste europene au fost alcătuite din personalități culturale, politice, din domeniul economic, juridic, partizani convinși ai federalismului ca soluție a eliminării disputelor dintre statele naționale și totodată adversari redutabili ai statului-națiune centralizat, structurat după principii etno-naționale. Foarte multe din aceste personalități erau conștiente de pierderea inițiativei și a rolului major al Europei în sistemul relațiilor internaționale.
- Ele aduceau ca argument major în refacerea prestigiului acesteia construcția unei *federații europene independente*, care să joace un rol de echilibru între cele două superputeri : Statele Unite și Uniunea Sovietică (Loth 1997:172).

„mondialiști”

- În primii ani după al doilea război mondial, putem distinge, în cadrul *Uniunii Europene a Federaliștilor*, patru grupuri: un prim grup a fost cel al „**mondialiștilor**”, care credeau și pledau pentru o federație mondială (includea mai ales majoritatea federaliștilor britanici și un număr important de federaliști danezi și suedezi);

integraliști sau „personalisti”,

- al doilea grup era al „**integraliștilor**” sau „**personalistilor**”, sensibil influențați de ideile lui Proudhon, doreau reconstrucția societății europene pe baza corporatismului sau comunitarianismului, un fel de **societate civilă europeană**, formată aparte de sistemele și partidelor politice, alcătuită din sindicate, organizații profesionale și diferite grupări sociale („personalistii” numărau în rândurile lor federaliști francezi și elvețieni precum Alexandre Marc, Claude-Marcel Hytte și Denis de Rougemont);

„constituționaliștii-federaliști

- cea de a treia grupare era formată din „**constituționaliștii-federaliști**”, care chemau mișcările federaliste să fondeze un stat federal european, dotat cu o Constituție (mai ales federaliștii italieni, precum Altiero Spinelli);

federaliștii-funcționaliști

- ultimul grup, intitulat „**gradualiștii**” se pronunțau pentru o federație europeană construită pe principii funcționaliste (***federaliștii-funcționaliști*** din jurul lui Jean Monnet) (Ulrich-Pierre 2001:103-117). Cel din urmă grup a avut și rezultatele cele mai performante dacă ținem cont de înființarea Comunităților Europene.

federalismul

- Federalismul european după al doilea război mondial s-a născut ca o reacție la naționalismul radical care, în opinia partizanilor teoriei federaliste, a fost cauza celor două războaie mondiale.

“neofederaliști”,

- Acest nou federalism moștenește ideatic federalismul secolului al XVIII-lea și mai ales al XIX-lea, inspirându-se din operele lui Giuseppe Mazzini, Proudhon, Victor Hugo, fapt ce ne determină să-i considerăm „neofederaliști”, cu toate că și în cadrul acestei mișcări de idei se pot distinge nuanțe și diferențe etc.

neofederaliști

- În general, argumentările lor teoretice porneau de la ideea slăbiciunii și compromiterii statului-națiune în cele două războaie mondiale.
- Printre cei mai cunoscuți neofederaliști europeni amintim personalități precum François de Menthon (are un proiect privind Statele Unite ale Europei pe care l-a lansat în iunie 1948), Alexandre Marc, Denis de Rougemont, Michel Debré, Henri Brugmans, Altiero Spinelli, Dusan Sidjanski, Joschka Fischer etc (Vayssière 2006: 85-139).

federația

- Federația, conform Congresului Uniunii Europene a Federaliștilor de la Montreux (1947) era „*un procedeu de organizare voluntară prin care interesele se unesc pentru protecția și dezvoltarea lor, sub o autoritate care să le disciplineze respectându-le, în măsură să determine esența particularităților lor*” (Rapport du Premier Congrès annuel de l’UEF 1947 :120).

federalism integral-Alexandre Marc-personalism

- cadrul neofederalismului s-au distins mai multe opțiuni, pe de o parte, grupate în jurul așa numitului *federalism integral* (Alexandre Marc) influențat de personalism și ideile lui Poudhon (Despre principiul Federativ)-privind
- Concepte:pluri-apartenența, autonomia, autogestiunea și subsidiaritatea

federalismul constituționalist

- iar pe de altă parte, în jurul *federalismului constituționalist* a cărui reprezentant marcant a fost Altiero Spinelli .
- Acesta a fost influențat, mai ales de părinții fondatori ai Statelor Unite, îndeosebi de Alexander Hamilton și James Madison, ale căror lucrări grupate într-o culegere de texte politice intitulată „*The Federalist Papers*” a continuat să influențeze dezbaterile federaliste până în zilele noastre.

Federaliștii constituționaliști

- Statul federal pe care federaliștii constituționaliști europeni doreau să-l realizeze se baza pe o logică instituțională, pe o „*Constituție Europeană*” care să înglobeze toate moștenirile comune culturale și socio-politice ale popoarelor Europei.

neofederalismul

- În centrul sistemului instituțional propus de neofederaliști se afla Parlamentul European – numit Adunare Constituantă.

Neofederalism-federalism politic

- Construcția *neofederală* a fost, în primul rând, una politică, fapt dovedit, mai ales de insistența lui Altiero Spinelli de a realiza, în 1952-1953, Comunitatea Politică Europeană.

Federaliștii americani- nation-building- națiunea europeană

- Schimbarea majoră pe care au adus-o federaliștii americani era determinată de trecerea de la cooperare (*contract*) la integrare (*Constituție*).
- Federația, în opinia lor, înseamnă integrare în toate sectoarele, a cărei consecință este declanșarea unui *proces de nation-building*, cum ar fi în cazul Uniunii Europene realizarea unui națiuni europene.

Habermas „patriotismul constituțional”

- **Federalismul este văzut ca evolutiv , capabil de adaptare și care permite formarea unui spirit civic pe care Habermas l-a numit magistral „patriotismul constituțional” (Habermas 2000) mereu metamorfozat în funcție de contextul politic al epocii.**

Debré

- Un proiect de Uniune Europeană demn de reținut a fost, prin avansul ideilor sale, proiectul lui Michel Debré, în ciuda faptului că mai târziu, autorul a devenit un apărător hotărât al statului-națiune în sistemul european.
- În proiectul său intitulat „*Proiect de Pact pentru o Uniune de State Europene*”, Michel Debré avansa, în 1949, ideea unui model prezidențial și federalist.

Debré

- Acest model cuprindea un președinte ales prin sufragiu universal pe cinci ani, cu rol de arbitru; o Adunare a Națiunilor Europene cu rol legislativ și de decizie bugetară aleasă tot prin sufragiu universal; un Senat compus din miniștrii statelor europene (Comitet de Miniștri cu rol executiv) și Comisari aleși de Adunare subordonați Senatului (reprezentau un fel de secretari executivi după model american) (Debré 1950).

Debré

- Deciziile luate de Adunare erau promulgate de președinte care dispunea și de drept de veto
- Dreptul său de veto putea fi utilizat și după revizuirea adoptată de Adunare, după deliberarea Comitetului de Miniștri (Senatul). La aceste instituții, Michel Debré propunea crearea unui *Consiliu al Uniunii*, având o funcție consultativă.

Debré

- Acest Consiliu asigura reprezentarea producției și a muncii, educației și universităților, orașelor și întreprinderilor de solidaritate socială.
- Dusan Sidjanski consideră că această instituție consultativă nu era alceva decât *Comitetul Economic și Social* al Comunității Economice Europene (Sidjanski 1992: 48; Sidjanski 2010).

Debré-Curtea juridică

- O altă instituție ce pare să fi inspirat arhitectura instituțională de astăzi era Curtea juridică a Uniunii a cărei atribuție principală era aceea de a veghea la aplicarea obligațiilor și deciziilor comune, ce se impuneau atât Uniunii cât și statelor membre.
- Curtea putea fi sesizată atât de un stat membru cât și de arbitru (Debré 1950: 53). Deciziile ei erau executorii, arbitrul având misiunea să asigure executarea lor.

Debré

- Debré considera, de asemenea, că Uniunea ar fi trebuit să aibă competențe în apărare, în ameliorarea condițiilor de viață ale popoarelor europene, în dezvoltarea economică și libertatea comerțului precum și în unificarea instituțiilor juridice.

Henri Brugmans-democrația reprezentativă

- era adeptul unei *democrații reprezentative* structurată de instituții adecvate diferitelor probleme.
- Atașat principiului pluralismului de orice fel, Brugmans acorda un loc aparte *autorităților locale funcționale* ce trebuiau să aibă un buget propriu.

Brugmans-subsidiaritatea

- Raportul între autoritățile centrale și cele locale se baza pe *principiul subsidiarității*. *Acvest principiu* permitea delegarea de competențe în ambele sensuri, de la central spre local și invers.

Altiero Spinelli (1907-1986)

- *Manifestul pentru o Europă liberă și unită, cunoscut și numele de Manifestul de la Ventotene.*
- Manifestul de la Ventotene, cum se mai numește documentul publicat de Spinelli împreună cu Ernesto Rossi, atribuie responsabilitatea războiului “suveranității absolute a statelor naționale” și setei lor de dominație (Romano 1990 :111).

spinelli

- Federația europeană era o necesitate pentru menținerea păcii.
- Statul federal european trebuia să aibă atât o **economie** bazată pe principii acceptate de toți, dar și o **armată** care să regrupeze forțele europene.
- Această construcție statală, în concepția lui Spinelli, se baza, de asemenea, pe o **Constituție**.

Spinelli- Comunitatea Politică Europeană

- El va încerca să sensibilizeze elitele politice europene, fiind inspiratorul proiectului de tratat pentru Comunitatea Politică Europeană.
- Dezamăgit de refuzul Adunării Naționale a Franței privind Comunitatea Europeană de Apărare, în 1954, Spinelli va deschide o campanie pentru un « **Congres al poporului** », însărcinat să redacteze un proiect de « **Constituție Europeană** ».

spinelli

- Opoziția guvernelor, însă, va duce și la eșecul acestui demers.
- Dezamăgit, Spinelli se va îndepărta de militantism și se va îndrepta spre o carieră universitară.
- A predat la Universitatea din Bologna, unde va multiplica criticile față de instituțiile europene, dorind o relansare a integrării.

Spinelli-comisar european

- În 1967, el a devenit comisar european, responsabil cu Politica industrială și de cercetare.
- De pe această poziție, Spinelli a susținut reforma PAC, pe care o estima ca fiind prea intervenționistă și prea profitabilă pentru grupurile de presiune.

Spinelli-PE- sufragiu universal

- Federalistul italian se va lansa, de asemenea, în campania pentru alegerea Parlamentului European prin sufragiu universal
- Momentul părea favorabil relansării construcției europene, dacă ținem cont de retragerea generalului de Gaulle și reluarea negocierilor în cadrul reuniunii de la Haga (1969).

« Clubul Crocodilul”-spinelli deputat

- Ales deputat european, în 1979, (pe listele Partidului Comunist Italian) Spinelli va fi numit vicepreședinte al comisiei bugetare, fiind promotorul lărgirii competențelor Parlamentului European în acest domeniu.
- Spinelli va crea « **Clubul Crocodilul** » (după numele restaurantului unde s-a ținut reuniunea), un grup de aspirație federalistă, însărcinat să elaboreze propuneri în ceea ce privește reforma instituțiilor comunitare.

Spinelli- Comisie a Afacerilor Instituționale

- Propunerile clubului au incitat Parlamentul European să creeze o Comisie a Afacerilor Instituționale, însărcinată să elaboreze revizuirile necesare.
- Prezidată de Spinelli, Comisia va elabora în ***1983 un proiect de tratat al Uniunii Europene***

proiect de tratat al Uniunii Europene

- Proiectul Parlamentului european constituia unul din motoarele relansării integrării europene.
- El se baza pe o abordare globală a domeniilor comunitare existente și noi, ca relațiile externe, securitate, mediu, cultură etc.).

Proiectul lui spinelli 1984

- El comporta un singur text constituțional valabil pentru toate cele 3 Comunități, având ca scop "***solidaritatea popoarelor europene în respectul personalității istorice, a demnității și libertății lor în sânul instituțiilor comune***"(Preambul du Projet de Traité instituant l'Union européenne, article 6, Parlement européen, février 1984 :8-15

Spinelli-popoare și state, comunități regionale și locale

- Tratatul ar fi consolidat foarte mult procesul democratic în sânul Uniunii, propunând o dublă participare: a popoarelor și a statelor. În același timp, se făcea referire la Comunitățile locale și regionale și rolul lor în construcția europeană.

Spinelli-subsiaritatea

- Principiul subsidiarității, un element important al federalismului, figurează, de asemenea, în Preambul.
- Conform acestui principiu, instituțiile comune păstrau numai acele competențe pe care le puteau îndeplini într-o manieră mai satisfăcătoare decât statele-națiune.

Spinelli-metoda acțiunii comune

- Pentru realizarea scopurilor sale de dezvoltare economică și socială, de promovare a cooperării internaționale și a securității, Uniunea acționa conform metodei acțiunii comune și cooperării între Statele Membre.

spinelli

- Proiectul consolida instituțiile europene, astfel că Parlamentul European deținea funcțiile legislativă și bugetară, pe care o partaja cu Consiliul de Miniștri.

Spinelli-PE

- De asemenea, PE, instituția cea mai importantă în gândirea federalistă, învestea Comisia, analiza programului acesteia, având dreptul de control și cenzură asupra politicii ei.

Consiliul Uniunii

- Consiliul Uniunii, care reprezenta Statele Membre, participa la procedurile legislative în domeniul relațiilor internaționale

Spinelli-votul majoritar

- Votul majorității era foarte mult extins, deși rămâneau domenii unde era cerută unanimitatea.
- Spinelli și colegii săi înțelegeau sensibilitatea Statelor membre în domeniile securității, politicii externe etc.

Spinelli-Comisia Europeană

- Rolul Comisiei a fost mult întărit. Pe viitor aceasta reprezenta executivul Uniunii.
- Membrii săi nu mai erau numiți de Statele membre, Consiliul având dreptul să numească Președintele. Acesta forma Comisia după consultarea cu Consiliul (Traité 1984:24-25).

Consiliul European

- Consiliul European devenea o instituție a Uniunii și apărea ca motorul cooperării și integrării. El decidea lărgirea competențelor Uniunii.

Spinelli-Curtea de Justiție

- Inovații importante erau aduse și în ceea ce privește Curtea de Justiție.
- Judecătorii acesteia erau desemnați de PE și Consiliul Uniunii, iar drepturile de recurs al particularilor erau mult lărgite.

Spinelli-drepturile fundamentale și abaterile statelor

- În egală măsură, protecția drepturilor fundamentale era consolidată.
- În plus, se accentua puterea de sancțiune a instituțiilor Uniunii.
- Curtea sancționa, de asemenea, abaterile statelor.
- În caz de violare gravă a tratatului, Consiliul European putea exclude orice stat din orice organ al Uniunii.

cetățenia europeană

- Tratatul acorda, de asemenea, un loc important ***cetățeniei europene***, dezvoltării acquis-ului comunitar și relansării cooperării în materie de relații externe și securitate.
-

Politici comunitare

- Se aveau în vedere noi politici comunitare: telecomunicații, cercetare și dezvoltare, industrie, mediu, politică socială și culturală și realizarea unei uniuni monetare.

spinelli

- Respins de guvernele Statelor membre, reticente la instaurarea unui stat federal și nebucurându-se de sprijinul parlamentelor naționale, tratatul nu a fost luat în considerare de negocierile deschise în vederea revizuirii sistemului comunitar.

Concescințe ale proiectului Spinelli din 1984

- Cu toate acestea, ideile sale sunt prezente în dezbaterile actuală privind viitorul stat european.
- Paralel cu procesul de reformă a instituțiilor europene, demarat de Conferința interguvernamentală din 2000, au avut loc numeroase discuții privind structura arhitecturii europene viitoare.

neofuncționaliștii sectoriali* adepții continuării integrării economice și *federaliștii constituționaliști

- Dezbaterea așa cum foarte bine preciza Iordan Bărbulescu, se purta între care doreau abandonarea definitivă a acestui mod de *neofuncționaliștii sectoriali* adepții continuării integrării economice și *federaliștii constituționaliști* construcție europeană (Bărbulescu 2005:17).

bărbulescu

- Mai mult, această dezbatere nu mai era una teoretică purtată între specialiști în relații internaționale și studii europene ci la nivelul guvernelor.
- Bărbulescu credea că după Tratatul de la Amsterdam, această dezbatere, ce pune în discuție ideea de președinte european, introducerea Cartei drepturilor fundamentale în cadrul tratatului constituțional, reprezenta “marele salt înainte” în construcția europeană (Bărbulescu 2005:18).

Fischer

- J. Fischer, ministrul de externe al Germaniei în fața Universității Humboldt din Berlin (12 mai 2000) (Fischer 2000 :5-6) După ce făcut o analiză asupra integrării europene și a importanței deschiderii Uniunii Europene spre Europa Centrală și de Est, J. Fischer se pronunța pentru necesitatea reformei instituționale a UE.

fischer

- Această reformă era necesară unei Europe de aproape 30 de State membre. Ministrul de externe german consideră că exista un răspuns simplu și anume trecerea de la *Confederația UE* la *federația europeană*.

fischer

- Această federație-considera Fischer-nu trebuia să se facă contra statelor naționale ci prin asocierea lor la procesul federal, statul federal european trebuind să fie expresia împărțirii suveranității între Europa Unită și statele-națiuni.

fischer

- Acest partaj al suveranității se exprima cel mai bine în structura PE. Conform ministrului german, PE trebuie să aibă două camere: una să reprezinte Statele Membre și alta să fie expresia Europei cetățenilor.

fischer

- Una din camere urma să fie compusă din deputați aleși, care să aparțină, în același timp, parlamentelor naționale, iar cealaltă, îmbina modelul unui Senat care reunește senatorii Statelor Membre (aleși prin sufragiu universal direct) și o Cameră a statelor, comparabilă cu Bundesrat-ul german (Camera Superioară Germană).

fischer

- Pentru a delimita strict competențele între federația europeană și Statele membre, demnitarul german propunea elaborarea și semnarea unui *tratat constituțional* bazat pe principiul subsidiarității. Tratatul trebuia să determine apariția unui proiect de Constituție Europeană, la baza căreia să stea drepturile fundamentale ale omului și cetățeanului, o separație echilibrată a puterilor între instituțiile europene și o delimitare precisă a domeniilor de competențe ale Europei și ale statelor.

fischer

- Fischer a prezentat, de asemenea, și problema guvernului European. Acesta putea să fie reprezentat fie de Consiliul European ca expresie a guvernelor naționale, fie de Comisia Europeană, a cărei președinte să fie ales direct și să beneficieze de vaste puteri executive.

fischer

- Ministrul german pune în discuție inclusiv metoda de construire a noului stat, interogându-se asupra “metodei Monnet” care a dominat procesul integrării europene până în prezent.

- El constata că această metodă era depășită, făcând apel la ideea lui Jacques Delors, conform căruia o “federație de state-națiuni” trebuia să fie un “traité dans le traité”, adică o constituție europeană, proiect foarte drag federaliștilor.

fischer

- Fără a minimaliza rolul cooperării franco-germane, J. Fischer valoriza în discursul său, rolul Italiei în integrarea europeană

Fischer- *cooperarea consolidată*

- construcția europeană. Statul federal imaginat ținea cont de contextual anilor 2000 și, ca urmare, el urma să se realizeze în două sau trei etape. J. Fischer propunea, într-o primă etapă, *cooperarea consolidată* între țările dornice să coopereze mai strâns între ele (ex: Uniunea Economică și Monetară și *acquis-ul Schengen*)..

fischer

- Acest instrument permite dezvoltarea zonei euro, protecția mediului, lupta contra criminalității, dezvoltarea unei politici comune în materie de imigrare și azil și, în egală măsură, afirmarea unei politici externe și de apărare comună

fischer

- În a doua etapă, un grup de state urmau să încheie un nou tratat, fundamental, care va constitui nucleul unei constituții a Federației..

fischer

- Pe baza acestei Constituții, Federația ar fi avut un sistem instituțional compus dintr-un guvern, un parlament și un președinte ales direct. “Centrul de gravitate” – cum îl numește J. Fischer – compus din acel grup de state, ar fi reprezentat locomotiva integrării politice.
- Acest “centru de gravitate” trebuie să evite compromiterea acquis-ului comunitar și divizarea Uniunii Europene

fischer

- Mesajul ministrului german era foarte clar: constituirea unei federații europene care să depășească imobilismul timpului său, constituirea unui grup de țări care să realizeze mai repede integrarea politică, în paralel cu continuarea integrării economice.

fischer

- J. Fischer pornea de la realitatea de atunci a Uniunii Europene. El aducea în discuție, de asemenea, principiul “Europei cu două sau mai multe viteze”, accentuând necesitatea unei Europe federale, capabile să facă față competiției în domeniul internațional.
- Ideile sale au fost preluate și susținute de cancelarul Gerhart Schröder și de președintele Comisiei Europene, Romano Prodi.

Daniel-Cohn Bendit.

- Acesta se întreba într-un discurs sugestiv intitulat “Quo Vadis Europa” care era viitorul federației europene (Cohn-Bendit 2000).
- El propunea la Gröningen, în noiembrie 2000, o Constituție europeană bazată pe o Carte a Drepturilor Fundamentale ale Omului. Această constituție se baza pe o structură instituțională formată dintr-un președinte ales direct – “The President of the United States of Europe” – un guvern federal și un colegiu electoral reprezentând Statele membre

Cohn- Bendit

- Pentru diminuarea deficitului democratic, Daniel-Cohn Bendit propunea introducerea dreptului de inițiativă a cetățeanului, prin referendum etc. Europa viitoare trebuia să fie expresia unei societăți solidare, antitotalitare și ecologice.

Cohn-Bendit- *suveranitate etică comunitară*

- opunea suveranităților naționale ideea de *suveranitate etică comunitară*. Când o țară, o comunitate risca exterminarea, suveranitatea etică superioară celei naționale, permitea comunității, organizate în cazul de față în Uniunea Europeană, să “pună capăt tiraniei politicii interne a țării în chestiune”.

Cohn-Bendit

- Aceeași suveranitate etică trebuie să determine Europa unită să acționeze în zonele economice sărace.
- Discursul autorului era o pledoarie pentru o Europă federală, puternică, etică și solidară, capabilă să facă față exigențelor globalizării etc.

Evaluări și critici ale federalismului

- majoritatea analiștilor curentului federalist au constatat că este imposibil să stabilim o teorie coerentă a federalismului

Dimitris N. Chrysochoou

- federalismul este poate cea mai relevantă teorie a integrării europene prin preocupările sale privind constituționalitatea, reprezentativitatea, împărțirea competențelor, gestionarea suveranității și nu în ultimul rând, asigurarea funcționării principiului “unitate în diversitate”. (Chrysochoou 2009:21).

Preston King

- a identificat trei tendințe ale federalismului: centralistă, descentralistă și echilibrată (King 1982).
- Pentru unii, Uniunea Europeană ar deveni mai centralistă (britanicii) prin transferul de competențe către nivelul federal.
- Pentru alții, precum Elveția, federalismul înseamnă descentralizare prin transferul invers de competențe de la federal la nivelul cantoanelor.

A treia tendință

- A treia tendință pune accentul pe echilibru între centru, state și regiuni, ceea ce se numește guvernare multinivel

Critici:federalism vs subsidiaritate

- Federalismul este destul de confuz atunci când este pus în legătură cu subsidiaritatea. Delegarea de competențe ar fi trebuit reglementată prin acest principiu.
- Din păcate formula că Uniunea acționează doar acolo unde statele membre nu pot să-și exercite competențele lasă loc de interpretări.

critici

- Federaliști precum Altiero Spinelli atașați ideologic de federalism lasă impresia dezvoltării unui “naționalism european”

Rosamond

- federaliștii fac două greșeli majore. Una este dată de propunerea lor de a concentra capacitatea decizională la nivel federal-european, determinând periculos o distanță majoră între guvernanți și guvernați (Rosamond 2000:30).

Rosamond

- A doilea pericol creat de federaliși poate veni din ideea de a crea în sistemul internațional mai multe superstate, ceea ce nu ar fi decât reproducerea rivalităților statale din sistemul wesphalian. Federaliștii nu au atabilit încă dacă statul este în opinia lor forma de guvernare cea mai dezirabilă.
- De cele mai multe ori vorbesc despre stat federal, superstat de tipul SUA sau Germania.

avantaje

- federalismul este intrinsec legat de procesul de integrare europeană pe care l-a însoțit de la Declarația lui Robert Schumann până la Tratatul de la Lisabona și credem că nu se va opri aici.

avantaje

- Uniunea europeană poate fi definită azi ca fiind o asociere umană și de state liber consimțită, în care ideile federaliste precum instituții supranaționale, cetățenie, monedă comună, reprezentativitate, subsidiaritate, libertăți individuale sunt deja elemente definitorii.

Sbagria

- Teoria federalistă are meritul de a nu fi rigidă. Elasticitatea de care dau dovadă protagoniștii săi afirmă Sbagria, este un minus pentru conceptele teoretice, dar este fertilă pentru construcțiile instituționale.

Sbagria

- federalismul are avantajul unei pluralități de vederi privind organizarea instituțiilor și distribuirea puterii în interiorul unui sistem. Metoda federalistă permite această flexibilitate în construirea instituțională nu neaparat a relațiilor dintre state ci a tuturor actorilor participanți la procesul integrării europene.

avantaje

- federalismul permite instituționalizarea formelor de socializare a actorilor statali și nonstatali.

federalimul participativ sau federalismul interguvernamental

- *federalimul participativ sau federalismul interguvernamental*
- Originalitatea acestui concept rezidă în analiza modalităților practice prin care autoritățile federale și federate coabitează.

Federalismul interguvernamental

- se definește ca fiind un mod de guvernare care se bazează nu numai pe autonomia comunităților federate și pe participarea lor la instituțiile și instanțele federale dar mai cu seamă pe cooperarea între guverne pentru a atinge scopuri comune prin înțelegeri, programe și finanțări comune

Federalismul interguvernamental

- Această metodă pornește de la ideea că între « competențele exclusive » ale autorităților locale și cele « partajate » ale autorităților federale există domenii mixte (sarcini comune).
- Acele domenii sunt gestionate prin « coordonare voluntară » a politicilor federale și federate

Federalismul interguvernamental

- Distingem în acest caz două niveluri de cooperare :
- -un nivel de cooperare verticală între federație și autoritățile locale care se efectuează prin dedublare funcțională la care autoritățile federale participă în același timp la instanțele federale ;

Federalismul interguvernamental

- un al doilea nivel de cooperare orizontală între autoritățile locale schimbă informații, coordonează intervențiile lor și fac front comun contra nivelului federal

Tranzacționalismul

- teorie a integrării europene corespunde valului științific și behaviorist din anii'1950 din științele sociale americane

tranzacționism

- Era caracterizat de ideea de a face mai științifică orice știință socială mai ales prin utilizarea metodelor cantitative.
-

tranzacționalism

- Tranzacționaliștii pornesc de la ideea că orice formă de integrare era pozitivă, dar această integrare nu trebuia să apară numai din rațiuni economice și geopolitice. Integrarea trebuia justificată prin recursul la ***analizele statistice***.

Karl Deutsch

- principalul său teoretician- tranzacționalismul (comunicare sau pluralist) postula că creșterea tranzacțiilor sau comunicațiilor între societăți conducea la integrare regională și constituirea de comunități de securitate (Deutsch 1960:147-155).

Deutsch

- Nationalism and Social communications (1953) Deutsch considera că studiul naționalismului și al integrării naționale a comunităților trebuie asociat studiului integrării supranționale.

Deutsch

- Lucrările sale asupra naționalismului arătau că importanța comunicării ca mecanism mobilizare socială a comunităților, responsabile pentru procesul istoric de dezvoltare națională.
- Un proces similar considera autorul a caracterizat și sfera internațională în circumstanțele în care statele construiau “comunități de securitate” pentru ele însele precum CECO, CEE sau NATO.

Karl Deutsch

- definea integrarea internațională ca fiind realizarea securității în interiorul unor regiuni sau grup de state (Rosamond 2000:42).
- Integrarea deplină însemna că statele reduc radical mijloacele violente în rezolvarea diferendelor dintre ele.
- Cartea care într-adevăr a lansat curentul tranzacționalist a fost Political Community and the North Atlantic Area, publicată în 1957 (Deutsch et al., 1957).

deutsch

- După ce a studiat mai multe modalități de integrare precum cel american, canadian precum și raporturile privilegiate între Regatul unit și Statele Unite, între Germania și Austria, între Suedia și Norvegia sau imperiul habsburgic, Deutsch constata că “comunitățile se securitate pluraliste” puteau progresiv să apară în anumite regiuni (Smouts, Batistella, Vennesson (eds) 2006:295).

Deutsch

- În sânul acestor regiuni, statele renunțau la folosirea forței, identificând maniera pozitivă în care securitatea unora sau altora să fie percepută ca fiind responsabilitatea tuturor. Pentru Deutsch și colegii săi integrarea nu însemna amestecul comunităților ci organizarea lor pe baza asocierii și instituțiilor politice.

deutsch

- *Comunitățile de securitate* erau percepute ca fiind grupuri de oameni ce împart atribuții comune și care dovedeau unii față de alții încredere și stimă și se identificau ca membri ai aceleiași comunități.

Deutsch-comunitate de securitate

- Pentru Deutsch, condiția minimală a existenței unei comunități era dată de convingerea partajată, că orice conflict putea fi rezolvat în mod pașnic.
- Această *comunitate minimală* se numea “comunitate de securitate”. Comunitățile internaționale puteau fi amestecate sau pluraliste.

deutsch

- O Comunitate amalgamată era aproape de o federație sau de un stat-națiune. O comunitate internațională pluralistă era, în opinia tranzacționaliștilor, integrată cel puțin într-o comunitate de securitate, fiind fragmentată politic în mai multe state suverane.

deutsch

- Comunitățile pluralistice trebuiau să îndeplinească trei condiții pentru a exista: 1. compatibilitatea valorilor majore ale unităților (popoare-state); capacitatea grupurilor politice relevante de a răspunde fără violență la stimulii fiecăruia dintre actorii implicați și o reciprocă predictibilitate pentru comportamentul politic și economic al actorilor implicați în integrare

Ortega Y Gasset

- Reținem în acest caz și distincția făcută de sociologul german Ferdinand Tönnies între *Gemeinschaft* (comunitate) și *Gesellschaft* (societate), distincție ce apare și la José Ortega Y Gasset.

Y Gasset

- Scriitorul spaniol era foarte încrezător că Europa unită se va realiza și că forța acesteia constă, paradoxal, în diversitatea sa, în contradicțiile sale, în acele forțe profunde care leagă Estul și Vestul european într-o unitate funcțională, prin conștiința culturală comună a europenilor, care transcedea suveranitățile naționale, întrupate de statul-națiune.

Y Gasset

- Mai mult, -în opinia autorului citat- Europa a existat înaintea națiunilor, o regăsim în trecutul său medieval și modern, rolul europenilor fiind doar acela de a-i da acestei realități forma necesară.

Y Gasset

- Același autor distingea între ideea de *societate europeană* care s-a exprimat printr-o sumă de principii, comportamente și uzuri și *comunitatea europeană*, bazată pe solidaritate și conștiința unui proiect asumat (Y Gasset 2002:19).

Comunitatea de securitate

- Comunitatea însemna deci anumite sentimente și loialități comune

deutsch

- Deutsch a fost direct interesat de acest tipp de solidaritate, considerând-o esența integrării. Și noi credem că solidaritatea exprimată în politicile comune ale UE și armonizarea intereselor statelor și pooarelor ce compun Uniunea Europeană trebuie să rămână coloana vertebrală a integrării.

Deutsch

- Sunt tot mai multe voci azi care afirmă necesitatea abandonului unor politici comune pe care le-am defini ca politici ale solidarității precum Politica Agricolă Comună.
- Ea este foarte costisitoare pentru comunitari și mai ales pentru germani.
- Ea s-a născut din ideea de a sprijini producătorii agricoli europeni să facă față concurenței marilor competitori internaționali precum statele Unite , Canada Australia, Uniunea Sovietică etc.

tranzacționalism

- Prețurile europene au fost subvenționate din bugetul comunitar și au reprezentat factura solidarității în acest domeniu .
- Cu toate acestea, PAC a însemnat păstrarea identității europene în negocierile internaționale duse de Comisia Europeană în cadrul Acordului pentru Tarife și Comerț (1977-1995) și Organizația Mondială a Comerțului (1995-).

tranzacționalism

- Ea a fost de asemenea considerată una din primele politici federale ale Comunității și după aceea a Uniunii europene dând sens și consistență solidarității în cadrul Comunității Europene, chiar dacă uneori sentimentele producătorilor francezi nu au fost din cele mai bune față de colegii lor spanioli. Și unii și alții au profitat de această solidaritate europeană constituind ceea ce Deutsch poate ar fi declarat „comunitatea agricolă de securitate europeană”.

deutsch

- Esența teoriei lui Deutsch consta în comunicare ca mijloc de a întări relația dintre statele membre ale regiunilor integrate precum Comunitatea Europeană.

Deutsch

- Constituirea unei comunități de securitate însemna crearea unei rețele de tranzacții mutuale (reciproce). Cu cât vor fi mai mari tranzacțiile (comunicările) între două state a și b cu atât va fi mai mare disponibilitatea lor reciprocă de a fi solidare unul cu altul. Integrarea este cu atât mai securizată cu cât responsabilitățile reciproce prevalează. Interacțiunile între actori vor fi determinate de creșterea nevoilor reciproce precum tehnologiile, de migrații, dinamica culturală etc.
-

DDeutsch

- Deutsch a fost un critic al funcționalismului european, considerând că era dificil ca acesta prin tipul de comunicare internațională pe care a generat-o(CECO) să poată determina loialități comune reciproce între diferite popoare și opinii publice.

Deutsch

- Deutsch arăta că funcționarii europeni vor rămâne în comunicare mai directă cu cei care i-au numit sau propus adică cu guvernele statelor membre și nu cu popoarele lor.

deutsch

- Autorul a intuit bine această configurație a noii birocrății de data aceasta europeană ce dezvoltă nu solidaritate europeană ci loialități de interese interguvernamentale și de grup și va fi total ruptă de opiniile publice europene.

deutsch

- Deutsch avea dreptate: funcționarii europeni nu generează o identitate europeană sau noi forme de comunicare și solidaritate cum ar fi trebuit ci au creat o rețea de loialități de tip birocratic a căror produse îmbracă de multe ori forma unui *limbaj de lemn*, străin total de simplitatea dar și complexitatea discursivă a părinților fondatori și neasimilabil mentalului colectiv european

deutsch

- Deutsch era însă de partea funcționaliștilor împotriva federaliștilor considerând că nu se pot constitui imediat comunități amagamate de tipul federațiilor

deutsch

- Deutsch, spre deosebire de federalism și funcționalism care puneau accentul pe elitele societății, scotea în valoare rolul popoarelor și indivizilor obișnuiți precum și reprezentările lor în cadrul integrării regionale.
- Spre deosebire de Jean Monnet, care reducea substanțial rolul opiniei publice în procesul integrării, Deutsch considera că aceasta avea și trebuia să aibă un rol major.

Comunitățile de securitate

- Conta foarte mult în comunitățile de securitate percepțiile popoarelor unele față de altele, gradul de respect, încrederea pe care și-o purtau etc.. relațiile sentimentale între popoare aveau un rol determinant pentru rezolvarea conflictelor.

tranzacționalism

- Integrarea Europeană, nașterea comunităților economice europene s-a făcut plecându-se și de la această nevoie de a asigura pacea unei Europe Vestice devastată moral, economic și securitar de două conflagrații mondiale.

“comunități de securitate pluraliste”

- Comunitățile europene puteau și au rămas “comunități de securitate pluraliste” în care popoarele și opiniile publice au influențat de la tratatul de la Roma și până la cel de la Lisabona acțiunile guvernelor și elitelor naționale și europene.

concluzii

- Teoria tranzacționalistă a fost inovativă în domeniul științei politice prin implicarea abordărilor ciberneticii în fenomenele sociale. Școala sa a influențat o întreagă generație de cercetători ai fenomenelor politice precum Arend Lijphart și Peter Katzenstein. El a inovat fără îndoială și în domeniul teoriei relațiilor internaționale deplasând accentul de la actorul stat spre actorul societate și popor.

deutsch

- Ideile sale privind analiza sentimentelor popoarelor se reflectă azi în diferite studii sociologice, electorale din Uniunea Europeană Un exemplu foarte bun este Eurobarometrul ce măsoară anual diferite aspecte ale integrării europene.
- Așa cum afirma Ben Rosamond, deutsch a fost un adevărat challenger pentru realiști, fiind promotorul studiilor sociologice privind națiunea, mai ales în cea ce privește identitatea (nationhood).

deutsch

- În opinia autorului, identitățile comune erau produsul nu a interacțiunii și intereselor guvernelor ci al tranzacțiilor și comunicărilor între diferite popoare.
- Identitate însemna tranzacții- comunicare și securitate.

comunitate de securitate amalgamată

- Demersurile unor discipoli ai săi privind constituirea unei națiuni europene este un exemplu al influenței sale în domeniul integrării europene.
- Demersul său nu era nici pe de parte unul care să promoveze transcendența statelor-națiuni europene, dar spera prin identificarea valorilor comune și dezvoltarea loialităților între state să reducă conflictele dintre acestea.
- Din punctul său de vedere, Comunitatea celor Șase n-a fost alceva decât o *comunitate de securitate amalgamată*, în care statul-națiune era principalul actor.

Instituționalism și neoinstituționalism

- Abordarea instituționalistă s-a constituit în jurul conceptului de „institutions matter” (instituțiile contează).

Instituționalism

- Vechiul instituționalism provenit din literatura anglo-saxonă era „interesat de importanța legilor în actul de guvernare, de influența structurilor asupra comportamentului, mergând pe o linie de cercetare holistă și istoricistă, cu un important accent acordat analizei normative în scopul de a identifica „buna guvernare”

Neoinstituționalism

- Noul instituționalism ”, influențat inițial de curentele behavioriste și de cele raționaliste, s-a orientat instituționalism către construcția teoretică, respingând componentele normative, dezvoltând o înclinație pentru individualismul metodologic și pentru contribuțiile (input-urile) aduse de societate în sistemele politice

Neoinstituționalism

- March și Olsen în lucrarea lor „Elaborating the „new institutionalism”, în *The Oxford Handbook of Political Institutions*.

neoinstituționalism

- Autorii au identificat trei perspective analitice generale: *instituționalismul*, *perspectiva actorului rațional* și *perspectiva comunității culturale*.

neoinstituționalism

- Instituțiile erau văzute ca având „o natură endogenă și erau construite social”, „o colecție de structuri, reguli și proceduri standard de operare care au un rol parțial autonom în viața politică”

„logica adecvării”

- „logica adecvării” [*logic of appropriate action*] în funcție de care operează instituțiile.
- Acest concept al adecvării, împreună cu ideea conform căreia traducerea unor structuri în acțiune politică și a acțiunii în continuitate instituțională și schimbare, sunt generate de procesele comprehensibile și de rutină apropiate instituționalismul acestor autori și de perspectiva istorică a noilor instituționalisme

Instituționalismul rațional

- definea instituțiile ca fiind entități formal legale și un set de decizii legislative ce impun obligații actorilor politici

Instituționalismul istoric

- *instituționalismul istoric* definea prin Peter Hall instituțiile ca fiind „decizii formale, compliance procedures and standard operating practices that structure relationships between individual units of the polity and the economy”

Kenneth Armstrong și Simon Bulmer

- piața unică -au arătat că instituțiile „as meaning formal institutions, informal institutions and conventions; the norms and symbols embedded in them; and policy instruments and procedures”

Curentele instituționalismului

- instituționalismul a cunoscut trei curente principale: unul *istoric* ce se interesează de alegerile instituționale pe termen lung, conform căruia comportamentul actual al guvernelor este determinat de decizii anterioare cărora statele nu pot să se sustragă și care erodează suveranitatea acestora;

instituționalismul alegerii raționale

- *instituționalismul alegerii raționale* care încearcă să cunoască rațiunile care împing guvernele să creeze instituții supranaționale, cum încearcă să le controleze și cum nu reușesc acest lucru

instituționalismul sociologic

- *instituționalismul sociologic* care se interesează de maniera în care instituțiile socializează actorii și astfel modifică maniera lor de a gândi, de a apăra interesele și identitățile lor

Guy Peters

- instituționalismul normativ (așa cum reiese și din denumire, interesat de rolul normelor instituționale asupra comportamentului actorilor);
- instituționalismul empiric (destul de asemănător cu vechiul instituționalism);
- instituțiile de reprezentare a intereselor sau instituționalism societal (axat pe interacțiunile dintre societăți și state);
- instituționalismul internațional (nu în sensul unor organizații internaționale, ci a relațiilor structurate care există la nivelul statelor).

Neoinstituționalismul- UE

- „Noul instituționalism” s-a dezvoltat la începutul anilor '90 după sfârșitul războiului rece și în condițiile afirmării Uniunii Europene construită pe Tratatul de la Maastricht, ce a revigorat instituțiile supranaționale și interguvernamentale.
- Extinderea spre țările Europei Centrale și de Est a însemnat, de asemenea, un moment excelent pentru afirmarea instituțiilor europene.

instituționalismul

- Dezbaterea asupra instituționalismului european a început în anii '70 când Robert O. Keohane și Joseph S. Nye au început să se intereseze asupra mecanismelor de interdependență, care în ochii lor constituiau cea mai notorie transformare a vieții internaționale de la sfârșitul războiului rece.
- Grupul de cercetători instituționaliști s-au grupat în jurul revistei „***International Organization***” și au format o școală intitulată „interdependență complexă”

Regimurile internaționale

- Ei au analizat regimurile internaționale și mai ales normele și instituțiile ce le caracterizau, dezvoltând o veritabilă branșă în domeniul relațiilor internaționale.
- Cei doi autori considerau regimurile „rețele de legi, norme și proceduri ce regularizau la nivel internațional comportamentul actorilor și controlul efectelor acestor comportamente”

krasner

- Krasner înțelegea prin regim mecanimele de autoreglare care să reducă marja de manevră a autorilor statali.
- Ideea era că statele acceptau să sacrifice din interesul lor național pe termen scurt dacă ele considerau că și ceilalți actori-parteneri se comportau pe viitor în aceeași măsură.

Krasner

- Normele erau văzute ca standarde de comportament definite în termeni de drepturi și obligații precum noningerința, nonintervenția în afacerile interne ale unui stat și respectul integrității teritoriale ale acestora

Volker Rittberger

- a adăugat încă două criterii pentru regimurile internaționale: „efectivitate” și „durată”

efectivitatea

- Efectivitatea înseamnă că regimul internațional ghidează efectiv comportamentul statelor membre de exemplu al UE.

durata

- Durata însemna că regimurile internaționale nu erau doar reguli temporare ci veritabile cutume instaurate în relațiile internaționale. Cutuma era cu atât mai constrângătoare cu cât făcea obiectul unor consensuri între state și era parte a comportamentului moral al acestora

Ri-convenții sociale

- Regimurile internaționale erau, de asemenea, percepute ca și convenții sociale ce se supuneau interesului individual al actorilor în modul în care aceștia stabileau o colaborare între ei.
- Observăm în acest caz utilizarea „dilemei prizonierului” ce le permitea să colaboreze mai bine sau „dilema aversiunii comune” .

Regim Int si UE

- Uniunea Europeană a fost și este din acest punct de vedere cel mai stabil regim internațional dar și cel mai bun exemplu de interdependență. Prin structura sa instituțională sofisticată, UE și prin activitățile sale ea este capabilă să genereze un considerabil grad de empatie între membrii săi

Regim internațional-UE

- UE este regim internațional efectiv și de durată având în vedere istoria sa după al doilea război mondial, dar mai ales nenumăratele exemple de solidaritate între membrii săi la nivel internațional (a se vedea negocierile din cadrul GATT și Organizația Mondială a Comerțului; pieța Internă etc.

UE

- membrii săi au la bază un set de mecanisme de autoreglare și de control înscrise în tratate și în dreptul comunitar derivat, structurate pe valorile democrației liberale și a economiei de piață.

UE

- Prin politicile comune și subsidiaritate, membrii UE partajează aceleași valori privind securitatea, mediul, dezvoltarea regională, comerțul, , transporturile și mai nou politica externă conform Tratatului de la Lisabona (2009).

UE-model al cooperării confederale

- Am putea defini acest model european ca fiind un regim al cooperării confederale (O'Neill 1996:116; Chrysochoou 2009:33).

Chrysochoou-regimul cooperării federale

- considera, în 2009 că regimul cooperării confederale în Comunitatea Economică Europeană a funcționat în anii 70 și 80.
- Confederația este o uniune de state bazată pe un acord internațional între părți fără ca structurile nou create să afecteze autonomia decizională a statelor membre. Comunitățile Economice Europene puteau fi considerate un exemplu de confederații sau de regimuri ale cooperării confederale.

Instituționalismul neoliberal

se prezenta nu numai ca o critică la adresa realismului și mai ales a școlii lui Waltz, dar ca o perfecționare a analizei stato-centrice, prin luarea în calcul a nevoilor și capacităților de acțiune ale societății civile

Nye și Keohane

- „*Power and Interdependence. Word Politics in Transition*” a lui Nye și Keohane(Keohane, Nye 2001)

Interdependența-asimetrică

- Interdependența descrie natura relațiilor între țări a căror economii se integrează între ele (CEE și UE), reacționează la perturbațiile partenerilor lor și evoluează în fază
Interdependența acreditează ideea că toate statele au aceeași capacitate de influență scena internațională.
- Interdependența este însă asimetrică.

interdependența

- Contribuția protagoniștilor interdependenței la studiul relațiilor internaționale în anii '70 a pus accent pe slăbiciunea analizei puterii în termeni de hegemonie și de putere totală (overall power).
- Lucrările lor au arătat importanța proceselor politice precum negocieri, schimburi („bargaining proces”) în transformarea resuselor puterii în rezultate favorabile.

interdependența

- Ei au arătat complexitatea domeniilor sistemului internațional și sensibilitatea și vulnerabilitățile diferite ale statelor în aceste domenii.

interdependența

- În lucrarea lor din 1972, *Transnational Relations and World Politics*, Keohane și Nye au arătat consecințele punerii în contact permanent nu numai a statelor ci a economiilor și societăților.

interdependența

- Intercațiunile multiple descrise de cei doi erau de patru categorii: informații, comerțul cu obiecte fizice, fluxurile financiare și libera circulație a oamenilor și ideilor

instituționaliștii

- Multiplicarea acestor curențe de schimburi în care repartitia puterilor nu depindea numai de politică, afirmau cei doi autori, implica că interesul național nu mai era încarnat în putere de stat, atât de dragă realiștilor.

instituționaliștii

- Cu alte cuvinte, relațiile între state nu erau numai politico-strategice și nivelurile de analiză ale celor doi și ale discipolilor acestora se orientau și spre alte niveluri de analiză în care ierarhiile tradiționale bazate pe atotputernicia sferei publice erau răsturnate.
- Alături de relațiile politice între state bazate pe putere și securitate au apărut interacțiuni economice, sociale și culturale.

instituționaliștii

- De aici și schimbarea de abordare de la relații internaționale la relații transnaționale în care alături de actorul stat și organizațiile interguvernamentale se afirmă actori

instituționaliștii

- Sfârșitul războiului rece părea să dea dreptate celor doi autori, mai ales că prestigiul statului-națiune era din ce în ce mai șifonat într-o lume cu interacțiuni economice dinamice și rețele în care autonomia actorilor nonstatali era din ce în ce mai mare.

Keohane și Nye

- Keohane și Nye nu negau rolul statului ca actor central în sistemul internațional, dar afirmau că rolul acestuia era redus în unele domenii (issues areas) unde actorul privat transnațional (firme, ONG-uri) dobânda din ce în mai multă influență

Keohane și Nye

- Keohane și Nye au dezvoltat conceptul de „interdependență complexă”, în care actorii statali și nonstatali erau într-o situație de „interdependență asimetrică” în care asimetriile constatate erau surse de influență pentru actori în relațiile lor mutuale.

Instituționaliștii- „senzitivitate” și „vulnerabilitate”.

- Teza lor se baza pe două instrumente de măsură „senzitivitate” și „vulnerabilitate”.
- Prin „senzitivitate”e cei doi autori înțelegeau viteza și amploarea unui schimb produs de stat asupra altui stat.

instituționalisti

- Prin vulnerabilitate ei înțelegeau capacitatea (posibilitățile) actorului B de a rezista la schimbările provocate de actorul A.
- Noțiunea de putere în acest caz nu mai era înțeleasă neaparat ca și capacitatea unui actor de a influența alt actor ci ca un control asupra rezultatelor (control over outcomes) .

instituționalisti

- originalitatea demersului „interdependenței complexe” consta în luarea în cont a multiplicității actorilor, care în interior dispuneau de mijloace de a influența decizia politică (grupuri de interese) și care în exterior aveau capacitatea de a se sustrage controlului public (rețelele transnaționale) .

instituționalisti

- De la Keohane instituționalistii au reținut că instituțiile internaționale îndeplinesc patru funcții: 1. reducerea costurilor de tranzacții în vederea favorizării încheierii de acorduri și respectarea lor,
- 2.favorizează transparența și încrederea; 3.furnizează instrumentele adecvate rezolvării diferendelor;
- 4. oferă un ajutor luării deciziilor (Keohane 1984).

instituționalism

- Studiile celor doi autori pot fi testate în procesul construcției europene. Dezvoltarea abordărilor instituționaliste și neoinstituționaliste a cunoscut o dinamică aparte în anii '80 în cadrul dezbaterilor generate de proiectul lui Altiero Spinelli de „Uniune Europeană” (1984) și mai ales de propunerile Consiliului European de la Milano din 1985 și de schimbările aduse de Actul Unic European aranjamentele instituționale și politicile comune (subsidiaritatea, politica de mediu și politica de dezvoltare regională).

instituționalism

- Aceste schimbări au influențat fără îndoială revizuirea literaturii integrării europene, dominată în anii '70 de europesimism, generat de criza de identitate europeană. Analiztii își puneau întrebări cu privire la schimbarea naturii puterii și interdependențelor din interiorul Comunităților Europene și după aceea la începutul anilor '90 a Uniunii Europene.

Spațiul anglo-saxon

- În general, analizele au venit dinspre spațiul anglo-saxon, fără ca acestea să minimalizeze, așa cum am observat la Keohane și Nye importanța centrală a actorului stat în interiorul sistemului european și internațional.

Convergența intereselor naționale

- Concluziile merg în direcția afirmării postulatului convergențelor intereselor naționale.
- Fenomenul integrării regionale este descris ca un mediu propice rețelelor, schimburilor și negocierilor permanente din dintre statele membre prin intermediul COREPER, dar și între Consiliu, Comisie și Parlament, constituite în așa zisele coalitii formate între diferite grupuri de state .

CE-instituționalizarea interdependenței

- Comunitatea europeană era văzută ca fiind instituționalizarea interdependenței, prin cooperarea intensivă între state, necunoscută până atunci în relațiile internaționale.

CE-regim internațional al cooperării și negocierii

- Ea era definită ca fiind un regim internațional al cooperării și negocierii.
- Prin acest regim statele membre răspundeau eficient la provocările mediului internațional.

Cooperarea transnațională

- Această cooperare transnațională era văzută ca fiind răspunsul rațional și predictibil al statelor membre ale Comunității la interacțiunile și interdependența globală.

Școala instituționalistă a interdependenței

- Inspirată de cei doi autori celebri școala instituționalistă a interdependenței a generat o întreagă pleiadă de studii, aricole cărți și reprezentanți precum William Wallace care, referitor la Comunitățile Europene, afirma că acestea trebuiau văzute ca fiind o perspectivă, o parte a unui răspuns a guvernelor țărilor industrializate la problemele *interdependenței* economiilor internaționale, ca parte a unui management al interdependenței, împreună cu alte organizații industrializate care reunesc împreună grupuri de țări ale lumii industrializate

R. D. Putnam

- este cunoscut ca unul din cei mai influenți instituționaliști bazat pe metode sociologice privind guvernarea europeană.
- Profesor la Harvard, Putnam a cercetat asiduu atât instituțiile europene, dar, mai ales, instituțiile regionale din Italia. El a căutat să înțeleagă cum, în ce fel „contextele sociale” influențează performanța instituțională

Putnam

- Performanța instituțională, în viziunea lui Putnam, înseamnă posibilitatea dată actorilor de a-și rezolva diferendele în condițiile în care preferințele lor erau divergente.

putnam

- Instituțiile sunt așadar mecanisme- „regulile jocului”-, în fapt o serie de proceduri, ce guvernează luarea deciziilor colective sau o serie de „spații de joc” în cadrul cărora conflictele sunt exprimate și uneori rezolvate

putnam

- Putnam considera, de asemenea, că „noii instituționaliști” aveau multe divergențe dar erau de acord cu două concluzii importante atât din punct de vedere teoretic cât și metodologic:

putnam

- -*instituțiile modelează politica*- regulile și procedurile structurează comportamentul actorilor.

putnam

- Consecințele nu se reduc la simple interacțiuni între indivizi de tipul ciocnirilor bilelor de biliard, nici la intersecțiuni ale forțelor sociale generale.
- Instituțiile influențează aceste consecințe pentru că ele dau forma identității, puterii și strategiile actorilor;

putnam

- *-instituțiile sunt modelate de istorie. Deși sunt factori care le pot influența forma, instituțiile au rezistența și „robustețea” lor. Indivizii nu pot crea circumstanțele unei instituții, existând totdeauna o „dependență de traseu”*

putnam

- Pentru Putnam, Uniunea Europeană era o rețea complexă de relații politico-administrative, aflată dincolo de frontierele naționale, însoțită de o agendă complexă corespunzătoare, ce implică o demarcație foarte clară între conflict și cooperare.

putnam

- Această demarcație ar putea fi rezolvată printr-un proces de negociere și consultare, în care organizațiile internaționale ar putea juca rolul regulator .
- Exemplele unui astfel de proces trebuie căutate în istoria construcției europene, în negocierile duse în cadrul COREPER sau în cadrul conferințelor

putnam

- Negocierile interguvernamentale ce pregăteau noile tratate ale CE respectiv UE.

putnam

- În acest caz, Putnam și ceilalți instituționaliști au observat acest dublu nivel al jocului în cadrul UE, între procesele interne și cele externe ale statelor membre cu precizarea că statele își măsoară beneficiile în funcție de interesele și costurile naționale.

putnam

- Ele sunt capabile de negocieri care să sacrifice interesului național atâta interesele unionale cât și cele locale și regionale din interiorul lor.
- Liderii lor iau decizii nu în funcție de interesele Uniunii ci în funcție de costurile lor electorale în interior.
- În acest caz, dezvoltările teoretice instituționaliste au limitele lor.

instituționaliști

- Ele pot determina prin jocuri și schimburi, un anumit comportament al actorilor naționali, dar nu vor putea influența în totalitate deciziile lor politice naționale. Lideri precum Charles de Gaulle, Jacques Chirac, John Major, Margareth Thatcher ș.a., au rămas în continuare lideri naționali, influențați de electoratele lor, în ciuda faptului că au negociat mereu la nivel european fie Actul Unic European fie Tratatul de la Maastricht.

instituționalism

- Cu toate acestea, prezența lor la nivel european a fost pentru unii un fel de „alibi” menit să le asigure acceptarea unui compromis la nivel național, o negociere mai ușoară în parlamentele lor.

putnam

- Putnam a identificat în cea ce privea UE cele două niveluri ale jocului prin care nivelul european și cel național rămâneau interconectate, în care liderii încercau să maximizeze beneficiile lor în ambele laturi ale jocului.

instituționaliștii

- Instituționaliștii au văzut în acest joc nașterea unui nou tip de stat european a cărui procese, așteptări publice și obiective încurajau sensul integrării

Wessels- “regimul politic al cooperării”

- Acest nou tip de stat al „cooperării” are, în concepția lui Wessels, de exemplu, caracteristicile unui „regim politic al cooperării” bazat pe o „interdependență persistentă”.

interdependența

- Această „interdependență” nu ducea automat la o nouă identitate, dar putea crea o anumită empatie între părțile sale constituente, nebănuită înainte de al doilea război mondial în lume.
- Tratatul de la Maastricht a fost un exemplu foarte bun pentru creșterea acestei „interdependențe” între statele europene și pentru afirmarea instituțiilor supranaționale și interguvernamentale.

Asumpția instituționaliștilor

- Una din asumpțiile instituționaliștilor care s-a putut proba și practic a fost și aceea că odată cu interconectările economice, *interdependența crește în timp ce autonomia sistemului național descrește.*

neoinstituționaliștii

- Tratatul de la Lisabona cu setul său de schimbări instituționale și cu noi domenii supuse procedurii decizionale bazate pe majoritate, dovedește că neoinstituționaliștii aveau dreptate.
-

Paul Pierson-instituționalismul istoric

- Un autor cunoscut mediului european, Paul Pierson a demonstrat că construirea preferințelor și opțiunilor instituționale au dimensiune diacronică, fiind influențate de trecut.
- Putman spunea mai direct, că „instituțiile sunt modelate de istorie”.
- Acești autori pot fi încadrați în curentul „instuționalimului istoric”

pierson

- Pierson, în lucrarea sa „*The Path To european integration: A Historical Institutional Perspective*”, sugera că Actul Unic European nu a fost determinat numai de politicile neoliberales ale Franței, Germaniei și Marii Britanii, așa cum sugera A. Moravcsik, ci de dependențele induse de istoria Uniunii Europene, adică de schimburile economice și de evoluția politicilor comune după tratatul de la Roma din 1957.

Pierson- „deficite de control”

- Pierson constata că statele mari din UE au pierdut controlul asupra procesului comunitar la începutul secolului al XXI-lea.
- El denumea acest fapt „deficite de control” (gaps).
- Acestea erau definite ca fiind divergențele dintre preferințele politice și instituționale ale statelor membre și funcționarea curentă a instituțiilor și politicilor comunitare. (Pierson 1996).

pierson

- El identifica patru factori care au determinat aceste „deficite de control”:
- *-autonomia parțială a instituțiilor europene.* Comisia, Parlamentul, Curtea de Justiție dispun de resurse politice ce le face autonome față de influența statelor membre;
- -

pierson

- *orizontul temporal limitat al decidenților naționali.*
Liderii politici sunt guvernați de o logică electorală de scurtă durată (4-5 ani).
- El credea, spre deosebire de realiști că liderii guvernamentali europeni erau mai degrabă preocupați de succesul lor politic și mai puțin de pierderea suveranității naționale;
-

pierson

- *-câmpul vast și complex de acțiune al UE.* Instituțiile comunitare au un câmp de acțiune mult mai vast decât statele membre.
- Tratatul de la Lisabona a extins acest câmp și în domeniul politicii externe și de securitate (președenția permanentă a Consiliului European și Înalțul Funcționar pentru Politică Externă și de Securitate), până atunci arie aproape exclusivă a statelor membre.
- Cu cât subiectele tratate de UE cresc cu atât se extinde și logica de „spillover” cea ce reduce substanțial capacitățile de control ale statelor membre;

pierson

- *-preferințele statelor nu sunt fixe.* Schimbările de guverne pot aduce preferințe noi producând astfel un decalaj între situațiile noi și obiectivele celor care au conceput instituțiile.

pierson

- Concluzia autorului era că va fi imposibil în viitor, pentru statele membre să controleze sau să micșoreze autonomia instituțiilor supranaționale, cu atât mai mult cu cât tratatele prevăd reguli foarte stricte de revizuire a Tratatelor (Pierson 1996).

person

- Este foarte costisitor ca un stat sau un grup de state să poată modifica identitatea instituțiilor comunitare supranaționale.
- În realitate s-a produs fenomenul invers, când statele s-au adaptat la exigențele instituționale comunitare după cum ne demonstrează extinderile din 2004 și 2007.

Instituționalismul alegerii raționale

- *instituționalismul alegerii raționale*. Acest curent a fost influențat de „teoria alegerii raționale” poate cea mai dominantă în știința politică americană
-

Instituționalismul alegerii raționale

- Ea este bazată pe ideea că ființele umane caută să se autocunoască prin rațiune și strategii.
- Scopurile actorilor sunt organizate ierarhic în funcție de anumite preferințe, bazate pe interesele acestora.
- Instituțiile sunt importante pentru că acestea acționează ca „intervening variables” (variabile de intervenție).

Instituționalismul alegerii raționale

- instituțiile nu stabilesc alte preferințe ci oferă căile prin care sunt satisfăcute preferințele și interesele actorilor implicați în procesul construcției europene.

exemplu

- De exemplu introducerea procedurii de codecizie începând cu Tratatul de la Maastricht și a votului cu majoritate calificată în cadrul Consiliului de Miniștri al UE a determinat actorii (guvernele) să recalculeze mijloacele prin care puteau să își realizeze preferințele.

negocierea

- Unul din mijloace a fost negocierea în cadrul unor coaliții ad-hoc formate din statele membre prin care interesele lor să devină convergente.

Mark Aspinwall și Gerard Schneider, editorii unei lucrări intitulată „*The Rules of integration; Institutionalism Approaches to the Study of Europe*”

- Printre autorii săi îi putem aminti pe Mark Aspinwall și Gerard Schneider, editorii unei lucrări intitulată „*The Rules of integration; Institutionalism Approaches to the Study of Europe*”.

instituționalismul

- Întrebarea de la care pleacă acest demers are în vedere ideea creeri de instituții supranaționale de către guverne. De ce acestea crează instituții supranaționale, cum le controlează și care este partea de autonomie relativă a acestora.

Ipoteza instituționalismului alegerii raționale

- este că actorii acționează rațional în funcție de propriile lor interese. Statele crează instituții supranaționale pentru că acestea le pot aduce beneficii importante.

Instituționalismul alegerii raționale

- consideră instituțiile „as formal legalist entities and set of decisions rules that impose obligations upon self-interested political actor”.

Votul cu majoritate

- Un exemplu pe care îl putem lua în considerare este cel al votului cu majoritate calificată în interiorul Consiliului de Miniștri. Astfel, guvernele sunt determinate să creeze coaliții strategice pentru a-și urmări propriile interese.

Instituționalismul alegerii raționale

- anticipează anumite beneficii din funcțiile îndeplinite de instituțiile europene. De exemplu o primă funcție identificată este cea a reducerii costurilor tranzacțiilor.

Inst. Alegerii raționale

- Statele membre au posibilitatea să negocieze în bloc cu partenerii lor din UE și nu bilateral, ceea ce ar spori aceste costuri.

Inst. Alegerii raționale

- Instituțiile europene permit guvernelor să-și definească mai bine obiectivele, aversiunile, gusturile și contrângerile interne, facilitând negocierile.

Analiștii neoinstituționaliști

- Analiștii neoinstituționaliști, s-au aplecat mai ales către negocierile din cadrul conferințelor interguvernamentale, în cadrul cărora se decideau modificările instituționale și legislative din tratate.

Inst- alegerii raționale

- Ei s-au interesat de jocurile dintre guverne, dintre acestea și Comisia Europeană, pentru a maximiza rezultatele.
- O altă preocupare a lor a fost de a testa autonomia instituțiilor europene prin comparație cu statele membre considerate „principals”.

pollack

- O ipoteză interesantă a fost cea dezvoltată de Marck Pollack potrivit căreia instituțiile europene se comportă ca „agenți” (agents) ai statelor membre, dar demonstrează câteodată o anumită independență (Pollack 2000, 2003).

pollack

- autonomia relativă a instituțiilor era determinată de patru factori precum: -distribuirea preferințelor între statele membre și instituțiile supranaționale,
- -deciziile instituționale ce prevăd sancțiuni ceschimbă mandatele agenților, de exemplu a Comisiei Europene;
- -informația incompletă
- -incertitudinile ce rezultă de aici și influența intereselor transnaționale.

Garrett

- Printre autorii cei mai relevanți ai instituționalismului alegerii raționale îi putem aminti deopotrivă pe Geoffrey Garrett și George Tsebelis. Cei doi autori au stabilit liniile principale ale teoriei prin raportare la Curtea de justiție și la Parlamentul European.

garett

- Garrett s-a ocupat de procesul legislativ în cadrul UE focusându-se pe Curtea de Justiție. În acest binom analitic „principals-agent”, Garrett a argumentat că în ciuda faptului că instituția Curții de Justiție era un agent al statelor membre pe măsură ce a conștientizat importanța sa aceasta a devenit din ce în ce mai independentă de statele membre.
- Din rațiuni juridice, de echilibru statele membre au acceptat jurisprudența Curții în ciuda faptului că deciziile acesteia puteau fi luate împotriva lor (Garrett 1992).

concluzii

- Instituționalismul grupează abordări instituționale foarte diferite. Așa cum am putut observa, instituțiile au definiții complexe și chiar diferite.
- *Instituționalismul istoric* a introdus nu numai referințe la entitățile instituționale constituționale ci și la interacțiuni informale precum codurile de comportament .

concluzii

- Spre deosebire de acesta, Instituționalismul alegerii raționale a introdus o definiție mai restrânsă conform căreia instituțiile erau definite ca entități formale a unor ansambluri de norme care impuneau obligații actorilor politici (a se vedea exemplul procedurii de decizie cu majoritate calificată în sânul Consiliului de miniștri al UE).

concluzii

- Cele două curente nu au fost considerate ca fiind teorii datorită generalităților și veritabilă banalităților propuse privind autonomia parțială a instituțiilor europene, orizontul decizional limitat al decidenților naționali din UE, caracterul vast și complex al UE sau că preferințele actorilor nu sunt intangibile

concluzii

- Instituționalismul alegerii raționale se bazează pe teoria jocurilor. El a fost considerat mai degrabă o metodă de analiză decât o teorie.
- Se pune întrebarea firească dacă actorii naționali și europeni sunt cu adevărat raționali așa cum postulează instituționalismul alegerii raționale.

concluzii

- Există de asemenea o problemă de predictibilitate pe care instituționaliștii nu au rezolvat-o atunci când a fost vorba de Tratatul UE.

concluzii

- Ei au fost de multe ori utili în a analiza negocierile interguvernamentale dar nu au reușit să dea predicțiile necesare pentru compromisurile din cadrul decidenților naționali europeni ce nu pot fi puse totdeauna într-o logică rațională.

concluzii

- Cu toate acestea contribuția neoinstituționalismului la analiza construcției europene nu poate fi neglijată. Paul Pierson a reușit în analiza sa să facă o sinteză între școlile neofuncționiste și interguvernamentaliste.

concluzii

- El a recunoscut importanța actorilor suăpranaționali în procesul integrării europne și că există fără îndoială un efect de spillover, dar a subliniat de asemenea, că transferul de competențe de la național spre european nu era întotdeauna linear.

concluzii

- Instituționaliștii nu s-au îndepărtat de școala neorealistă recunoscând rolul major al statului-membru în construcția europeană, în care acesta își urmărește interesul său național.

concluzii

- Dar cu toate acestea ei au arătat că statul poate să piardă din rolul său de control asupra evoluției UE și asupra instituțiilor acesteia.
- Instituționalismul aleferii raționale a explicat bine interesul statelor de a crea și consolida instituții precum UE.

concluzii

- Argumentația lor nu se baza pe ideologie, economie, geostrategie ci pe argumente raționale .

concluzii

- Statele aveau nevoie de instituții pentru a maximiza interesele lor prin micșorarea costurilor grație cunoașterii partenerilor lor și prin asigurarea durabilității dată de procesul integrării europene.

concluzii

- Metodele instituționalismului alegerii raționale erau adecvate, mai ales, analizei negocierilor interguvernamentale și a comportamentului actorilor naționali în cazul procedurii votului cu majoritate calificată și ponderată din cadrul Consiliului de Miniștri.

Constructivismul și Integrarea Europeană

- **Constructivismul a apărut în anii'80 ca rezultat al dezbaterii între abordările pozitiviste (raționale) și post-pozitiviste (reflexivă).**

Teoria post-pozitivistă-epistemologică

- **T patru orientări intelectuale fundamentale: 1. *epistemologică* –teoria cunoașterii- ce tip de cunoaștere a lumii sociale este posibil de realizat?;**

metodologică

- ***metodologică***- teoria metodelor- ce instrumente folosim pentru a descrie lumea socială și ce dovezi găsim explicațiilor noastre?;

ontologică

- ***ontologică***-teoria existenței- din ce este făcută lumea socială?;

normativă

- ***normativă***-teoria acțiunii ce se face în lumea socială existentă?

Abordarea ontologică

- În acest capitol ne vom concentra pe abordarea ontologică. Aceasta a revigorat dezbaterile în Școala americană de relații internaționale după sfârșitul războiului rece.

Curentul pozitivist-reus-smit

- patru factori:
- motivația constructiviștilor de a afirma propriile concepții în relațiile internaționale, mai ales prin încercarea de a demonstra puterea heuristică a perspectivelor nonraționaliste;

constructiviștii

- **2. sfârșitul războiului rece pune în dificultate dimensiunea predictibilă a teoriilor neorealiste și neolibérale în relațiile internaționale, ce nu au fost în stare să prevadă sfârșitul războiului rece;**

constructiviștii

- **3. apariția în anii'90 a unei noi generații de cercetători în relațiile internaționale ce îmbrățișau propunerile teoriei critice internaționale, predispuși la inovare și empirism în relațiile internaționale (care este dinamica schimbărilor internaționale, natura practicilor instituționale în relațiile internaționale; rolul agențiilor nonstatale în problema drepturilor omului; implicațiile anarhiei internaționale etc.);**

constructiviștii

- **4. entuziasmul noilor cercetători opuși curentului raționalist din relațiile internaționale și dorința acestora de a promova curente de gândire considerate marginale (Reus-Smit 2005:195-196).**

Onuf și wendt

- **Această orientare intelectuală reprezentată în relațiile internaționale ca meta-teorie de Onuf și Wendt, are specificitatea unor analize sistematice bazate pe verificări empirice**

onuf

- **Nicholas Onuf este cel ce a introdus constructivismul în relațiile internaționale considerând că acesta era „un mod de a studia relațiile sociale, indiferent ce tip de relații sociale, plecând de la ipoteza că ființele umane sunt ființe sociale**

wendt

- **A. Wendt a mers mai departe și a considerat că actorii acționează pe baza semnificațiilor pe care obiectele le au pentru ei, iar aceste semnificații sunt construcții sociale.**

Adler

- **În fapt, putem considera așa cum o făcea și E. Adler, că teoria constructivistă nu este o teorie în sine pentru relațiile internaționale ci „o teorie socială pe care se fondau teoriile politicii internaționale”.**

wendt

- **Ideile de bază ale constructivismului sunt excelent precizate de A. Wendt în lucrarea sa „Teoria socială a Politicii Internaționale” publicată la noi, în 2011, la Polirom.**

wendt

- În această lucrare Wendt afirma că autorii ce s-au inspirat din teoriile post-pozitivistice (teoria critică, postmodernismul, teoria feministă, neoinstituționalismele etc.,) au acceptat două principii de bază ale constructivismului:
- 1. structurile de asociere umană sunt determinate în general de idei împărtășite și nu de forțe materiale;
- 2. identitățile și interesele actorilor intenționali sunt mai degrabă construite de aceste idei împărtășite decât date de natură (Wendt 2011:33).

Primul principiu-wendt

- Primul principiu enunțat de Wendt după cum afirma acesta reprezenta o abordare idealistă a vieții sociale și era un principiu social diferit de abordarea materialistă inspirată de biologie, tehnologie și mediu.

Al doilea principiu

- Al doilea principiu, reflecta o abordare „holistă” ori „structuralistă” prin importanța pe care o acorda forței de creație a structurilor sociale, în contrast cu perspectiva „individualistă” care afirma că structurile sociale sunt reductibile la indivizi (Wendt 2011:33).

wendt

- Wendt considera că forma de constructivism pe care o prefera era una *moderată*, ce făcea concesii atât materialismului cât și individualismului.
- Inspirată de sociologia structuraționistă și de interacționismul simbolic, constructivismul lui Wendt se dorea a fi o abordare științifică, o *investigație socială a politicii internaționale*.

wendt

- Ideile lui Wendt erau inspirate evident din teoria existenței (ontologie) și am putea afirma că era veche în filosofie.
- Disputa se purta pornind de la întrebarea dacă ***realitatea socială era determinată de ideii sau de materie.***

wendt

- Materialiștii (realiștii, neorealiștii, interguvernamentaliștii, marxiștii și neomarxiștii) considerau că ființa determină conștiința pe când idealiștii afirmau contrariul.

realiști

- În opinia de exemplu a realiștilor, realitatea socială era explicată de forțele materiale ce decurgeau din natura umană (Hobbes; Morgenthau) sau din distribuția capacităților materiale conform neorealiștilor (Waltz) sau din raporturile de producție ca la neomarxiști.

idealiștii

- Idealiștii considerau prin opoziție cu materialii că mult mai importantă era semnificația pe care actorii o dădeau faptelor materiale, obiectul social fiind determinat de ideile pe care oamenii le construiesc.

Materialiștii vs idealiștii

- Pentru materialiști era important, în cadrul raporturilor dintre state, **puterea, forța brută** de care dispunea fiecare.
- Pentru idealiști era important ce **semnificație** dădeau statele puterii lor și care puteau fi determinată de convenții sociale (tratate, norme, reguli, proceduri).
-

structură-agent

- O a doua dezbateră ce privea în mod special teoria constructivistă se referea la relația dintre structură și agent, între sistem și actor, opunând holiștii, individualiștilor.

individualiștii

- Conform individualiștilor individul este independent de structura din care el făcea parte, structura neavând decât un efect causal asupra agentului.

structură-agent

- Programul de cercetare al constructiviștilor se detașa de cel al realiștilor pe care îi considerau materialişti și individualişti, de liberali pe care îi vedeau idealişti și individualişti și de marxiști prezentați ca materialişti și holiști.

Structură-agent

- Ontologia constructivistă pune accentul pe contextul social și intersubiectivitatea regulilor și normelor în relațiile internaționale.

structură-agent

- Constructiviștii au subliniat, de asemenea, importanța structurilor normative ca structuri materiale, rolul identității în constituirea intereselor și acțiunilor actorilor, în constituirea reciprocă (mutuală) a agenților și structurilor

structură-agent

- Câmpul lor de cercetare în relațiile internaționale s-a focusat pe trei direcții principale: *ce semnificație avea noțiunea de anarhie?; care erau originile interesului național?; cum erau decise politicile de securitate? .*

Wendt-anarhia

- În problematica anarhiei studiile cele mai relevante le-a avut pentru început A. Wendt. În lucrarea sa *Anarchy Is What States Make of It* și apoi în lucrarea deja citată „*Social Theory of International Politics*” acesta demonstrează că nu există o singură anarhie internațională ci mai multe culturi anarhice ce depinde de natura relațiilor dintre state: hobbsiană în care statele sunt inamice, anarhia lockiană în care statele se văd ca rivale și anarhia kantiană când statele se concep ca amice.

Weldes

- În ceea ce privește interesul național, constructiviștii prin lucrările lui J. Weldes au arătat că acestea sunt determinate de reprezentările statelor despre lumea internațională și sunt influențate de identitățile statelor care rândul lor sunt modelate de valorile organizațiilor internaționale guvernamentale și non-guvernamentale

Constructiviștii și politicile de securitate

- John Ruggie și Martha Finnemore). Peter Katzenstein, Emmanuel Adler și Michel Barnett au arătat de asemenea că politicile de securitate sunt construite social și că evoluează în timp către crearea comunităților de securitate.

constructivismul

- În problematica integrării europene constructivismul este considerat o abordare mai recentă. Rosamond consideră că este ceva nou în relațiile internaționale, fără a putea fi definit ca o teorie a integrării europene

Constructivismul- normele și identitatea

- Cu toate acestea, el acceptă ideea că una din contribuțiile constructiviștilor, în rândul cărora putem aminti pe Jeffrey Checkel, era studiul integrării europene ca proces. Procesul integrării europene este unul în schimbare în care contează realitățile instituționale contruite social, limbajul , normele ce definesc identitatea UE.

Constructivismul-cetățenia europeană

- Cercetările privind cetățenia europeană, comunitatea de securitate europeană sau economia europeană fac parte incontestabilă din programul academic al constructiviștilor.).

constructivismul

- Ei văd UE, procesul integrării europene ca un răspuns european la provocările mediului internațional și mai ales ale globalizării. Căutările lor ontologice și epistemologice au în vedere identitățile multiple construite social prin limbaj, norme sau idei.

Constructivism și integrare europeană

- Constructiviștii integrării europene au în programul de cercetare piste prin care se interoghează în ce măsură normele, valorile, limbajul și normele integrării europene definesc identitatea Uniunii și a politicilor acesteia.

lucrări

- J. Checkel cu lucrarea „Social Construction and Integration” și Thomas Risse-Kappen cu lucrarea „*Exploring the Nature of the Beast: International Relations Theory and Comparative Policy Analysis Meet the European Union*”.

Risse-kappen

- Autorul citat consideră că Uniunea Europeană oferă un câmp excelent de dezvoltare al cercetării constructiviste moderate, mai ales că este organizația cea mai bine conturată prin norme și valori în cadrul relațiilor internaționale.

constructivismul

- Mai mult, aceasta oferă un grad ridicat de socializare a unor norme și valori ce împiedică conflictele între statele membre .

Constructivism-metoda discursivă

- Există mai multe abordări constructiviste ale UE. Prima este una radicală, postmodernistă sau post-structuralistă numită și metoda discursivă.

constructivism-metoda discursivă

- Conform acesteia, UE este un discurs , o construcție lingvistică ce caută să disimuleze și să perpetueze relațiile de dominație precum ale bărbaților asupra femeilor, ale capitalului asupra muncii, ale creștinilor asupra musulmanilor, a albilor contra „celorlalți”.

Constructivismul social

- O altă abordare a construcției europene este dată de constructivismul social

Constructivismul social

- Acesta se opune determinismului structural (totul este dictat de lupta de clasă”) specific marxiștilor sau totul este condiționat de economie sau că totul este modelat de anarhia sistemului internațional.
- El se opune, de asemenea și instituționalismului istoric ce consideră că instituțiile sunt modelate de istorie.

giddens

- Reprezentat magistral de Anthony Giddens, constructivismul social propune în analiza UE termenul de „structuraționism”. Structuraționismul subliniază că agenții sunt legați de structuri, dar au și capacitatea de a modifica mediul în care aceștia operează

constructivismul

- Conform constructiviștilor normele, ideile și identitățile integrării europene sunt în permanentă schimbare și că ne găsim în fața unui proces de interacțiune socială de reconstrucție permanentă.

constructivismul

- Evoluțiile politicilor externe ale statelor membre ale UE sunt în permanentă schimbare și ele depind radical de interacțiunile dintre statele membre. Exemplul nucleului dur de integrare franco-german vine să sprijine demersul constructivist.
- Cele două politici naționale sunt într-un proces de interacțiune dialectică

constructivism

- Constructiviști sunt adversari, de asemenea, ontologiei raționaliste. Ei consideră că politicile europene ale Franței nu sunt determinate neaparat de poziția materială a acestei puteri.
- Cu toate acestea ei recunosc că apărarea PAC-ului în Franța trece printr-o logică raționalistă, fiind influențată de un loby agricol puternic

Instituționalismul sociologic

- Considerat cel mai activ curent constructivist implicat în analiza construcției europene, instituționalismul sociologic pornește de la ideea de socializarea unui actor de către alți actori, influențându-le acestora interesele, politicile și identitățile. Instituționalismul sociologic introduce conceptul de „comunitate epistemică”, de persuasiune și socializare.

rosamond

- Ben Rosamond considera că instituționaliștii sociologici analizează capacitatea „instituțiilor culturale și organizaționale de a modifica preferințele, interesele și identitățile actorilor în cadrul lumii sociale” (Rosamond 2000, p. 114).

rosamond

- Rosamond consideră că interesele și identitățile sunt endogene proceselor interacțiunii pe care instituțiile le reprezintă.
- Întrebarea de la care pleacă acești autori este următoarea: Cum actorii (instituțiile) construiesc lumea în care operează și ce implicații au aceste constructe „in terms of choices and constraints on action” (Rosamond 2000:119).
-

schwok

- Un exemplu pe care ni-l dă Schwok este cel privind negocierile în cadrul COREPER. Autorul consideră că actorii (ambasadorii statelor membre ale UE) sunt „socializați” de către instituție, aceasta reușind să le influențeze interesele și identitățile. Revenind la „comunitatea epistemică”, aceasta presupune că actorii politici în sânul UE în ciuda originii și culturii lor diferite vorbesc același limbaj.
- Ei sunt rezultatul aceleiași pregătiri universitare, partajează aceleași valori și idei paneuropene, federaliste etc. Acest set de valori actorii îl dobândesc în cadrul unui proces de „învățare socială”, dezvoltând noi interese și preferințe ce nu au conotații materiale (Schwok 2005:117; Rosamond 2000:121).

Inst. sociologic

- În final, avem ca rezultat un proces cognitiv ce convinge autorii să-și modifice preferințele și implicit interesele și identitățile.
Instituționalismul sociologic pune așadar accent pe instituțiile cognitive (discursurile) ce modifică atitudinile și identitățile actorilor.

Habermas-logica argumentării

- Logica „*argumentării*” a lui Habermas este fundamentată pe *teoria acțiunii comunicative*, pe „*power of language*” și pe efectele discursului.

Logica argumentării

- Vorbim, în acest caz, de un proces de comunicare colectivă, opus negocierii, ce caută *consensul* în logica acțiunilor discursive și a normelor colective. Se caută totdeauna, pornind de la logica discursului și a normelor, cel mai bun argument „*better argument*”.

Logica argumentării

- Actorii sunt considerați raționali nu numai atunci când acționează în conformitate cu interesele lor ci, de asemenea, când ei se supun normelor și principiilor acceptate de toți și când pot să explice și să justifice acțiunile lor.
- Legitimarea, în cazul acesta, este determinată de *argumentare*, mai mult decât de *identitate* și *eficiență*.

Logica “identității”

- Logica „*identității*” aparține, ca mod de explicare, *instituționalismului sociologic* pornind de la ideea că *normele și principiile* influențează negocierile dintre statele membre și candidate, dintre acestea și instituțiile Uniunii.
- Conform acestei teorii, raționalitatea actorilor este considerată mai degrabă contextuală decât instrumentală, derivând din *identitatea comunității* căreia actorii amintiți îi aparțin.

identitatea

- Un rol extrem de important în lărgirea UE l-au avut, pe de o parte, valorile democrației, iar pe de altă parte, contextul cultural.

identitatea

- Procesul de decizie are în vedere construirea unei *identități comune*, baza promovării unor obiective și viziuni comune ale statelor membre și candidate.

identitatea

- Decizia colectivă este, astfel, subiectul *identității*, mai mult decât al *eficienței*. Ea caută să dezvolte și să protejeze și să stabilească limitele solidarității

Instituționalismul sociologic

- are în vedere analiza *sistemică* a nivelului organizațional al lărgirii (actorii implicați, relațiile dintre aceștia, principiile care ghidează acțiunile actorilor, normele, valorile comune).

Inst. sociologic

- De asemenea, constructivismul ia în calcul mai ales, factorii ideatici și culturali ai lărgirii precum „*comunitatea*” sau „*matricea culturală*” a țărilor candidate, concepte precum „socializarea” și „europenizarea” (identitatea europeană).

Inst. sociologic

- Este, de asemenea, interesat de gradul în care actorii, din interiorul sau exteriorul organizației, participă la definirea *identității colective* sau a *crezurilor fundamentale* (fundamental beliefs)

Rațiunile extinderii

- Dacă comparăm extinderile succesive ale Comunităților Europene și ale Uniunii Europene, putem constata că în cazul țărilor AELS, teoria cea mai adecvată a fost *raționalismul instituționalist*, astfel că state precum Marea Britanie, Danemarca, Irlanda, Austria, Suedia sau Finlanda au dorit prin intermediul organizației (CE sau UE) să-și maximizeze beneficiile economice și de securitate,

Logicile extinderii

- În timp ce în cazul lărgirii spre Europa Centrală și de Est, logica a fost, mai degrabă, una *constructivistă*, mai ales că aceste state doreau să iasă din „*identitatea estică*” și să se „întoarcă în Europa” („*return to Europe*”)(Zielonka 2006: 23).

Logicile extinderii

- Pentru aceste state, normele democratice ale Uniunii, valorile promovate de tratate au fost mult mai importante decât logica maximizării profiturilor economice sau de securitate, cu toate că acestea nu au fost neglijabile.

Preferințele actorilor

- Nu pot fi uitate, în acest caz, preferințele Uniunii și ale statelor membre, dacă luăm în calcul câteva variabile precum proximitatea geografică a Europei Centrale și de Est (interdependențele economice și geopolitice) și structura socio-economică (competiția pentru accesul pe piețe, investițiile și încasările bugetare).

Thomas Risse-Kappen-persuasiunea

- Un cercetător de excepție, Thomas Risse-Kappen, inspirat de teoriile comunicării ale lui Jürgen Habermas, a dezvoltat tema persuasiunii (Risse-Kappen 1996).

Risse-kappen

- Ideea acestuia era că ideile devin consensuale când actorii cred în ele, ceea ce face ca procesele comunicaționale să fie primordiale.
- Procesele decizionale sunt direct influențate de procesele comunicaționale atunci când normele, ideile și valorile sunt consensuale.
- Cu alte cuvinte, deciziile actorilor din UE sunt mai ușor de înțeles atunci când aceștia partajează viziunea integrării și a solidarității europene și se bazează pe un grad relativ de încredere

romii

- În cazul lor este limpede că elitele europene din Est și din Vest nu partajează aceleași crezuri și ca urmare procesele deliberative sunt greu de realizat, apelându-se la decizii unilaterale așa cum a procedat Franța expulzându-i pe romii de cetățenie română.

Rromii din Franța - securitizare unilaterală

- În cazul acesta, Franța a aplicat o altă teorie specifică securității societale, securitizând unilateral comunitatea franceză din UE în fața pericolului migraționist al țiganilor (Bărbulescu 2011).

Rromii din Franța

- În cazul romilor din Franța actorii nu fost socializați, nepartajând aceleași idei. Ca urmare în acest caz n-a putut fi vorba de norme stabilite la nivel european sau de interacțiuni între diferiți agenți ca aceștia să socializeze.

romii

- Procesul de stabilire a normelor presupunea trei acțiuni: una în care agenții individuali să devină agenți morali care să influențeze și să-i convingă pe ceilalți de necesitatea unor valori comune, care să ducă la politici europene față de romi;

romii

- a doua acțiune se referă la „fereastra politică” ce apare atunci când o comunitate (europeană) se confruntă cu o problemă fără răspuns evident, ca cel al tensiunii provocate de prezența romilor-cetățeni români în Franța.

rromii

- În acest caz preferințele actorilor au fost net diferite, ceea ce permite conform instituționalismului sociologic căutarea de noi informații, care să permită, printr-un proces nou de comunicare, socializarea agenților.

Învățare și socializare

- A treia acțiune constructivistă se referă la Învățare și socializare, adică de creare de ***norme sociale durabile***.

romii

- În cazul romilor acesta presupune un proces d lungă durată, dat fiind identitățile lor tradiționale diferite se identitățile europene.

romii

- Agenții tradiționali individuali au rol minor în acest caz și ca urmare procesul prin care normele europene pot să socializeze agenții (fie din rândul romilor, fie din rândul guvernelor și al instituțiilor europene sau ale societății civile) presupune în primul rând, o **mobilizare societală** (vorbim în acest context de actori non-statali și de rețele politice nu întotdeauna asumate de elitele tradiționale).

Procesul de învățare socială

- În al doilea rând, demersul constructivist presupune un proces de „învățare socială” prin care elitele europene să asume valori privind romii, să le interiorizeze ca mai apoi procesul decizional la nivelul UE să conducă la elaborarea politici comune bazate pe crezuri partajate și care să aibă efecte în comportamentul actorilor integrării.
- Acesta înseamnă un nou raport între stat și societate, între state-membre- UE și societatea civilă, greu de imaginat ca având efecte imediate în cazul romilor.

Concluzii-critici

- Criticii constructivismului au pornit tocmai de la această lipsă de operaționalizare a teoriei și faptul că protagoniștii acesteia au neglijat ipotezele și testarea empirică a acestora.
- Se impune în cazul lor studii monografice mai bine elaborate care să clarifice raporturile de cauzalitate între între interese (variabile structurante) și idei (Schwok 2005:121).
-

concluzii

- Cu toate acestea contribuțiile lor la studiul integrării europene sunt importante. După cum afirma Ben Rosamond, în 2005, constructivismul este o contribuție recentă la studiul procesului integrării europene însă contribuțiile sale privind identitatea europeană (grupuri, norme, idei, culturi) sunt salutare .
- Mecanismul său de „învățare socială” poate fi un instrument excelent pentru procesul de stabilire a normelor europene.

Guvernanța multinivel

- Reformele din 1988 și 1993 privind managementul Fondurilor Structurale au dat o nouă dimensiune politicilor UE și au condus la descentralizarea deciziilor privind programele de dezvoltare regională, de la Comisia Europeană, la statele membre și autoritățile sub-naționale (regionale, locale și altele, dar din sectorul privat). Odată cu aplicarea principiului parteneriatului, în procesul de planificare, implementare și evaluare a programelor multianuale, se poate afirma că a fost consacrată o nouă arhitectură în interiorul UE.
-

GM

- În acest articol, examinez modul în care diferiți actori, supranaționali, naționali sau de la nivel sub-național participă la elaborarea deciziilor sau doar influențează deciziile UE , în scopul apărării și promovării propriilor interese .Sistemul multi-level governance, ce implică o mult mai largă participare la luarea deciziilor (*decision-making*), este examinat comparativ cu cele două modele rivale, interguvernamentalismul și federalismul, importanța introducerii noilor structuri în cadrul Uniunii Europene fiind argumentată prin sporul de democrație în elaborarea deciziilor .

GM

- Există mai multe motive de natură teoretică și practică pentru analizarea conceptului de multi-level governance . În primul rând, subiectul este abordat frecvent în literatura academică adesea în contextul contrapunerii acestuia modelelor mai vechi, în special interguvernamentalismului, pentru a sublinia schimbarea semnificativă a rolului statelor în adoptarea deciziilor, la nivelul UE.

GM

- În al doilea rând, apariția noilor parteneri și competitori, în același timp, în derularea fazelor de planificare și implementare a programelor și politicilor UE, a schimbat complet scena pe care evoluau până recent actorii, acum adoptarea deciziilor politice și economice fiind mult mai fragmentată

“A white paper on European Governance” evidențiază

- . În al treilea rând, existența numeroaselor comitete (*committees*)^{1,2} și grupuri de lucru ce participă la formarea deciziei sau studiază modul în care este percepută maniera de guvernare europeană (*European governance*), nu numai de către actorii participanți ci și de către cetățenii UE.

GM

- Raportul Consiliului Municipalităților și Regiunilor Europene (CEMR), intitulat “A white paper on European Governance” evidențiază necesitatea aplicării celor șapte principii ale “bunei guvernări”, inclusiv introducerea unor reforme care să asigure participarea mai largă la elaborarea politicilor comunitare.
-

GM

- Articolul este structurat după cum urmează : în secțiunea următoare este prezentată succint semnificația conceptelor de *governance* și *multi-level governance*, așa cum au fost consacrate în literatura academică. Secțiunea a treia este dedicată prezentării actorilor-participanți la elaborarea și influențarea deciziilor inclusiv modalitățile prin care actorii acționează în scopul protejării intereselor proprii și respectiv rezolvarea conflictelor între competitori în cazul aplicării principiului parteneriatului, la implementarea politicii de dezvoltare regională .
-

GM

- Reformele introduse în 1988 în privința managementului Fondurilor Structurale și crearea pieții unice în 1993 au avut un impact puternic nu numai asupra relațiilor dintre Uniunea Europeană și instituțiile sale, pe de o parte, guvernele naționale, autoritățile regionale și locale, pe de altă parte, ci și asupra conceptualizării UE în literatura academică. Uniunea Europeană este apreciată de unii cercetători și analiști din domeniul științelor politice, ca o organizație bazată pe tratate, dar în mod distinct de modelul federal deoarece se consideră că este o organizație de state centralizate.

GM

- Argumentul acestor autori constă în faptul că marea majoritate a modificărilor introduse în arhitectura și funcționarea instituțiilor UE au avut la bază deciziile adoptate în cadrul Summit-urilor șefilor de stat și de guvern (Maastricht, Amsterdam, Nice), ca reprezentanți ai statelor membre, independente și suverane

GM

- Competențele acordate unor comisii , prin deciziile Consiliului¹², au constituit o sursă permanentă de tensiune între Parlamentul European și Comisia europeană, dar prin decizia 1999/468 s-au acordat anumite competențe Parlamentului referitoare la activitatea comisiilor¹³. O altă sursă de tensiuni, de astă dată între guvernele naționale și Comisia Europeană a apărut din cauza eligibilității autorităților regionale și locale precum și a unor actori privați la procesul de planificare, implementare, și evaluarea programelor de dezvoltare regională . Guvernele naționale au fost nemulțumite de decizia Comisiei de a considera eligibile, autoritățile sub-naționale (regionale, locale, agenți privați)

GM

- Uniunii Europene, promovată în literatura academică, drept un sistem *multi-level governance*, în care instituțiile UE acționează ca actori în rețeaua guvernării, exercită o anumită influență asupra adoptării deciziilor dar nu au putere de control pe linie ierarhică.

- .

GM

- Adăugarea unui al treilea, sau chiar al patrulea nivel de autoritate, afirmă T. Börzel, a condus la creșterea complexității procesului de elaborare a deciziilor precum și la necesitatea unei coordonări non-ierarhice a actorilor-participanți din sectorul public și privat, a tuturor nivelurilor administrative

GM

- Multi-level governance semnifică totalitatea relațiilor dintre actori, aflați pe niveluri teritoriale diferite, din sectorul public și privat deopotrivă. Conceptul de *multi-level governance*, ca “sistem de negociere continuă între guvern și diverse niveluri teritoriale”, este introdus în dezbaterile din literatura academică de către G. Marks¹⁸, dar abordarea acestui concept, din perspectiva organizației supranaționale, cum este privită UE, a luat amploare în ultimii ani .

GM

- Subiectul *multi-level governance* este abordat în alte trei lucrări de către L. Hooghe și G. Marks¹⁹⁻²¹, accentul fiind pus pe evidențierea caracteristicilor specifice acestui sistem, fiind distinse două tipuri de multi-level governance .

GM

- Tipul I multi-level governance, mai apropiat de modelul federalist, este caracterizat prin : existența unui număr limitat de autorități, dimensionate astfel încât să fie capabile să îndeplinească mai multe funcții (*multi-task jurisdictions*) ; un număr limitat de niveluri administrative între care se produce dispersia autorității; numărul optim al nivelurilor administrative într-un stat este apreciat a fi egal cu trei, cu toate că există și alte opțiuni privind luarea în calcul și a unor niveluri adiționale (provinciale, interlocale)²².

GM

- A treia trăsătură, se afirmă în lucrare, constă în existența cvasi-permanentă a structurii sistemului multi-level governance, exemplul notoriu fiind cel din Germania unde ființează trăsăturile implementate în 1949, care s-au menținut și după reunificarea

GM

- Tipul I multi-level governance fiind mai apropiat de modelul federalist, este considerat a fi propriu arhitecturii la nivel național .

GM

- Tipul II multi-level governance, conform aprecierii autorilor, se caracterizează prin: existența unor multiple și independente autorități specializate (*task-specific jurisdictions*), care se suprapun teritorial (*territorially overlapping jurisdictions*); un număr mare de autorități (*large number of jurisdictions*); niveluri administrative mai numeroase (*many jurisdictional levels*) și, în fine, existența unei flexibilități a sistemului (*flexible jurisdictional system*).

GM

- Tipul II multi-level governance este propriu arhitecturii UE, unde numărul mare de autorități, suprapunerea competențelor acestora peste aceeași entitate teritorială, numărul mai mare de niveluri și flexibilitatea sistemului (pentru a răspunde mai bine preferințelor cetățenilor) reprezintă rezultatul reformelor introduse după 1988 privind elaborarea, adoptarea, implementarea și monitorizarea politicilor UE

GM

- **Actorii-participanți la procesul de elaborare și implementare a deciziilor**

GM

- Comitetul Economic și Social, compus din reprezentanți ai instituțiilor economice și sociale din țările membre, ponderea lor națională respectând oarecum pe cea din Parlamentul European, cu mențiunea că numără în total 222 membri, iar structura profesională include muncitori, agricultori, meșteșugari, comercianți sau transportatori, are un rol consultativ, dreptul său la inițiativă fiind consacrat prin Tratatul de la Maastricht³⁸. În 2005, de exemplu, în timpul când președinția a fost deținută de Marea Britanie, prioritățile legislative ale Comitetului Economic și Social au fost orientate spre probleme de mediu și dezvoltare durabilă, în special pentru reglementarea regimului chimicalelor³⁹.

BCE

- 2) Banca Centrală Europeană a fost proiectată să acopere domeniul politicii monetare unice, inclusiv dirijarea intervențiilor pe piața schimburilor față de monedele concurente, în special yenul japonez și dolarul american .
- 3

BEI

-) Banca Europeană de Investiții are, conform art. 198, pct. D și E, din Tratatul de la Maastricht, atribuții în domeniul susținerii financiare a țărilor europene cele mai defavorizate precum și țărilor din Europa centrală și de est în vederea integrării în economia mondială .
-

Comitetul Regiunilor

- 4) Comitetul Regiunilor, creat prin Tratatul de la Maastricht, are rol consultativ în probleme ce aparțin domeniilor Culturii, Sănătății Publice, cel al Educației, tineretului și formării profesionale precum și la Fondurile Structurale, consultarea Comitetului fiind obligatorie, conform art. 265 din tratat. În anumite situații, Comitetul își poate exprima opinia din proprie inițiativă referitor la problemele legate de interesele regiunilor, fiind adesea numit “paznic al principiului subsidiarității

Agenții-17

- 7 agenții, marea lor majoritate înființate în 1994-1995, pe baza unei decizii a Consiliului European din 1993. Fiecare dintre aceste agenții, având domeniul de activitate stabilit în momentul înființării, ori modificat ulterior, este unică în domeniul respectiv.

Agenții

- Aceste agenții, ce poartă denumiri diferite cum ar fi, de exemplu, *European Foundation for the Development of Vocation Training*, una din primele două agenții înființate înainte de 1993, *European Agency for Safety and Health at Work*, sau *Office for Harmonisation in the Internal Market*, pot fi grupate în patru categorii, după scopul activității :

Centre de monitorizare

- *centre de monitorizare* (de exemplu, *Agenția Europeană de Mediu, Centrul European de Monitorizare asupra Rasismului și Xenofobiei*),
-

agenții pentru facilitarea funcționării pieței interne(7)

- ***agenții pentru facilitarea funcționării pieței interne(7 agenții, printre care, Office for Harmonisation in the InternalMarket, European Food Safety Authority, European Agency for the Evaluation of Medicinal Products),***

agenții cu scopul de a promova dialogul social

- ***agenții cu scopul de a promova dialogul social*** la nivelul Uniunii Europene (*European Centre for the Development of Vocational Training* sau *European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions*) și agenții care execută programe și sarcini, în interesul UE , în domeniul lor de expertizare ca de exemplu, *Translation Centre for the Bodies of the European Union*

Actorii regionali

- **Actori regionali**
- Reforma din 1988 privind implementarea Fondurilor Structurale a avut un impact puternic asupra relațiilor din interiorul UE, în special asupra celor dintre autoritățile regionale și supranaționale, dar a creat și o nouă paradigmă, intens analizată, în literatura academică
- Consecințele aplicării noii proceduri de implementare a Fondurilor Structurale s-au manifestat în planul coordonării verticale interguvernamentale fiindcă, pe baza principiului parteneriatului, actorii regionali au acces deplin la ambele faze ale politicii UE, elaborare plus implementare

AR

- . Planurile de dezvoltare și cele operaționale trebuie realizate în cooperare de autoritățile regionale și naționale, înainte de a fi supuse analizei Comisiei Europene . În faza de planificare, interesele regionale pot fi promovate de către autoritățile ce participă la elaborarea planului, în timp ce în fazele următoare regiunile dispun de posibilități reale de a influența finanțarea proiectelor, știut fiind că fiecare proiect, aprobat de Comisie, trebuie să fie co-finanțat de autoritățile regionale sau naționale, după caz, iar căile prin care se pot influența deciziile la nivel UE sunt fie pe filiera națională, fie prin intervențiile Comitetului Regiunilor sau al Parlamentului European⁵⁶, inclusiv prin negocieri cu Comisia.

regiuni

- parteneriat interregional, cu actori publici sau privați, iar Comisia a fost întotdeauna interesată să vadă o mobilizare crescândă a potențialului regional prin astfel de cooperări⁵⁸. Desigur promovarea intereselor proprii este însoțită inerent de apariția unor conflicte atât între Comisie, pe de o parte, autoritățile naționale și regionale, pe de altă parte, cât și între regiuni și guvernele naționale, iar acestea provoacă adesea dificultăți în timpul negocierilor.

regiuni

- Rolul regiunilor, ca al treilea nivel, a fost și rămâne una din preocupările instituțiilor europene, naționale și subnaționale, iar literatura academică a contribuit consistent la implicarea autorităților regionale în procesul de elaborare și aplicare a deciziilor UE .

modele

- Fiecare stat membru UE are structura teritorială – administrativă proprie, în care transferul competențelor, de la nivelul național către autoritățile subnaționale, depinde de o serie de factori de natură politică, economică, culturală și etnică, uneori, dar implicarea regiunilor în elaborarea și implementarea politicilor UE este o realitate indubitabilă.

germania

- Statele reprezentative prin descentralizarea deciziilor la nivel național, Germania⁵⁹, Austria⁶⁰ și Belgia⁶¹, au continuat să fie preocupate de introducerea unor reforme prin care să se optimizeze procedurile de alocare a Fondurilor Structurale. Spre exemplu, reforma din 1996 introdusă de Germania⁶² a urmărit să permită actorilor regionali să iasă de sub tutela landurilor și să participe la elaborarea planurilor de dezvoltare . Ca interfață, între nivelul European și cel regional, se prezintă agențiile de stat al căror rol de mediere și apărare a intereselor regiunii este foarte important .

franța

- Modelul francez, implementat după reformele de descentralizare inițiate în 1982, prin înființarea regiunilor⁶³, prevede accesul autorităților regionale la elaborarea și implementarea planurilor de dezvoltare regională pe baza contractelor de plan stat-regiune. Regiunea reprezintă nivelul intermediar între centru și nivelul local dar are caracteristici specifice ce reies din interpretarea textului legii 125/92, ce a consacrat caracterul dual al administrației teritoriale franceze⁶⁴ (ea “este asigurată de colectivitățile teritoriale și de serviciile descentralizate ale statului”). Din acest punct de vedere unii autori, precum Gérard Marcou , afirmă că regiunea este doar o “circumscripție de servicii descentralizate a statului”⁶⁵.

franța

- Conform art.59 al legii 213/82 consiliul regional “are competența de a promova dezvoltarea economică, socială, culturală și științifică a regiunii și amenajarea teritoriului în respectul integrității, al autonomiei și ale atribuției departamentelor și comunelor”.

franța

- În exercitarea competențelor date prin lege, regiunea este partenerul statului în derularea programelor de dezvoltare regională. Consiliul regional elaborează și adoptă planul regiunii, semnează contractul de plan stat-regiune (*contrat de plan État-Région*), este competent în ceea ce privește învățământul secundar, formarea profesională, turismul regional, transporturi etc.

Franța

- Spre deosebire de landurile germane, regiunile franceze n-au putere legislativă în implementarea competențelor ce le revin, au doar putere de decizie și de reglementare, ceea ce se traduce printr-o competență normativă limitată, compensată de o competență materială extinsă. Regiunea participă, în funcție de interesul manifestat, și la realizarea programelor de dezvoltare locală, prin sprijinul acordat în materie de achiziții echipamente, dezvoltarea infrastructurii, dezvoltarea urbană și rurală.

Franța

- Finanțele regiunii sunt asigurate din încasări fiscale, adică din impozite directe (taxe profesionale, taxe asupra locuințelor, taxe funciare) care alimentează bugetele locale precum și din rețelele fiscale de impozitare indirectă (aplicate în special pieții auto și tranzacțiilor imobiliare).
- În raport cu departamentele, resursele financiare ale regiunilor sunt mai reduse fiindcă fiscalitatea regională este relativ scăzută comparativ cu cea practică în celelalte două colectivități locale⁶⁶.

Securitatea: traditionalisti versus extindere

- Printre cei care au susținut deschis extinderea domeniului studiilor de securitate s-au numărat Ullman (1983); Jahn, Lemaitre și Wæver (1987); Nye și Lynn Jones (1988); Matthews (1989); Brown (1989); Nye (1989); Crawford (1991); Haftendorn (1991); Tickner (1992); și Wæver et al. (1993)

Barry Buzan

- susținea coroborarea unui subdomeniu militar distinctiv al studiilor strategice cu studiile de securitate extinse (1987; 1991, capitolul 10).
- Ullman (1983) și Buzan (1991, capitolul 3) au extins definiția amenințării de la o formulare pur militară la una mai generală

De Wilde si Waever

- Ceilalți doi autori ai aceste cărți sunt, și ei, adepți ai extinderii, de Wilde având un profil liberal-pluralist, iar Wæver autodeclarându-se realist post-modernist

securitatea

- Dar pe măsură ce principala misiune a comunității strategice – analiza confruntării militare dintre Est și Vest – dispărea, a apărut o perioadă de dezorientare

securitatea

- Funcția și, implicit, statutul și finanțarea întregului edificiu al studiilor de securitate dezvoltate în timpul Războiului Rece păreau să fie amenințate;
- abordarea militară a analizei strategice părea extrem de vulnerabilă în fața presiunii exercitate de adepții extinderii

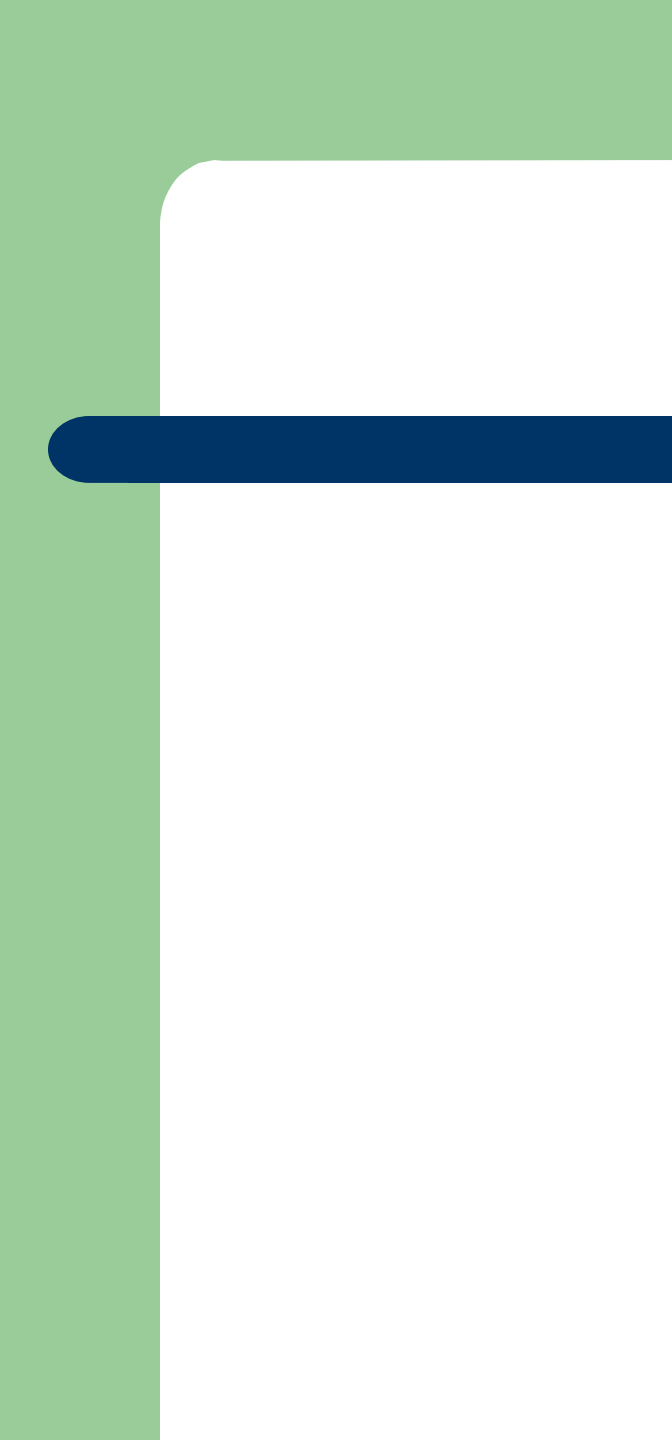
revistei *Survival* 1989

- devotată integral „aspectelor non-militare ale strategiei

Chipman : traditionalistii

Elementul care structurează analiza strategică trebuie să fie posibilă utilizare a forței (...). Aspectele non-militare ale securității pot ocupa o parte mai mare din timpul strategului, dar nevoia popoarelor, a națiunilor, a statelor sau a alianțelor de a procura, a desfășura, a angrena sau a retrage forțele militare trebuie să rămână principalul scop al cercetărilor analiștilor de strategie.

traditionalistii

- Critica adusă de tradiționaliști adepților extinderii, potrivit căreia aceștia riscă incoerența intelectuală, poate reprezenta un argument puternic

securitatea

- **complexitatea sintagmei și natura sa ideologică și de similitudinea ei, aproape până la suprapunere, cu conceptul de putere ori aprecierea că este derivat al puterii**

Securitatea:definitii

- Securitatea moderna este „**mentinerea unui mod de viata acceptabil pentru popor si compatibil cu nevoile si aspiratiile legitime ale celorlalti. Ea include absenta atacurilor armate si a coercitiei, absenta subversiunii interne si absenta eroziunii valorilor politice,economice si sociale, care sunt esentiale pentru calitatea vietii**” (National Defence College -Canada).

securitatea

- securitate pentru cine?
- securitatea căror valori sau interese?
- cât de multă securitate?
- față de ce riscuri și amenințări?
- ce instrumente folosim?
- costurile securității?
- pe ce orizont de timp?

definitii

- sens clasic, securitatea reprezintă capacitatea de a descuraja sau infrange o agresiune militara externa.
- Din acest punct de vedere, securitatea nationala este identică/sinonimă cu securitatea militara. Spre exemplu, pe perioada Razboiului Rece, securitatea se rezuma la studiul amenințării, folosirii și controlului forței militare (problematika nucleara).

Dicționarul de Relații Internaționale (Editura Universal Delsi, București, 2001)

- **securitatea** înseamnă „absența amenințărilor împotriva unor valori importante, care poate fi absolută (lipsa oricărui risc ori amenințare) sau de tip deplorabilă (într-o utilitate implacabilă

definitii

- **reprezintă starea individuală ori colectivă a persoanei, comunității, națiunii și a diferitelor organizări sociale locale, internaționale ori supranationale, în absența riscurilor, amenințărilor, pericolelor, provocărilor, sfidărilor și agresiunilor nonmilitare la adresa valorilor și intereselor naționale, comune ori colective, și garantarea că acestea nu vor fi în nici o situație periclitată.**

Securitatea nationale: def.

- semnifică *„starea națiunii și a statului, fundamentată pe prosperitate economică, legalitate, echilibru și stabilitate socio-economică, exprimată prin ordinea de drept și asigurată prin acțiuni de natură economică, politică, socială, juridică, militară, informațională în scopul exercitării neîngrădite a drepturilor și libertăților cetățenești, manifestarea deplină a libertăților de decizie și de acțiune a statului a atributelor sale fundamentale și a calității de subiect de drept internațional*

Relatii internationale

- În planul relațiilor internaționale, sunt uzitate mai multe sintagme, precum:
- **securitate colectivă:** stare a relațiilor dintre state, creată prin luarea, pe cale de tratat, a unor măsuri de apărare comună împotriva unei agresiuni;
- **securitate zonală (subregională):** situația rezultată din relațiile mutuale stabilite de statele dintr-o zonă geografică relativ restrânsă, având o caracteristică anumită care asigură statelor respective integritatea teritorială, independența, suveranitatea și protecția față de orice amenințare;

ri

- **securitatea regională (continentală):** starea de siguranță a statelor unui continent în privința respectării independenței, suveranității și integrității teritoriale.
- **securitate globală:** stare a sistemului internațional în care fiecare stat are garanția că se află la adăpost de orice agresiune sau alte ingerințe de natură să-i afecteze valorile fundamentale;
- **politica de securitate:** ansamblul măsurilor și acțiunilor întreprinse în toate domeniile vieții social-politice destinate să asigure în mod optim menținerea și consolidarea statului, apărarea și promovarea intereselor sale fundamentale.

Politica europeana de securitate

- *constituie un ansamblu mai mult sau mai puțin coerent de principii, actori (statali și non-statali), instituții, politici și practici care converg spre același țel, dar cu mijloace diferite: securizarea Europei unite și promovarea intereselor Uniunii Europene în întreaga lume*

Politica europeana de securitate

- UE este un important subiect de studiu pentru teoria relațiilor internaționale și studiile de securitate, nu numai prin caracterul său hibrid, implicând elementele unui suprastat și a unei organizații interguvernamentale regionale, cât și ca actor sau obiect referent (vezi mai jos) al securității europene.

Politica de Securitate a UE

- Este dificil de răspuns la întrebarea ce este Uniunea Europeană și ce rol ocupă și/sau va ocupa în ierarhia relațiilor internaționale (o ierarhie desigur subiectivă)

Politica de Securitate a UE

- reușita sau nereușita sa în domeniul PESC va marca în continuare integrarea politică europeană. Iar PESC a avut deja și va avea destule obstacole și teste interne și externe, incluzând aici probleme teoretice și practice, precum disponibilitatea Statelor Membre de a co-gestiona securitatea lor împreună cu Uniunea sau răspunsul la amenințări transfrontaliere care afectează securitatea societală a întregii Europe

Politica europeană de securitate

- Prima distincție pe care trebuie să o semnalăm este distincția operată de Buzan, Wæver și De Wilde între obiecte referente („lucruri care sunt văzute ca amenințate existențial și care au o solicitare legitimă de a supraviețui”), actori securitizatori („care securitizează probleme declarând că cineva – un referent obiectiv – este amenințat existențial”), actori funcționali (care „influențează semnificativ deciziile în domeniul securității” fără a fi obiecte referente sau actori solicitând securitate în numele unui obiect referent). Vezi Barry Buzan, Ole Wæver, Jaap de Wilde, *Security: A New Framework for Analysis*, Lynne Rienner Publishers, Boulder, Londra, p. 36.

Securitatea europeana

- Integrarea politică europeană (și implicit Politica Externă și de Securitate Comună) a fost marcată mereu de disputa între susținătorii unei cooperări interguvernamentale în cadrul unor instituții comunitare care să nu constrângă statele, bazată pe păstrarea suveranității acestora și susținătorii unei Europe federale și supranaționale, bazată pe cedarea de suveranitate din partea statelor în favoarea unor autorități internaționale superioare

interguvernamentalismul

- Totuși, interguvernamentalismul face parte din teoriile integrării și deci din paradigma instituționalist-neoliberală. El portretizează Uniunea Europeană ca un forum de târguieli între Statele Membre, în limitele constrângerilor stabilite prin regulile formale ale PESCE

Stanley Hoffman

- Interguvernamentalismul ca teorie a integrării europene a fost promovat în anii '60 de Stanley Hoffman, care respingea asumpțiile federaliste și funcționaliste, considerând că integrarea europeană nu este inevitabilă

Interguvernamentalismul

- Interguvernamentalistii apreciază că poziția cheie în cadrul Uniunii Europene este deținută în continuare de statele-națiune („Statele Membre”), lăsând puțin spațiu de autonomie pentru Comunitate/Uniune în politica internațională.

Interguvernamentalismul

- UE nu mai reprezintă doar o organizație internațională cu atribuții specifice într-un anumit domeniu,
- Uniunea nu este privită de realiști ca o entitate statală capabilă să înlocuiască statul. Prin urmare, ea nu este propriu-zis un actor, cât mai ales o prezență în politica internațională

Interguvernamentală

- Realişti susţin că integrarea europeană nu este altceva decât un rezultat al politicii urmărind echilibrul de putere, datorat sistemului anarhic de state. Conform lui Werner Link, o asemenea politică de balansare poate fi doar cooperativă sau integrativă şi este întotdeauna subordonată actorilor naţionali.

interguvernamentalisti

- Interguvernamentalii văd integrarea ca un „joc sumă zero”, limitat la ariile de politică care nu fac atingere la problemele fundamentale ale suveranității naționale și consideră că integrarea europeană este împinsă de interesele și acțiunile statelor națiune.

Interguvernamentalisti

- Neorealiștii admit posibilitatea cooperării între state, sugerând că instituțiile (regimurile) sunt înființate de state cu scopul reducerii incertitudinii și deci al anarhiei.

interguvernamentalismul

- Fiind nevoit să admită posibilitatea integrării în cazul unor state, Kenneth Waltz sublinia, totuși, că această integrare nu poate altera caracteristicile de bază ale sistemului internațional, deoarece fuziunea unui număr de state nu alterează relația anarhică între noile unități politice rezultante cu unitățile care nu participă la Uniune.

Interguvernamentalisti Keneth Watz

- De altfel, același autor, referindu-se la viitorul politicii internaționale, afirma în 1993 că „lumea emergentă va fi, totuși, una formată din patru sau cinci mari puteri, chiar dacă cea europeană se va numi Germania sau Statele Unite ale Europei”
- În această privință opiniile realiștilor clasici (ex. Kissinger) și ale neorealiștilor par să concorde.

neorealistii

- neorealiștii susțineau că Uniunea Europeană nu va deveni o superputere (asemenea Statelor Unite ale Americii) decât în momentul în care va fi devenit un superstat. Însă, perspectivele unei asemenea finalități sunt departe de a se realiza.

interguvernamentalismul

- Mai mult, numai în prezența unor stimulente din sistemul internațional ar putea UE să încerce să devină o superputere, nu însă și un superstat (unii autori resping ideea waltziană a echivalării celor doi termeni). Ca urmare, UE rămâne un cadru instituțional esențialmente interguvernamental, dependent de decizia suverană a statelor sale membre.

interguvernamentalismul

- Scopul și acțiunea externă a Uniunii sunt determinate de guvernele naționale, care acționează ca „stăpâne ale tratatelor”, atribuind o importanță majoră instituțiilor interguvernamentale precum Consiliul de Miniștri sau Consiliul European. Cu cât miza este mai mare, statele sunt mai puțin dispuse să cedeze o parte din atribuțiile lor instituțiilor europene, așa cum o indică istoria integrării europene.

interguvernamentalismul

- Acesta este motivul pentru care Statele Membre au decis să negocieze politic aspectele ce țin de PESC sau JAI în cadrul Consiliului European și al celui de Miniștri, argumente clar în favoarea abordării interguvernamentale a integrării politice europene. Un alt argument în favoarea acestei abordări îl constituie chiar caracterul unic al PESC în ansamblul instituțional al Uniunii Europene

interguvernamentalismul

- Teoria interguvernamentalistă nu reafirmă importanța intereselor naționale ale Statelor Membre și a preferințelor lor, care se formează independent de interacțiunile și negocierile de la nivelul UE

interguvernamentalismul

- Este mai puțin important dacă preferințele sunt formate pe baza unui calcul strategic la nivelul executivelor naționale sau cu ajutorul structurilor domestice, lobby-urilor și opiniei publice.

interguvernamentalisti

- Preferințele statelor compunând Uniunea Europeană, alături de regulile formale guvernând PESC constituie elementele principale ale acestei viziuni. În mod normal, caracterul interguvernamental al luării deciziei în Politica Externă și de Securitate Comună ar favoriza statele mari ale UE, ținând cont de diferențele de capacități (voturi).

interguvernamentalisti

- Soluția la care s-a optat – regula unanimității – a întărit și mai mult caracterul interguvernamental al deciziei în PESC, însă nu a slăbit nici poziția actorilor majori ai UE, cu toate că a formalizat egalitatea implicită a Statelor Membre.

Tratatul de la Lisabona

- Tratatul de la Lisabona abordează și problema politicii de securitate și de apărare comună, admițând că aceasta face parte integrantă din politica externă și de securitate comună. În acest context, este introdusă și o „clauză de solidaritate”, prin care Uniunea Europeană și statele membre sunt chemate să acționeze în comun în cazul în care un stat membru devine ținta unui atac terorist

Politica externă și de securitate comună

- Tratatul de la Lisabona, semnat în 2009, a consolidat această politică și a creat postul de Înalt Reprezentant al U.E. pentru afacerile externe și politica de securitate, precum și un serviciu diplomatic european, Serviciul European de Acțiune Externă (SEAE).
- Tratatul de la Lisabona – text integral, disponibil la: http://europa.eu/lisbon_treaty/full_text/index_ro.htm
- Serviciul European de Acțiune Externă – pagina oficială, disponibil la: http://eeas.europa.eu/index_ro.htm

PESC

- U.E. este un actor-cheie în diverse domenii, de la combaterea încălzirii globale până la conflictul din Orientul Mijlociu. Politica externă și de securitate a U.E. (PESC) se bazează pe diplomație, susținută, dacă este necesar, de măsuri comerciale, de asistență, securitate și apărare. Toate acestea sunt menite să contribuie la soluționarea conflictelor și la instaurarea unui climat de înțelegere la nivel internațional

PESC

- UE este cel mai important donator de ajutor umanitar din lume, ceea ce îi conferă un rol esențial în cooperarea cu țările în curs de dezvoltare.

PESC

- Este cea mai mare putere comercială din lume, iar moneda sa (euro) ocupă locul doi ca importanță la nivel mondial

PESC

- Uniunea organizează periodic reuniuni la nivel înalt cu Statele Unite, Japonia, Canada, Rusia, India și China. Relațiile cu aceste țări se referă la multe domenii, inclusiv educație, mediu, securitate și apărare, combaterea infracționalității și drepturile omului.

PESC

- U.E. a trimis misiuni de menținere a păcii în diferite zone de conflict ale lumii. În august 2008, U.E. a contribuit la medierea unui acord de încetare a focului între Georgia și Rusia, a trimis observatori europeni pentru a monitoriza situația (misiunea U.E. de monitorizare în Georgia) și a furnizat ajutor umanitar persoanelor strămutate din cauza conflictelor.

PESC

- U.E. joacă un rol la fel de important în regiunea balcanică. Finanțează în șapte țări proiecte de asistență pentru dezvoltarea unei societăți stabile. În decembrie 2008, a deplasat în Kosovo o misiune formată din 1900 de persoane activând în domeniul justiției și poliției (EULEX Kosovo), care să ajute la garantarea legii și ordinii publice

PESC

- Nu există o forță armată permanentă a U.E. În schimb, în baza politicii sale comune de securitate și apărare, Uniunea Europeană se sprijină pe forțele de menținere a păcii cu care contribuie statele membre, pentru: operațiuni comune de dezarmare, misiuni umanitare și de salvare, consiliere și asistență militară, prevenirea conflictelor și menținerea păcii, misiuni ale forțelor combatante pentru gestionarea crizelor, inclusiv pentru restabilirea păcii și stabilizare după încetarea conflictelor

Politica de vecinătate

- Ca urmare a Primăverii arabe (2011), pentru a-și exprima solidaritatea față de populația care militează pentru respectarea valorilor democrației, U.E. și-a relansat politica de vecinătate. Aceasta a fost creată cu scopul de a consolida relațiile U.E. cu vecinii săi din est și din sud și promovează cooperarea pe plan politic, integrarea europeană și creșterea mobilității.

PESC

- Prin această relansare, se dorește sporirea sprijinului acordat de U.E. țărilor învecinate care s-au angajat să introducă reforme pe plan politic și economic și o mai bună interacțiune cu populațiile acestor țări.

PESC

- U.E. prevede un alt tip de sprijin pentru promovarea procesului de menținere a păcii în Orientul Mijlociu. Obiectivul U.E. este ca Palestina și Israel să ajungă la o înțelegere bilaterală.
- În acest scop, UE colaborează cu ONU, SUA și Rusia (în cadrul „Cvartetului”), pentru a încuraja cele două părți să ajungă la un acord

PESC

- U.E. are un rol la fel de activ în ceea ce privește Iranul, purtând negocieri menite să determine autoritățile iraniene să-și reducă programul nuclear.

Politica de securitate și apărare comună(PSAC)

- Politica de securitate și apărare comună (PSAC) înlocuiește fosta politică europeană de securitate și apărare (PESA).
- Tratatul de la Lisabona modifică această denumire și consacră acestei politici o nouă secțiune în cadrul tratatelor fondatoare ale UE

PSAC

- Tratatul de la Lisabona marchează importanța și specificitatea PSAC, care, cu toate acestea, este încă parte integrantă a politicii externe și de securitate comune (PESC).

PSAC

- Scopul principalelor inovații este instituirea progresivă a unei **apărări europene comune**.

PSAC

- Statele membre pot astfel să participe la misiuni militare sau umanitare și, prin urmare, sunt legate printr-o clauză de solidaritate în materie de apărare europeană. De asemenea, ele dețin mijloacele necesare pentru a coopera mai strâns în acest domeniu, în special în cadrul Agenției Europene de Apărare sau prin crearea unei cooperări structurate permanente.

PSAC

- PSAC rămâne o chestiune inerent interguvernamentală.
- Consiliul Uniunii Europene adoptă decizii, în principal, în unanimitate.
- Cu toate acestea, finanțarea și mijloacele operaționale ale misiunilor întreprinse în cadrul PSAC sunt asigurate de statele membre

Strategia de Securitate a UE

- Prima data in 2003

Strategia de securitate

- Nici un stat nu este capabil sa faca fata singur problemelor complexe de securitate

UE

- Partener global
- Cresterea convergentelor europene
- solidaritatea

Ue-provocari globale

- Deschiderea frontierelor
- Aspectele interne si externe ale securitatii sunt legate
- Globalizarea-frustrare
- Saracia
- Bolile
- Conflicte-dsitrug infrastructura sociala
- Dependenta energetica

globalizarea

- Lume interconectata in domenii precum transporturile, energia, informatiile

UE

- Dependenta energetica de importuri de gaze naturale din golf, rusia si Africa de Nord

amenintari

- Terorismul
- Proliferarea armelor de distrugere in masa
- Conflicte regionale
- State esuate
- Criminalitatea organizata

Ue-obiective de securitate

- Construirea securitatii in vecinatatea ue
- State bine guvernate
- Cooperarea economica in Balcani
- Interes pentru Caucazul de sud
- Solutionarea conflictului arabo-israelian-doua state
- Regiunea mediteraneana-Procesul de la Barcelona

UE-ordinea internationala- dezvoltare institutionala

- Multilateralism
- Drept international
- Carta Natiunilor Unite
- Relatiile transatlantice
- OSCE
- Consiliul Europei, ASEAN, MERCOSUR, Uniunea Africana, OMC
- curtea Penala Internationala

UE-globalizare

- Buna guvernanta
- Asistenta umanitara
- Asistenta pentru state esuate

UE-asistenta-instrumente- dezvoltare

- Securitatea-prima conditie a dezvoltarii
- Instrumente: programele de asistenta europeana, Fondul European de Dezvoltare, Capacitatile militare si civile ale statelor member
 - dezvoltare
 - eradicarea saraciei

Securitate si dezvoltare-strategia de Securitate 2009

- Consensul European privind dezvoltarea-2005
- Dezvoltare durabila- pace
- Pandemiile-ameninta dezvoltarea
- Drepturile omului-violenta sexuala Rezolutia 1820 a Consiliului de Securitate al ONU

cooperare

- UE-SUA-parteneriat echilibrat si efficient
- UE-dezvoltare capabilitati si coerenta

UEO Europa mai eficienta si mai capabila

- Gestionarea civila si militara a crizelor
- Societatea civila
- Parlamentul European-supravegherea alegerilor
- Interoperabilitate
- Acorduri de distribuire a sarcinilor
- Capabilitati –cheie privins transportul aerian si supravegherea maritima

UE si vecinatatea

- PEV
- Uniunea pentru mediterana in 2008-amenintarea terorismului inclusa
- Reforma ONU
- Implicarea in modelarea evenimentelor

Strategia de Securitate internă a UE

- Conceptul de securitate internă trebuie înțeles ca un concept vast și cuprinzător, care acoperă mai multe sectoare, pentru a aborda aceste amenințări majore precum și alte amenințări cu un impact direct asupra vieții, siguranței și bunăstării cetățenilor, inclusiv dezastrese naturale și cele provocate de om, precum incendiile forestiere, cutremurele, inundațiile și furtunile.

Strategia de securitate internă a Europei

- trebuie să exploateze potențialul sinergiilor existente în sectoare precum
- cooperarea în domeniul aplicării legii, gestionarea integrată a frontierelor și
- sistemele de justiție penală.

model de securitate

bazat pe principiile

- și valorile Uniunii: respectarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale,
- statul de drept, democrația, dialogul, toleranța, transparența și
- solidaritatea.

PROTECȚIA CETĂȚENILOR ÎN EUROPA ÎN CADRUL UNEI SOCIETĂȚI GLOBALE

- Creșterea economică, alături de oportunitățile oferite de o societate liberă și democratică, bazată pe statul de drept, generează prosperitatea cetățenilor europeni –

Securitatea internă a UE

- dar aceste circumstanțe implică de asemenea riscuri, întrucât teroriștii și alte tipuri de infractori urmăresc să utilizeze aceste valori în mod abuziv, în scopuri distructive și răuvoitoare.

Securitatea internă a UE

- Totodată, mobilitatea tot mai mare a persoanelor sporește, la rândul său, responsabilitatea noastră comună față de protejarea libertăților

SESI

- expune **amenințările și provocările comune** cu care ne confruntăm și
- din cauza cărora este din ce în ce mai important ca statele membre și instituțiile UE să își unească eforturile
- pentru a aborda noile provocări care depășesc capacitățile noastre naționale, bilaterale sau regionale

SESI

- stabilește **politica comună**
- **de securitate internă a UE** – și
- **principiile** care stau la baza acesteia
- – într-un mod cuprinzător și
- transparent;

SESI-model european

- definește un **model european**
- **de securitate**, care constă în instrumente comune și un angajament față
- de: o relație consolidată reciproc între securitate, libertate și viață privată;

SESI

- cooperarea și solidaritatea între statele membre; implicarea tuturor instituțiilor
- UE; abordarea cauzelor insecurității și nu doar a efectelor acesteia;

SESI

- îmbunătățirea prevenirii și a anticipării; participarea, în măsura în care sunt
- implicate, a tuturor sectoarelor care au un rol de jucat în ceea ce privește
- protecția – politică, economică și socială și o mai mare interdependență
- între securitatea internă și cea externă

AMENINȚĂRI COMUNE:

Principalele provocări pentru securitatea internă a UE

- **terorismul, sub toate formele sale**

Amenințări comune-terorism

- *În februarie 2008, în cursul operației*
- *PIPAS (împotriva unei organizații care*
- *desfășura activități de fraudare a cărților*
- *de credit), 100 de persoane au fost*
- *arestate și 48 de percheziții au fost efectuate*
- *în cadrul unei anchete comune*
- *a 11 țări, coordonată de Europol.*
- *Sursă: Raportul anual al Europol*
- *pentru 2008, p. 24*

terorism

- *În 2007, prin intermediul Eurojust, 26 de*
- *persoane au fost arestate în Italia, Franța, România, Portugalia și Regatul Unit, în cadrul unei operații internaționale de combatere a terorismului*

terrorism

. Organizația plănuia să desfășoare atacuri în Italia, Afganistan, Irak și țările arabe.

- Sursă: Raportul anual al Eurojust pentru 2007,
- p. 34-35

terrorism

- • *În 2008, prin intermediul unor eforturi naționale, regionale și la nivelul UE, 1009 persoane au fost arestate pe teritoriul a 13 țări, sub acuzația de terorism.*
- Sursă: Raportul TE-SAT al Europol pentru 2009,
- p. 6

Amenințari comune

- **formele grave de criminalitate**
- **și criminalitatea organizată**

Amenințari comune

- **criminalitatea informatică** reprezintă o amenințare globală, tehnică, transfrontalieră și anonimă la adresa sistemelor noastre informatice
- implică numeroase provocări suplimentare pentru autoritățile de aplicare a legii;

amenintari

- – **infracțiunile transfrontaliere**, precum delictele minore sau infracțiunile contra patrimoniului, adesea săvârșite de bande, atunci când au un impact semnificativ asupra vieții de zi cu zi a europenilor;

amenintari

- – **violența în sine**, precum violența juvenilă sau violența huliganilor la
- evenimentele sportive, sporește prejudiciile cauzate deja de alte infracțiuni
- și poate dăuna în mod grav societății noastre;
- –

amenintari

- **dezastrele naturale și cele provocate de om**, precum incendiile forestiere,
- cutremurele, inundațiile și furtunile, secetele, penuria de energie
- și panele tehnologiilor informației și comunicațiilor (TIC), constituie
- Inundații cauzate de fluviul Elba

masuri

- **analiza situațiilor și scenariilor viitoare: anticiparea amenințărilor.**
- **Europol și alte agenții ale UE realizează evaluări periodice ale amenințărilor;**

masuri

- **răspunsul adecvat: planificarea, programarea și gestionarea consecințelor.**

masuri

- **eficiența pe teren: activitatea agențiilor, a instituțiilor și a organismelor**

masuri

- **instrumente fondate pe recunoașterea reciprocă, pentru schimbul de**
- **informații și facilitarea anchetelor și a operațiunilor comune**

Frontex

- **Frontex**, care gestionează cooperarea Operațională la frontierele
- externe.

coordonator al luptei împotriva terorismului

- UE a creat de asemenea rolul de **coordonator al luptei împotriva terorismului**.
- Alte organisme și rețele au fost instituite de asemenea în domeniile formării, drogurilor, prevenirii criminalității, corupției și cooperării judiciare în materie penală;

masuri

- **au fost elaborate mecanisme de evaluare pentru a analiza eficiența acțiunilor**
- **noastre.** De exemplu, exerciții de evaluare *inter pares* în domeniul combaterii terorismului și a criminalității organizate, care au contribuit la îmbunătățirea încrederii reciproce.

Modelul European de Securitate- PRINCIPII

- drepturile fundamentale, protecția internațională,
- statul de drept și viața privată

Principii

- **protecția** tuturor cetățenilor, **în special a celor mai vulnerabili**, cu un accent pe **victimele** unor forme de infracționalitate precum traficul de ființe umane sau violența bazată pe gen, inclusiv pe victimele actelor de terrorism care necesită de asemenea o atenție deosebită, sprijin și recunoaștere socială;

Principii

- **transparența și asumarea responsabilității** în cadrul politicilor de securitate, astfel încât să poată fi ușor de înțeles de cetățeni și să țină seama de preocupările și de opiniile acestora;

principii

- – **dialogul**, ca modalitate de eliminare a diferențelor conform principiilor de **toleranță**, **respect** și **libertate de exprimare**;

principii

- – **integrarea, incluziunea socială și combaterea discriminării**, ca elemente-cheie ale securității interne a UE;

principii

- – **solidaritatea** între statele membre în fața dificultăților care nu pot fi soluționate de statele membre printr-o acțiune separată sau în cazul în care acțiunea concertată este în avantajul UE în ansamblu;

principii

- – **încrederea reciprocă**, ca principiu fundamental pentru o cooperare reușită.
- Libertatea de exprimare

ORIENTĂRI STRATEGICE PENTRU ACȚIUNE

- 1. O abordare vastă și globală a securității interne
- securitatea internă cuprinde o serie largă de măsuri cu o dimensiune atât orizontală, cât și verticală:

dimensiunea orizontală

- este nevoie de implicarea autorităților de aplicare a legii și a autorităților de gestionare a frontierelor, sprijinite prin cooperarea judiciară, de serviciile de protecție civilă, precum și de sectoarele politic, economic, financiar, social și privat, inclusiv de organizațiile neguvernamentale;

dimensiunea verticală

- securității la diferite niveluri: cooperarea internațională, politicile și inițiativele la nivelul UE în materie de securitate, cooperarea regională dintre statele membre și propriile politici naționale, regionale și locale ale statelor membre.

Asigurarea supravegherii democratice și judiciare efective a activităților de securitate

- Tratatului de la Lisabona,
- implicarea Parlamentului European în elaborarea politicilor de securitate a luat o mai mare amploare, ceea ce înseamnă că este esențială consultarea eficace la toate nivelurile

Tratatul de la Lisabona

. Parlamentele naționale trebuie să joace de asemenea un rol mai important în activitatea UE datorită capacității acestora de a monitoriza aplicarea principiului subsidiarității și a participării lor la evaluarea punerii în aplicare a politicilor privind justiția, libertatea și securitatea.

Curtea Europeană de Justiție

- dobândește competență deplină în acest
- domeniu (în afara cazurilor în care este vorba despre ordinea publică internă a statelor membre și de aspectele legate de securitate care țin de responsabilitatea lor).

Convenția europeană

- În ultimul rând, aderarea UE la Convenția europeană a drepturilor omului va contribui de asemenea la îmbunătățirea protecției drepturilor omului în Europa.

Prevenire și anticipare: o abordare proactivă și fondată pe informații

- prevenirea și anticiparea infracțiunilor, precum și a dezastrelor naturale și a celor provocate de om și atenuarea impactului lor potential
- *Ar trebui să asigurăm că statele membre își comunică informațiile în timp util pentru a preveni infracțiunile și a deferi justiției pe infractori.*

ue

- trebuie elaborate și îmbunătățite mecanismele de prevenire, precum instrumentele de analiză și sistemele de alertă timpurie

un registru european de evidență

- a călătorilor (PNR), care să garanteze un nivel ridicat de protecție a datelor, în scopul prevenirii, al depistării, al anchetării și al urmării infracțiunilor teroriste și infracțiunilor grave, pe baza unei **analize de impact**

Politicile de securitate

- În special cele de prevenire, trebuie să adopte o abordare vastă, care să implice nu numai serviciile de aplicare a legii, ci și instituțiile și specialiștii de la nivel național și local.

Politicile de securitate

- Prin urmare, ar trebui să se vizeze cooperarea cu alte sectoare, precum școlile, universitățile și alte instituții de învățământ, pentru a se preveni situația în care tinerii devin infractori.

Politicile de securitate

- Sectorul privat, mai ales atunci când este implicat în activități financiare, poate contribui la elaborarea și la punerea în aplicare efectivă a mecanismelor menite să prevină activitățile frauduloase sau spălarea banilor.

Politicile de securitate

- Organizațiile societății civile pot juca de asemenea un rol în desfășurarea campaniilor de sensibilizare a populației

Protectia civila

- Obiectivul acțiunii UE în domeniul protecției civile trebuie să fie reducerea vulnerabilității în fața dezastrelor prin elaborarea unei abordări strategice de anticipare și de prevenire a dezastrelor și prin continuarea îmbunătățirii nivelului de pregătire și de reacție, cu respectarea competențelor naționale